

ଆଶା କଲ୍ଲୋଳ

ଶ୍ରୀ ମହେଶ୍ୱର ପଣ୍ଡା

ଆଶା କଲ୍ଲୋଳ

(କବିତା ସଙ୍କଳନ)

ଶ୍ରୀ ମହେଶ୍ୱର ପଣ୍ଡା ଏମ୍. ଏ

ସ୍ୱସ୍ତି ପ୍ରକାଶନୀ
ଭୁବନେଶ୍ୱର

ଆଶା କଲ୍ଲୋଲ

(କବିତା ସଙ୍କଳନ)

ପ୍ରଥମ ମୁଦ୍ରଣ :

ଶ୍ରୀପଞ୍ଚମୀ, ୧୯୯୮

ଲେଖକ :

ଶ୍ରୀ ମହେଶ୍ୱର ପଣ୍ଡା

ଗ୍ରାମ-ଶାନ୍ତିପୁର, ପୋ.ଅ-କଟକ ଗଡ଼ଜାତ

ଜିଲ୍ଲା-ଯାଜପୁର-୭୫୫୦୪୯

ପ୍ରକାଶକ :

ସ୍ୱସ୍ତି ପ୍ରକାଶନୀ, ବଉରକେଲ

ମୁଦ୍ରଣ

ମନ୍ଦାକିନୀ ପ୍ରିଣ୍ଟର୍ସ, ସ୍ୱେସ୍ତନ ବେଡ଼

ବଉରକେଲ, ଫୋ-୫୧୧୦୦୪

ମୂଲ୍ୟ-ଟ ୩୫.୦୦

ASHAKALLOL

(A collection of poems)
by

Maheswar Panda

First Edition :

1998

Published by :

Swasti Prakashanee

Rourkela

Printed at :

Mandakinee Printers

Station Road, RKL-11

Phone-511004

Rate Rs. 35/-

(Thirty five only)

ଉତ୍ସର୍ଗ

ଯାହାଙ୍କର ଶୁଭ କଲ୍ୟାଣ ଓ ମଙ୍ଗଳମୟ
ଆଶୀର୍ବାଦରେ ମୁଁ କର୍ମତତ୍ପର ହୋଇ ଜୀବନର
ବିଭିନ୍ନ ଦିଗରେ ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କରି ଚାଲିଛି;
ସେହି ପୂଜ୍ୟା ପରମାତ୍ମା ମାତୃଦେବୀଙ୍କ ପଦ
ତଳେ ଏହି ‘ଆଶା କଲ୍ଲୋଳକୁ’ ଉତ୍ସର୍ଗ କଲି ।

ଚରଣାଶ୍ରିତ
ମହେଶ୍ୱର

ଉପୋଦ୍ଘାତ

କବିତା ଅବଗୁଣନବଣ । ସେ ରହସ୍ୟମୟୀ । ସେହି ଲୁଚିଛପା ରୂପ ଭିତରେ ହିଁ ସେ ତା'ର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରେ । ଲଙ୍ଘନ, ଉଦ୍ଘାତ ଅଥବା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପରଦାସୀନ ହେଲେ ଲଳନା ଯେପରି ସାମାଜିକର ରୁଚି ପରିପନ୍ଥୀ ହୁଏ, କାବ୍ୟ ସୁନ୍ଦରୀ ସେହିପରି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଭରଣ ବା ଅନାଭରଣା ହେଲେ ରସିକର ହୃଦୟରେ ବିରୂପ ଶବ୍ଦ ଜାଗ୍ରତ କରେ । କବି ମହେଶ୍ଵର ପଣ୍ଡାଙ୍କ କାବ୍ୟ ସୁନ୍ଦରୀ ରହସ୍ୟମୟୀ । ସେ ନମ୍ରମୁଖା କିନ୍ତୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଭରଣା ମୁହଁନ୍ତି । ରହସ୍ୟର ଝିନବସନରେ ଆଭରଣା କାବ୍ୟ ସୁନ୍ଦରୀ କାବ୍ୟ ରସିକକୁ ଆକର୍ଷିତ କରନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପାଦର ମଧୁର ନୟନ ଧୂଳି ରସିକ ହୃଦୟରେ ଅନୁରଣନ ଆଣେ । ତାଙ୍କ କାବ୍ୟର ବିଷୟବସ୍ତୁ ନବୀନ ହିଁ ତାଙ୍କ କାବ୍ୟ ଧାରାର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ । ବିଶ୍ଵକବି ଚମ୍ପାୟନାଥଙ୍କ ରହସ୍ୟବାଦର ଧାରା ଦ୍ଵାରା କବି ଅଜ୍ଞାତ ଶବ୍ଦରେ ପ୍ରସାବିତ; ଯଦିଓ କବିଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଓ ଦର୍ଶନ ସ୍ଵୟଂ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

କବିତା ସଙ୍ଘରେ ପରୀକ୍ଷା ନିରୀକ୍ଷାର ଧ୍ୟାନ ଦେଇ, ଅଳ୍ପ କଷ୍ଟ ଭିତରେ କବି ଘାବୁଡ଼େଇ ଯାଇ ନାହାନ୍ତି । କବିତା ଲେଖାରେ ସ୍ଫେଲ ପକାଇ ମାପିବା ବା ପାଠକ ପାଖରୁ ଦୁର୍ବୋଧତାର ମାପ କାଠିରେ ଦୁଇେଇପିବାକୁ କବି ଚେଷ୍ଟା କରି ନାହାନ୍ତି । ଜୀବନରେ କାବ୍ୟ ଘଟିତ ଅନୁଭୂତିକୁ କାବ୍ୟରୂପ ଦେବା ପାଇଁ କବି ସତତ ପ୍ରୟାସୀ । ଅନୁଭୂତିକୁ ଛନ୍ଦର ରଙ୍ଗ ଦେଇ ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ କବି ସିଦ୍ଧହସ୍ତ । ଛନ୍ଦ ପତନ କାବ୍ୟ ଚରନାର ପରିପନ୍ଥୀ ମୁହେଁ । ଛନ୍ଦ ଏକ ପନ୍ଥା । କବିପ୍ରାଣର ନର୍ତ୍ତନ ରୁଣୁଝୁଣୁ ନାଦ କରି କାବ୍ୟରୂପରେ ଅବତରଣ କରେ । ବିନା

ଛନ୍ଦରେ ପ୍ରାଣର ଭାବ ପ୍ରକାଶ ହୋଇପାରେ, ମାତ୍ର ପ୍ରାଣରେ ଯେତେ ବେଳେ ଉଚ୍ଛ୍ୱାସ ଆସେ, ସେ ସ୍ୱଭାବତଃ ନାଚି ନାଚି ଆସେ । ତାପରେ ଛନ୍ଦ ଆସେ ଆସେ ଆସିଯାଏ ।

ପ୍ରାଚୀନ କବିମାନେ ଜାଣିଜାଣି ଯେପରି ଛନ୍ଦରେ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତି ରଚନା କରୁଥିଲେ, ଆଧୁନିକମାନେ ସେହିପରି ପ୍ରାଣର ଛନ୍ଦକୁ ଚିପୁଡ଼ି ବୁଝୁଡ଼ି ସିଠା କରିଦେବା ପାଇଁ ଛନ୍ଦକୁ ନିଗାଡ଼ି ଶୁଖାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ସୃଷ୍ଟିରେ ସେଥିରେ କବିତାର ଭାବପ୍ରକାଶରେ ବାଧା ଉତ୍ପନ୍ନ ନାହିଁ ଏବଂ କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା କବିତାର ମାର୍ଥକତା ରକ୍ଷା କରିପାରିଛି । ସବୁ ମୁକ୍ତଛନ୍ଦ କବିତା ସାର୍ଥକ ନୁହେଁ । ସେହିପରି ସବୁ ଛନ୍ଦ କବିତା ଶବ୍ଦର ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତିରେ ବନ୍ଦୀ ନୁହେଁ । ରୀତିଯୁଗର କବିମାନେ ଯୁଗରୁଟି ଅନୁରୂପ ଭାବନା ରୀତିକୁ ମଧ୍ୟରେ ଘାଡ଼ାଇ ପକାଉଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ସେ ମଧ୍ୟରୁ ଯିଏ ସାର୍ଥକ କବିତା, ଅଙ୍ଗାରରୁ ସ୍ୱାସପରି ସେ ଝଟକି ଉଠୁଥିଲା । କାଳକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି କବିତା ରାଜ୍ୟରେ ସେ ସ୍ଥିର ଆସ୍ଥାନ ପାତି ରହୁଥିଲା । ମାନବର ପ୍ରାଣକୁ ପୁଣି କରୁଥିବା ଅନେକ ପ୍ରାଚୀନ କବିତା ରାଜ୍ୟରେ ଆସନ ପାତି ବସିଛି ।

କବି ସମ୍ରାଟ ଉପେନ୍ଦ୍ରଭଞ୍ଜଙ୍କ ଶବ୍ଦର ଅଭେଦ୍ୟ ଦୁର୍ଗ ମଧ୍ୟରୁ ଯେଉଁଠାରେ କାବ୍ୟର ପ୍ରାଣ ଅଛି, ସେ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ଧରି ପାଠକ ପ୍ରାଣରେ ବଞ୍ଚି ରହିଛି । ଯେଉଁଠାରେ ପ୍ରାଣ ନାହିଁ ସେ ପୋଥିରେ ରହିଛି ସିନା, ପାଠକର ସାର୍ଥୀରେ ନାହିଁ । ପ୍ରାଣର ମହକ ଥିବାରୁ ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣଙ୍କର ନିରାଭରଣ କବିତା ଯେପରି ଲୋକପ୍ରିୟ ହୋଇ ପାରିଛି, ପ୍ରାଣର ପୁଣି ଥିବାରୁ ସେହିପରି ଶବ୍ଦର ନିଗଡ଼ ଦୁର୍ଗ ମଧ୍ୟରେ କବି ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ କବିତା ବି ପାଠକକୁ ଆକର୍ଷିତ କରୁଛି ।

ମଣିଷର ଜୀବନ ଧାରଣ ପାଇଁ ଭଟ୍ଟାମିନ୍ ଯୁକ୍ତ ଜୀବନ ଧରକାର । ମାତ୍ର ଯେପରି କେବଳ ଭଟ୍ଟାମିନ୍ ଖାଇ ମଣିଷ ଶରୀର ଧାରଣ କରିପାରିବ ନାହିଁ, ସେହିପରି କବିତା ମଧ୍ୟସ୍ଥ ନିର୍ଯ୍ୟାସକୁ ନେଇ ମଣିଷ କେବଳ କବିତା ପାଠ କରିପାରିବ ନାହିଁ । ଛନ୍ଦର ଏକ ସାଦୁକରୀ ଗୁଣ ଅଛି, ସାଦା ପାଠକର ଚେତନାରେ ଏକ ଅନୁରଣନ ଆଣେ । କବି ମହେଶ୍ୱର ପଣ୍ଡାଙ୍କ କବିତାରେ କାବ୍ୟର ସେହି ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଭାବ ସହିତ ନାଦନିକ ମାଧୁର୍ଯ୍ୟ ରହିଛି ।

କବିଙ୍କ ଅନ୍ୟ ଏକ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଶବ୍ଦ ଫ୍ରୟୋଜନା ନେଇ । ଶବ୍ଦର ଝଙ୍କାର ଓ ଭବ୍ୟମୟତାର ନବାବପଣରେ କବି ପାଠକର ତାପ ଦଗଧି ପ୍ରାଣକୁ ସରସ କରିପାରନ୍ତି । ଜୀବନର ଉତ୍ତରାଘାତରେ ଅନୁଭୂତି ଓ ଶବ୍ଦ ଦକ୍ଷତାର ସମାହାର ନେଇ ତାଙ୍କ ରଚନା ରୁଚିମନ୍ତ ।

ଏଇ ଶତକରେ କବିମାନେ କବିତାସଙ୍ଗରେ ନାନା ସ୍ତୁତି ପରୀକ୍ଷା ନିର୍ବାଣା କରି ରୁଲିଛନ୍ତି । ଗବେଷକର ଅନିସନ୍ଧିତ ମନ ନେଇ କବିତାରେ ଉପଯୋଗ କରିବା ଦ୍ଵାରା ତାହା କେବଳ ଗବେଷଣାଗାରର ବସ୍ତୁ ହୋଇ ରୁଲିଛି, ମାତ୍ର କବିତାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହିଁ କେବଳ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରୂପରେ ରହିଛି । ପାଠକ ହୃଦୟରେ ରହିନି । ନାନା ପ୍ରକାର ଦଉଡ଼ି ଦଉଡ଼ି ଟଣା ଓଟର ଭିତରେ କାବ୍ୟର ଅସଲ ଭାବ ଓ ଛନ୍ଦ ଅପରିବର୍ତ୍ତିତ ରହିଛି । ନାନା କିଣ୍ଟ ବଗରାଗିଣୀ ଅଥବା ଶବ୍ଦର ଘୋଡ଼ା କବିତାରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ, କବିର ଅନ୍ତର ମଧ୍ୟରୁ ତାହା ଅନ୍ତର ହୋଇନାହିଁ; ଯାହାକି ଏଇ ଶହେ ବର୍ଷ କବିମାନଙ୍କର ବିଭିନ୍ନ କବିତା ଦେଖିଲେ ଶୁଷ୍କ ହେବ ।

କୃଷି ସଭ୍ୟତାର ଶାନ୍ତ ଭାବ ବା ଯନ୍ତ୍ର ସଭ୍ୟତାର ବ୍ୟସ୍ତତା ଅଥବା ଆଶବିକ ଯୁଦ୍ଧର ଉତ୍ସାହବୃତ୍ତା, କର୍ମ୍ୟଚରର ପ୍ରଚଳନ, ବୈଦିକ ଋଷିଙ୍କର ବେଦଧ୍ଵନି, ବୌଦ୍ଧ ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କର ଦୋହାଗାନ, ଗାନ୍ଧିଆଲର ପ୍ରାଣ ଖୋଲି ଗୀତ ଅଥବା କର୍ମବ୍ୟସ୍ତ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀର ବ୍ୟସ୍ତତା ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁଠାରେ ପ୍ରାଣରେ ଭାବର ଉଲ୍ଲାସ ଆସେ ତାହାହିଁ କବିତାର ପ୍ରାଣ । ବିଭିନ୍ନ ପୋଷାକରେ ମଣ୍ଡିତ ହେଲେ ହେଁ ଅଢଳ ଜନସ ହିଁ ଅସଲ ।

କବି ମହେଶ୍ଵର ପଣ୍ଡା ସମୟ, ସମସ୍ୟା, ସମାଜ ତଥା ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ହିଁ କାବ୍ୟର ରୂପକୁ ଅବଲୋକନ କରିଛନ୍ତି ।

କବିଙ୍କର ପ୍ରକାଶିତ ପ୍ରାୟ କବିତା ସଙ୍କଳନ ‘ନବଦିଗନ୍ତ’ରେ କଥାକାର ଶ୍ରୀ ମନୋଜ ଦାସ ତାଙ୍କ କାବ୍ୟମୁଖ ଟିପ୍ପଣୀରେ ରୂପୋତ୍ତର ଅନୁଭବ ସହିତ ଛନ୍ଦ ନିୟମତାର ଯେଉଁ ସାବଲୀନ ପ୍ରୟୋଗ ଦେଖିଥିଲେ ଫାଦ୍ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ପରେ ସେ ଧାରାର ମୂଳ ଦିଶି ନାହିଁ; ବରଂ ତାହା ଅନୁଭୂତିର କର୍ଷଣରେ ଅଧିକ ଶାଶିତ ହୋଇ ଆହୁରି ମାଧୁର୍ଯ୍ୟ ମଣ୍ଡିତ ହୋଇଛି ।

କବି ଚିର ଚରୁଣ । ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ବୟସର ମାପକାଠିରେ ବଢ଼ିବଢ଼ି
ଗୁଲିଲେ ମଧ୍ୟ, କବିର ପ୍ରାଣରେ ତାରୁଣ୍ୟର ମଳୟ ସଦା ସବଦା ବହି
ଗୁଲିଥାଏ । କବି ମହେଶ୍ୱର ପଣ୍ଡାଙ୍କ ଲେଖନୀରୁ ନିର୍ଗତ ଉକ୍ତ ସଙ୍କଳନର
କବିତାଗୁଡ଼ିକରେ ତାହା ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ।

କବିଙ୍କ କାବ୍ୟ ଧାରା ଓ କାବ୍ୟ ଶ୍ରୀ କୁ ମୁଁ ସାଧୁବାଦ ଜଣାଉଛି ।

■. ଡ. ଶ୍ରୀଚରଣ ମହାନ୍ତି

ସରକାରୀ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ

ରଞ୍ଜିତକେଲ

ଜୀବନର ଯୁଗତୀର୍ଥ ରେଖା

ଉଷି ପ୍ରାଣ କବି ମହେଶ୍ୱର ପଣ୍ଡାଙ୍କର କବିତା ସଞ୍ଚୟନ ‘ଆଶା କଲ୍ଲୋଳ’ ପାଠ କରି ମୁଁ ପ୍ରୀତ ହେଲି । କବିଙ୍କର ମନ ସମୁଦ୍ରରେ କଲ୍ଲୋଳିତ ଆଶା ଭାବର ଧ୍ୱନି ମାନବିକ ଗୁଣରେ ପ୍ରତିଧ୍ୱନିତ । ପ୍ରତ୍ୟେକ କବିତାରେ ଶବ୍ଦ ବସାଣ ହୃଦୟ ଉଲ୍ଲାସକ ଓ ଭାବଦ୍ୟୋତକ ଅଟେ । ରମଣୀୟାର୍ଥ ପ୍ରତିପାଦକ ଶବ୍ଦତତ୍ତ୍ୱ ଦ୍ୱାରା ସମସ୍ତ କବିତା ରସୋତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛି । ଲେଖକଙ୍କର ଭାବାବେଗ ମୁକ୍ତହୃଦ ତଥା ମାତ୍ରା ବର୍ଣ୍ଣ ଛନ୍ଦରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିବାରୁ ତାହା ପାଠକମାନଙ୍କୁ ସହଜରେ ଗ୍ରହଣ କରେ । ଜନଜୀବନର ଦାସ୍ୟ ମଧୁର ଓ ଅଶ୍ରୁ ବିଧୂର ଘଟଣାବଳୀକୁ କବି ପ୍ରଜ୍ଞାକାମ୍ବୁଜ ବାକ୍ୟରେ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଛନ୍ତି । ଜଗତର ମଙ୍ଗଳ ନିମନ୍ତେ ତାଙ୍କର ଭାବ ନୈବେଦ୍ୟ ସମର୍ପିତ । ସମାଜର ଶୁଭ ଚନ୍ଦ୍ରକ ଓ ଅସ୍ୱୀକୃତ ପ୍ରାପ୍ତ ସାମ୍ବିଧାନିକ ଭାବେ କବି ସର୍ବସ୍ୱ ପୂଜ୍ୟ ଅଟନ୍ତି । ଧୂଳି ଧରଣୀର ଚନ୍ଦ୍ର ଓ ମନୁଷ୍ୟ ମନର ପୁଷ୍ପଳ ମାନଚିହ୍ନକୁ ମହେଶ୍ୱରବାବୁ ଚନ୍ଦ୍ରଣ କରି ବାରେ ସିଦ୍ଧହସ୍ତ । ସ୍ୱଳ୍ପ ସାଧନା ତଥା ବିରୁଦ୍ଧବାଧରେ ସେ ଯେଉଁ କଥାବସ୍ତୁକୁ ନିରୀକ୍ଷଣ କରିଛନ୍ତି, ତାହା ଧ୍ୱନିସର୍ବସ୍ୱ ହୋଇଅଛି । ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଣରୁ ସେ ଧ୍ୱନି ହିମଶୀ ଅନ୍ୟ ପ୍ରାଣରେ ଗୁଞ୍ଜିରି ଉଠି ପୁନଶ୍ଚ ମନ୍ଥନ ଛନ୍ଦରେ ସୃଷ୍ଟି କରେ କାବ୍ୟିକ ଉଲ୍ଲାସ, ଯାହାକି ନିର୍ମଳ କବିତ୍ୱ । କବିର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଧର୍ମ ହିଁ ଶୁଦ୍ଧ ପୂର୍ବ ଭାବ ପ୍ରତିମାର ନିର୍ମାଣ । କାବ୍ୟ ଜାତିରେ ସେ ପ୍ରତିମା ଯୁଗ ଯୁଗକୁ ରହେ; ପୁଣି ଅନେକ ପ୍ରାଣକୁ ଆହୁାନିତ କରେ । ମହେଶ୍ୱରବାବୁଙ୍କର ଭାବ-ବିଗ୍ରହ ଏହିଭଳି ଚରନ୍ତନ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ଉଦ୍‌ଭାସିତ । ଏହି ମର୍ମରେ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ କବିତା ବିରୁଦ୍ଧ୍ୟ ।

ଉପନିଷଦ-ବାଣୀର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ, ଜୀବନର ଉତ୍ତରଣ ପ୍ରସ୍ତାବ ତଥା
ରୂପବିଭବ ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଲିପିବଦ୍ଧ । ପର୍ଯ୍ୟାୟତମେ. ସେସବୁକୁ ଆଲୋକ-
ପାତ କରାଇପାରେ-‘ସବେ ଭବନ୍ତୁ ସୁଖିନଃ’, ‘ଆତ୍ମାନୁରାଗ’, ‘ସମ୍ଭାଷ’,
‘ଅମୃତାୟନ’ ଓ ‘ପାହାଡ଼ ଜଳୁଛି’ କବିତାଗୁଡ଼ିକରେ ତାଙ୍କର ଅସ୍ଥିତା
ଭାବ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ଉଠିଛି । ସ୍ଵାପ୍ରତିକ ମନାଜର କଳ୍ପଣ ଦେଇ ଗୁପ୍ତାରୁ
ମୁକ୍ତି ନିମନ୍ତେ କବିଙ୍କର ନିଜାରଣ ଯଥାର୍ଥରେ ତାପ୍ତର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ । ଉଦାହରଣ
ସ୍ଵରୂପ—

‘ମନୁଷ୍ୟକୁ ମୂର୍ତ୍ତି ହେଉ କାଳିମାର କୁର ଆବରଣୁ
ଦୁଃସ୍ଵପ୍ନାଦି କାଳଅମା ବଳସିଳ ଜାଗା ସୂର୍ଯ୍ୟସ୍ନାନେ...
ଶୁଭଦ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣା ବହୁ ସୀତପୂତ ପ୍ରାଣର ଫାଲ୍‌ଗୁନେ
ସାର୍ଥକ ଜୀବନାଲେଖ୍ୟ ଶୋଭୁ ଧର ଅଙ୍ଗନେ ଅଙ୍ଗନେ ।’

(‘ସବେ ଭବନ୍ତୁ ସୁଖିନଃ’)

ଏହିଭଳି ସୁସ୍ପଷ୍ଟିତ ପଦମାନ ଅନେକ କବିତାରେ ଗୁପ୍ତିତ
ହୋଇଛି । ବିବେକୀ ଗ୍ରାହକର ଚିତ୍ତବୃତ୍ତିରେ ସେ ସମସ୍ତ ଗୁଞ୍ଜର ଉଠେ ।
ମୁକ୍ତିକାମୀ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଆଲୋକ ପଥରେ ଆଗୁସାର କରାଏ । ସେ ପୁଲକମୟୀ
ଭାବ ରାଜ୍ୟରେ ନିମଜ୍ଜିତ ହୋଇଯାଏ । ପରୋକ୍ଷ ଭାବେ ପାଠକ କବି-କୁଳ
କୁ ଆପଣେଇ ନିଏ । ଏ’ ସ୍ଥଳେ ଏକାମ୍ରବୋଧ ଓ ସ୍ଵାଦ୍ୟ ଦର୍ଶନ ହୁଏ
ଯାତ୍ରିମାନ । ହୃଦୟ ହୃଦୟର ବନ୍ଦନ ନିବିଡ଼ତର ହୋଇ ଆସେ କାବ୍ୟ
ମାଧୁରୀରେ । ଏହାହିଁ ଧୂନର ଆହ୍ଲାସିତ ଗୁଣ ।

କାବ୍ୟ ଧରଣରେ ହର୍ଷ ଏବଂ ବିଷାଦ ଭିନ୍ନ ରୂପରେ ରୂପାନ୍ତରିତ
ହୋଇ ମମତା ସ୍ଥିରାସ୍ଥ ଭାବେ ଜନମନକୁ ରଞ୍ଜନ କରେ । ପ୍ରସଙ୍ଗ ହମେ
ଏହି ସଙ୍କଳନର ‘ପକ୍ଷୀ ଓ ପକ୍ଷିଣୀ’, ‘ଶୟ୍ୟା ସାଗର ଚରୀ’, ‘କବି ଓ
କବିତା’ ଏବଂ ‘ବନ୍ଧୁ ପାହାଡ଼ର ଧାରେ’ କବିତା ଚୟ ଏହି ବିବ୍ୟ ହିସାବ
ର ସୂଚନା ଦିଏ । ସ୍ଵାପ୍ରତିକ କାବ୍ୟ-ପରମ୍ପରାରେ ଏହି ଭାବ ସମ୍ପାଦ
କାଳଜୟୀ ଅଟେ । ‘ପକ୍ଷୀ ଓ ପକ୍ଷିଣୀ’ର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରବଳ ଅନାଦୃତ
ପୁଷ୍ପଭଳି ସୁଶୋଭିତ । ଏପରି ସ୍ଥଳେ ଗୋଟିଏ ପଦକୁ ଝଙ୍କାର କରାଇ-
ପାରେ-

‘କନ୍ତୁ ଧରଣୀ ଜନ୍ମଦାୟିନୀ ଜନମାଠୁ ବଳି ବଡ଼
 ପୁଟାଇଛେ ତହିଁ ଶୀତା-କୌତୁକେ ଜୀବନର ପ୍ରତି କଡ଼ ।
 ନବ କଶଳସେ ଭୁଲିଛେ ନିଜକୁ ରୂପର ଅବର ନେଇ
 ଚନ୍ଦ୍ରପୁରୀରେ ହଜାଇଛେ ଖାଲ ଆପଣାରେ ଆପେ ଦେଇ, ଅବଶ ଅଙ୍ଗଭାରେ
 ଫେରି ଆସିବାରେ ତା’ର କୋଳକୁ ପ୍ରାଣର ଅଙ୍ଗୀକାରେ ।’
 (‘ପକ୍ଷୀ ଓ ପକ୍ଷିଣୀ’)

ଜନ୍ମଭୂମି ପ୍ରତି କବିଙ୍କର ଅଖଣ୍ଡ ମମତାବୋଧ ଏହି କବିତାରେ
 ପରିସ୍ପଷ୍ଟ । ଯୁଗ୍ମ ଜୀବନର ଅଭିଳାଷ ତଥା ସଦ୍‌ବିଚାର ସତତ ମଧୁମୟ
 ହୋଇ ଉଠିଛି । ଏମନ୍ତ ବଚନିକା ଦ୍ଵାରା ସାହିତ୍ୟ ଶ୍ରୀ-ସମ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ।
 ସାହିତ୍ୟ ହେଉଛି ସୁକୁମାର କଳା ବିଭବ ଯାହା ନିମିତ୍ତକେ ମନୁଷ୍ୟ ମନକୁ
 ଆକୃଷ୍ଟ କରେ । ସାହିତ୍ୟର ବିଭାଗ ମଧ୍ୟରେ କବିତା ହିଁ ଶ୍ରେୟ । ସେ
 ମାନବକୁ ଦେବତା ଆସନରେ ଅଭିଷିକ୍ତ କରିପାରେ । ଲେଖକ ଓ ପାଠକ
 ର ମନ କଳ୍ପ-ଜଗତରେ ବିଚରଣ କରି ପରମ ତୃପ୍ତି ପାଏ । ତାହାହିଁ
 ହେଉଛି ଧୂନିର ମୂଳମନ୍ତ୍ର । ମହେଶ୍ଵରବାବୁଙ୍କ ସୃଷ୍ଟିରେ ଉତ୍ତରଣ
 ଚେତନା, ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟବୋଧ ତଥା ସାମାଜିକ ଅଙ୍ଗୀକାର ସତତ ଉଦ୍‌ଭାସିତ
 ବକ୍ରବ୍ୟ, ଚନ୍ଦ୍ରକଳ୍ପ ତଥା କଥା-ବସ୍ତୁ ହିଁ ଧୂନିରେ ମୁଖ୍ୟ ଅଟେ । ଗୋଟିଏ
 ଗୋଟିଏ ରସାତ୍ମକ ବାକ୍ୟ ଓ ଉପମା-ଉପମେୟ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ
 ଖଚିତ ହୋଇ ଏବଂ ବିଧି ଅର୍ଥ ପ୍ରକାଶ କଲେ ତାହା ଧୂନି ସର୍ବସ୍ୱ ହୁଏ ।
 ଆଧୁନିକ କବିତାରେ ଏହି ଭାବଧାରା ଓ ଅଳଙ୍କାରଣ ମଧ୍ୟ ବିଦ୍ୟମାନ ।
 ‘ଫିନ୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡ’ର ମନଭୂମିରେ ବହୁ ଅକୁହା କାହାଣୀ ସାଂକେତିକ ଛଳେ
 ପ୍ରଜ୍ଞାସୁମାନ ହୁଏ । ଯାହା ସ୍ଵଳ୍ପସ୍ଵଭାବ ବିନ୍ୟାସରେ ପ୍ରାଣବନ୍ତ । ମହେଶ୍ଵର
 ବାବୁଙ୍କ ଲେଖନୀରେ କମଳାୟ ହୋଇ ଉଠିଛି—‘ସୂର୍ଯ୍ୟଲୋକର ଦ୍ଵୀପ’
 ‘ଜୀବନ ଯାହାର ଗାଥା’, ‘ତପ୍ତ ମରୁର ତପସ୍ୟା’ ଏବଂ ‘ଶୁଣାନ ଭୁଲସୀ’
 ଆଦି କବିତାତୟ । କବିତାର ପଂକ୍ତିତୟ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସୃଷ୍ଟି
 Sayings of great men ରୂପେ ସୁଶୋଭିତ । ‘ସବୋପରି ସମୁଦ୍ର ମନ୍ଥନ’
 ଓ ‘ମହାମିଳନ’ କବିତା ଦ୍ଵୟରେ ଜୀବନ ଦର୍ଶନର ଅନୁଭବକୁ କବି
 ଉଦ୍‌ଗୀତା ଭାବେ ଆମକୁ ଯଥାର୍ଥରେ ଶୁଣାଇଛନ୍ତି—
 ‘ଜୀବନର ପଟ୍ଟ ଆଉ କର୍ମ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ
 ସ୍ତରେ ସ୍ତରେ ଗତିରେଣା ଅମ୍ଳାନ ଭାସୁର
 ଶୂନ୍ୟରୁ ବିରାଟ ଜନ୍ମ...ଶୂନ୍ୟ ତା’ ବିଲୟ

ତ ଓ ଜନମ ପୁଣି ବସନ୍ତ ଓଁ କାର ।’

(‘ମହାମିଳନ’)

ପ୍ରଣବ ଚେତନାରେ ବିମୁଗ୍ଧ କବି ସମୟେ ସମୟେ ଅବଲୋକନ
କରିଛନ୍ତି ପ୍ରକୃତିର ରୂପଶ୍ରୀକୁ । ମଧ୍ୟାହ୍ନେ ମାଘଙ୍କର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ-ସଂଶ୍ଳେଷେ
ଯନ୍ତ୍ରବତା ମୁଗ୍ଧେଇ ତଦେବ ରୂପଂ ରମଣୀୟତାୟାଃ, ସତେ ଯେପରି
ମହେଶ୍ୱରବାବୁଙ୍କ କାବ୍ୟ ଉପବନରେ ପ୍ରତିଧ୍ୱନିତ । ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ସ୍ୱରୂପ-
‘ବସନ୍ତର ଏ’ ବର୍ଣ୍ଣି ବିଶେର ବିଶ୍ୱ’, ‘ପଞ୍ଚମ ପୁଣି’ ଓ ‘କଳାଘର୍ଷ-
ରଞ୍ଜରକେଲ’କୁ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା କରାଇପାରେ । ସବୁ ନିଷା-ସାହିତ୍ୟରେ
ପ୍ରକୃତି ବିଷୟ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଶୈଳୀରେ ଚିତ୍ରିତ ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ଆଧୁନିକ
ଯୁଗରେ ସେହି ବୈବିଧ୍ୟ ମଣ୍ଡିତ ରୂପ ଚର୍ଚ୍ଚାରେ ସ୍ୱସ୍ଥାଙ୍କର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି
ନିରୁଦ୍ଧ ପ୍ରଦାନ କରେ । ପାରିପାଶ୍ୱରିକ ଅବସ୍ଥା, ଜୀବନ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଏବଂ
ମାନସିକ ସନ୍ତୁଳନର ଆଶ୍ୱାସ କେତେକ ବିଷୟେ ପରିଦୃଷ୍ଟ ହୁଏ । କବି
ମହେଶ୍ୱରଙ୍କ ଲେଖନୀରେ ଚିହ୍ନା ମାଟି, ନଦନଘା, ଗିରି ନିର୍ମଳ ଓ ପୁଷ୍ପିତ
କୁଞ୍ଜ କାନନର ଆଲେଖ୍ୟ ବେଶ ଲୋଭନୀୟ । ସେହି ଭବ୍ୟ ସୁନ୍ଦର ଛବି
ରେ ମଧ୍ୟ କବିଙ୍କର ସମୁଦାର ବାଣୀ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ମୁଖରିତ । ବସନ୍ତର
ମମତା ମୁଗ୍ଧ ମାୟା ରେଖା ମଧ୍ୟରେ ଆମେ ଶୁଣୁ—

‘ଉଡୁ ଚନ୍ଦ୍ରରେ ସୁରୁଚିର ଚିର ବସନ୍ତର ଏ’

ସ୍ନିଗ୍ଧ ଶୁଭଦ ଦାନ....,

ସୁଗେ ସୁଗେ ଢେଣୁ ମଣିଷ ତୋଳଇ ମହା ଉଲ୍ଲାସେ

ସତ୍ୟ ଶିବର ଗାନ ।

କଳ କୋଳାହଳେ ଭୁଲି ଜୀବନର ଦୁଃଖ ଦଇନ ଗାର,

ଦେଖେ ବସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣବିଶ୍ୱରେ

ସୃଷ୍ଟି ନୂତନ ସାର ।’

(‘ବସନ୍ତର ଏ’ ବର୍ଣ୍ଣବିଶ୍ୱର ବିଶ୍ୱ’)

କାବ୍ୟ କବିତା ପାଠ କଲପରେ କବିଙ୍କର ଅନୁଧ୍ୟାନ, ଅନୁଭୂତି ଓ
କଳା ରୂପରୀ ସହଜରେ ବାରି ହୋଇପଡ଼େ । ଏହି ନ୍ୟାୟରେ ‘ପଞ୍ଚମ
ପୁଣି’ ଓ ‘ଶିଳ୍ପଘର୍ଷ-ରଞ୍ଜରକେଲ’କୁ ବିବେଚନା କରାଇପାରେ ।
ପଞ୍ଚମକାଳୀନ ପଞ୍ଜୀର ଚନ୍ଦ୍ର-ପୁନଶ୍ଚ ରଞ୍ଜରକେଲର ଚନ୍ଦ୍ର ବେଶ୍ ମନୋମୟ
ହୋଇଉଠିଛି । ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଉପାସକ କବି ରଞ୍ଜରକେଲ କବିତାରେ

ଅନେକ ତଥ୍ୟକୁ ପ୍ରତିପାଦିତ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଶ୍ରମ କ୍ଳାନ୍ତ ମଣିଷର
 ଜୀବନ ଚର୍ଯ୍ୟାକୁ ସ୍ୱଲ୍ପଭରଣ । କବିତାର ସୌର୍ଭାଗ୍ୟ (excellence)
 ବହୁ ଗୁଣରେ ପରିମାଳିତ ହୋଇଛି, ଯେଉଁଥିରେ ନନ୍ଦନ କଳା ବହୁ ଧୂନ
 ରୂପେ ରଖି ରଞ୍ଜିତ । ବହୁଧୂନ ସାଧାରଣତଃ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ
 ଔଚିତ୍ୟ ଗୁଣକୁ ରକ୍ଷା କରିଥାଏ । ସଚେତନ ପାଠକର ମନ ସେ ସବୁକୁ
 ବାରମ୍ବାର ସ୍ମରଣ କରି ଆନନ୍ଦିତ ହୁଏ । ଏହି ଫଳରେ କେତେକ ପଂକ୍ତିକୁ
 ଉଲ୍ଲେଖ କରିବା ଯୁକ୍ତ ସଙ୍ଗତ ହେବ ।

‘ଅହୋରାତ୍ର ଉଦ୍ଧୃତ ବାହୁ...କର୍ମଜୀବୀ ଶତ
 ସେବୁଥାନ୍ତି ଲୁହ ଲହୁ ସ୍ୱେଦ ଝାରି ଅଙ୍ଗ,
 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତଳେ ଅବା କନରୁଟର ପାଶେ ।
 ଲେଖନ୍ତି ଜୀବନାଲେଖ୍ୟ ସ୍ୱାକ୍ଷର ଅମ୍ଳାନ,
 ଖଣି ଖାଦାନର କୋଳେ ସଂଗ୍ରାମୀ ଜୀବନ ।
 ଆଗେୟ ଯନ୍ତ୍ରର ତଳେ ଅବ୍ୟର୍ଥ କରଣି,
 ବିଶ୍ୱପରିଧରେ ଗର୍ବ ଗୌରବ କାହାଣୀ ।’

(ଶିଳ୍ପଶୀଳ-ସଞ୍ଚରକେଳ !

ଏହି ସଂକଳନସ୍ଥ ‘ସୁଧୂଷିର ଉଦାର,’ ‘ମୃତ୍ୟୁଯାତ୍ରା’ ‘ଶୂନ୍ୟ
 ସଂହତା ଓ ‘ଶୁକ୍ଳର ସ୍ୱପ୍ନ’ କବିତା ଚମତ୍କାର ଭାବେ ସ୍ୱୟଂ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ।
 ମନୁଷ୍ୟର ଆଶା, ଆଶ୍ୱାସନା, ଆଲୋକ ଅନେକପ୍ରକାର ଆଦି ମାନବିକ ଗୁଣ
 ନୂତନ ରୂପ କଳ୍ପ ତଥା ଭାଷା-ବିନ୍ୟାସରେ ସୁସଜ୍ଜିତ ।

କବିଙ୍କର ବାନ୍ଧୁ ଭଙ୍ଗୀ ଏବଂ ଦର୍ଶନ ଏତେ ମାର୍ମିକ ଯେ ସତେ
 ସେପରିକି ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦଗଧ ଜୀବନର ଉଚ୍ଛ୍ୱାସ ସ୍ୱତଃ ଅଶାନ୍ତ ତରଙ୍ଗ ରୂପେ
 ଉଦ୍‌ବେଳିତ । କବି ହୃଦୟର ସମ୍ବେଦନ ଧୂନ ସର୍ବସ୍ୱ ଗୁଣରେ ସ୍ପନ୍ଦିତ
 ହୋଇଛି । ପ୍ରକୃତ ପକ୍ଷେ ‘ଆଶା କଲ୍ଲୋଳ’ର ଭାବ କଲ୍ଲୋଳ ସେହି
 ସମସ୍ତ ବକ୍ରବ୍ୟରେ କଲ୍ଲୋଳିତ । ଗତାନୁଗତିକ ରୀତିରୁ ବିମୁକ୍ତ ହୋଇ
 ତାହା ଜୀବନର ଯୁଗ ଶୀର୍ଷରେ ସଞ୍ଚାର କରେ ସମ୍ବଦାର ଭାବ ବଣି ଯାହାକି
 ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୈଦ୍ଧାନ୍ତିକ ମଧ୍ୟମସ୍ତ ମୂର୍ଚ୍ଛନା । କବିତାର ରୂପ ସମ୍ପଦ ଏବଂ
 ଉଚ୍ଚାରଣ ଆଦ୍ରବାକ୍ୟରୂପେ ପ୍ରତିପାଦିତ । ତପସ୍ୟା ଶୁଦ୍ଧ ଜୀବନର ଏକ
 ଏକ ମନ୍ତ୍ର ଭଳି ସେ ସମସ୍ତ ଗ୍ରହଣୀୟ । ବାରମ୍ବାର ପାଠ କଲପରେ ମନର
 ଆଗ୍ରହ ଓ ଆବେଗ ଫଳରେ କବି କୃତ ପ୍ରତି ଅନୁରକ୍ତ ହୋଇଯାଏ ।

ସରଳ ଲଳିତ ସଂସ୍କୃତ କହ୍ନଳ ଶବ୍ଦ ସନ୍ନିତ ଗ୍ରାମୀଣ ଶବ୍ଦର ବସାଣ
 ପୁନଶ୍ଚ ପ୍ରସାଦ ଶୈଳୀରେ ରଚିତ କବିତାଚୟ ବେଶ୍ ମନ ମୁଗଧକର ।
 ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥକୁ ପାଠ କଲପରେ ମୋ' ମାନସ ହୃଦରେ ଧୃତିବିମ୍ବିତ ହୋଇ
 ଥିବା ଆଲେଖ୍ୟ ହିଁ ମୋର ବକ୍ରବ୍ୟ । ପ୍ରତ୍ୟେକ କବିତାର ମର୍ମବାଣୀ ମୋ
 ପ୍ରାଣକୁ ପୁଣି କରିଛି । 'ଜୀବନର ଯୁଗଫର୍ଷ'ରେ କେତେକ ପ୍ରବକକୁ ମୁଁ
 ମନ୍ଦ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିଛି । ଏହି ସଂକଳନ ସୁଧୀ ସମାଜ ପ୍ରାଣରେ ମଧୁ
 ମୟ ସଞ୍ଚାର କରୁ, ଏହାହିଁ ମୋର ପ୍ରାର୍ଥନା ।

ବି-୧୫୮, ରଞ୍ଜରକେଲ-୮

କବିବର ପରିଡ଼ା

॥ ଆମ୍ଭଲିପି ॥

ମୋର ‘ନବ ବିଗନ୍ତ’ (କବିତା ସଂକଳନ)ରେ ମୁଁ କହିଛି—‘ଉତ୍କଳ ତରଙ୍ଗ ବେଳାଭୂମିରେ ଅଜସ୍ର କାହାଣୀ କହି ଫେନପୁଷ୍ପର ସ୍ବାସର ହିଁ ରଖିଯାଏ । ଅନସନ୍ନସ୍ଥ ପଥକ ତହିଁରୁ ଶଙ୍ଖ, ଶାମୁକା ଓ ପ୍ରବାଳ ସଂଗ୍ରହ କରୁକରୁ ବେଳେ ବେଳେ ତହିଁରେ ମହାର୍ଦ୍ଦ ମୁକ୍ତାରେ ସନ୍ତାନ ପାଇଥାଏ । ସେହିଭଳି ଭାବ ତରଙ୍ଗରେ ଉଦବେଳିତ କବିର ସୃଷ୍ଟି ଫମ୍ପାଏ । ପାଠକ ପାଠିକା ସେହି ଭାବ ଗନ୍ଧରେ ବିଚରଣ କରୁ କରୁ, ଯେତେବେଳେ ସୃଷ୍ଟି ରହୁ ରେଣୁର ସନ୍ତାନ ପାଏ, ତାହାହିଁ ହୁଏ କବି-ଲେଖକର ପରମ ତରମ ସାର୍ଥକତା ।’ ଆଜି ମୋର ଏହି ‘ଆଶା-କଲ୍ଲୋଳ’ (କବିତା ସଂକଳନ)ପ୍ରତି ତାହା ହିଁ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ । ମୋର ସହଯୋଗୀ ସହୃଦୟ ପାଠକ ପାଠିକାଙ୍କ ହୃଦୟରେ ଏହା ଯଦି ସେହିଭଳି ଚେତନାର କମ୍ପନ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିଲ, ତାହାହିଁ ହେବ ମୋର ସାଦର ସହୃଦୟ ପରମ ସାର୍ଥକତା ।

ଏହି ସଂକଳନସ୍ଥ କବିତାଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ବହୁ କବିତା ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା ‘ଝଙ୍କାର’, ‘ନବପଥ’ ଓ ‘ଆସନ୍ତା କାଳ’ରେ । ଅନ୍ୟ ଲେଖା ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି—‘ପଟାତନ୍ତ’, ‘ସଂସାର’, ‘କଳନା’, ‘ଆଶାମୀ’ ଓ ଅନ୍ୟ କେତେକ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ବାଧୀତ୍ବ ଅନୁଷ୍ଠାନର ସାମୟିକ ‘ସୂରଶିକା’ରେ । ‘ପାହାଡ଼ ଜଳୁଛି’ ଓ ‘ଶୂନ୍ୟ ସଂସାର’ କବିତା ଦ୍ବୟ ‘ଆକାଶ ବାଣୀ’ କଟକର ‘ସାହିତ୍ୟ ସଂସଦ’ରେ ପଠିତ ଓ ପ୍ରଚ୍ଛଦିତ ହୋଇଥିଲା । ତେଣୁ ଏ ସମସ୍ତ ପଥ-ପଦ୍ମିକା ଓ ଆକାଶବାଣୀ କଟକର ସୁଯୋଗ୍ୟ ସଂପାଦକ ଓ କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ବିନୟ କୃତଜ୍ଞତା ଓ ସାଧୁ ବାଦ ଜଣାଉଛି ।

ବଉଳକେଲ ସରକାରୀ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର ବିଶିଷ୍ଟ ସାହିତ୍ୟିକ
 ଅଧ୍ୟାପକ ଡକ୍ଟର ଶ୍ରୀଚରଣ ମହାନ୍ତି ଏହି ସଙ୍କଳନ ପାଇଁ ତାଙ୍କର ବହୁ
 ସମୟ ଦେଇ ‘ଉପୋଦ୍ଘାତ’ ରଚନା କରିଛନ୍ତି । ସେହିପରି ପ୍ରଖ୍ୟାତ କବି
 ସାହିତ୍ୟିକ ଓ ପାଳ ଲେଖକ ମୋର ଶ୍ରବଣପୁ ଶ୍ରୀ କବିବର ପରିଡ଼ା ଏହି
 ଫକଳନଟିର ସାରଗର୍ଭକ ଆଲୋଚନା କରି, ଏଥିପାଇଁ ଏକ ନିବନ୍ଧ
 (ଜୀବନର ସୁଗନ୍ଧାର୍ଥ ରେଖା) ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି । ଏସବୁ ଲାଗି ଉଭୟଙ୍କୁ ମୁଁ
 ମୋର ସଶ୍ରଦ୍ଧ ଶୁଭେଚ୍ଛା ଓ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଉଛି । ଏହି ଫକଳନଟିର
 ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ମୋର ଦୁଇ ପୁଅ ଶ୍ରୀମାନ୍ ସୁନେଶ୍ଵର ଓ ଶ୍ରୀମାନ୍
 ବିଶ୍ଵେଶ୍ଵରର ଅବଦାନ ମୋ’ ପତି ଲାଙ୍ଗର ପିତୃ ଭକ୍ତିର ନିଦର୍ଶନ ।
 ଦୁହିଁଙ୍କର ସହାୟତାରେ ଏହା ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ବେଳବେଳେ ଆସି
 ପାରିବ । ମୋର ପତ୍ନୀ ଶ୍ରୀମତୀ କମଳ ଲୁମ୍ପାରିଙ୍କର ଉତ୍ସାହ, ପ୍ରେରଣା ଓ
 ଆବେଗ ଏ’ ଫକଳନଟିକୁ ଶ୍ରୀମନ୍ତ୍ର କବି ଜନସମାଜକୁ ଆଣି ପାରିଛି ।
 ମୋର କନିଷ୍ଠ ଭ୍ରାତା ଶ୍ରୀ ବୈକୁଣ୍ଠେଶ୍ଵର ଓ ଭ୍ରାତୃବଧୂ ଶ୍ରୀମତୀ ସରସ୍ଵତୀଙ୍କ
 ର ଏଥିପାଇଁ ସାହାଯ୍ୟ ମହାଯୋଗ କେବେ ଭୁଲି ହେବ ନାହିଁ । ମୋର
 ଆତ୍ମୀୟ କରୁବାଚକ ଓ ସହୃଦୟ ପାଠକ ପାଠିକା ଏଥିପାଇଁ ଅଯାଚିତ
 ଉତ୍ସାହ ଓ ପ୍ରେରଣା ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି । ଏ’ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ତେଣୁ ମୁଁ ମୋର
 ସଦିଚ୍ଛା ଓ ସାଧୁବାଦ ଜଣାଉଛି ।

ଶେଷରେ ମୋର ସ୍ନେହ, ସହଯୋଗୀ ଓ ଆତ୍ମୀୟ ଭୂଲ୍ୟ ଯୁବକବି
 ଶ୍ରବଣପୁ ଶ୍ରୀ ରଞ୍ଜିତ ପାଣି ତାଙ୍କ ‘ସ୍ଵପ୍ନ ପ୍ରକାଶନ’ ଜଗତରେ ଏହାକୁ
 ଛପାଇ ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ଅକୁଣ୍ଠ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ
 ମୋର ଶୁଭଚିନ୍ତା ସଦିଚ୍ଛା ଓ କୃତଜ୍ଞତା ଜ୍ଞାପନ କରୁଛି । ପରିଶେଷରେ କବି
 ବନ୍ଧୁ ପାଳ ଲେଖକ ସାହିତ୍ୟିକ ଶ୍ରବଣପୁ ଶ୍ରୀ କବିବର ପରିଡ଼ାଙ୍କ କଥା
 ଅପାଶୋର ହୋଇ ରହିବ । କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶାନ୍ତିପ୍ରଦାନ ମରେ ଶସ୍ୟ ଅମଳ
 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଶ କେଉଁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନାହାନ୍ତି ? ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ଏକ ଅଦ୍ଭୁତ
 ସ୍ଥାନୀ । ଏହାକୁ ସାଧୁବାଦ ବା କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଇ ତାର ମୂଲ୍ୟ
 ପରଠ କରାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।

ଅଲମତି ବିସ୍ତରେଣ

ଶାନ୍ତିପୁର; କଣ୍ଟିଗଡ଼ିଆ
 ଯାଜପୁର-୭୫୫୦୪୯

ଚନ୍ଦ୍ରମ, ଲେଖକ
 ମହେଶ୍ଵର ପଣ୍ଡା

ଏକ ସରଳ ଓ ଶୁଦ୍ଧପୁତ ଜୀବନ କୁ ନେଇ ଜିଇବା, ହୃଦୟ ବର୍ତ୍ତମାନର ସମାଜ ପାଇଁ ଏକ ଚମକପ୍ରଦ ଘଟଣା ହୋଇ ନପାରେ, କିନ୍ତୁ ତା ଭିତରେ ଯେଉଁ ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ସତ୍ତାର ପରିପ୍ରକାଶ ଘଟେ ତାହା କାଳଜୟୀ ।

କବି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମହେଶ୍ୱର ପଣ୍ଡା ସେହିଭଳି ଏକ ପ୍ରତିଭା, ଯାହାଙ୍କର ଲେଖନୀୟ ଅନୁଭବର, ଏକ ରୁଚିପୂର୍ଣ୍ଣ, ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟଶାଳୀ ଓ ବୌଦ୍ଧିକ-ତାର ସ୍ୱର ବହନ କରେ । ଯାହାଙ୍କ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ମନ୍ଦୁୟ ହୋଇଯାଏ ପାଠକ । ପ୍ରତ୍ୟେକ କବିତାର ଶବ୍ଦ ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ, ପଦ ବିନ୍ୟାସ ଏବଂ ଅନ୍ତସ୍ୱରସ୍ୱେଦ ଏତେ ବେଗମୟୁଦେ, ପାଠକଟି ଆତ୍ମସ୍ଥ ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟ

ସମସ୍ତ କବିତାର ପ୍ରତିବିମ୍ବରୁ ନିର୍ଗତ ହୁଏ, ଆତ୍ମୀୟତାର ନିବିଡ଼ତା ଏବଂ ତା ସହିତ ପ୍ରେମର ନୈସର୍ଗିକ ଭାବାବେଗ, ତଥା ଚେତନାର ଗଭୀର ଅନୁଭୂତି ।

ଜଣେ କାଳଜୟୀ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଭାବରେ ସେ ନମସ୍ୟ । ତାଙ୍କର ‘ଆଶା କଲ୍ଲୋଳ’କୁ କଲ୍ଲୋଳିତ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଥିବାରୁ ମୁଁ ଗର୍ବିତ ।

ରଞ୍ଜିତ ପାଣି
ପ୍ରକାଶକ

॥ କାବ୍ୟସୂଚୀ ॥

କ୍ରମାଙ୍କ	କବିତାର ନାମ	ପୃଷ୍ଠାଙ୍କ
୧ ।	ସବେ ଭବନ୍ତୁ ସୁଖିନଃ	୧
୨ ।	ପାହାଡ଼ ଜଳୁଛି	୩
୩ ।	ରଥେ ଜଗନ୍ନାଥ	୭
୪ ।	ବସନ୍ତର ଏ' ବର୍ଣ୍ଣ ବିଶେଷ ବିଭା	୯
୫ ।	ଉତ୍ତରଣ	୧୧
୬ ।	ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଉଦାର	୧୩
୭ ।	ଘରେ ଘରେ ତୁମ ପୂଜା (ଜାତିପୂର ଶାରଳା ଦାସଙ୍କ ପ୍ରତି)	୧୫
୮ ।	ମୃତ୍ୟୁ ଯାତ୍ରା	୧୭
୯ ।	ଆତ୍ମାନୁରାଗ	୨୦
୧୦ ।	ସ୍ମୃତିର ବନ୍ଦୁ	୨୨
୧୧ ।	ସମ୍ଭାଷ	୨୭
୧୨ ।	କଳାଗର୍ଭ (କଳାକାର ସମାବେଦ)	୨୮
୧୩ ।	ପକ୍ଷୀ ଓ ପକ୍ଷିଣୀ	୩୧
୧୪ ।	ସମୁଦ୍ର ମନ୍ଥନ	୩୪
୧୫ ।	ମହାମିଳନ	୩୭

ବଜୟ ଆଲେଖ୍ୟ ଆସି ବଞ୍ଚୁକୁ ମଣି ମହାଦାନ ।

ମମିର ମୁରୁଜେ ଲେଖେ ମାନବ ତା' ମୁଗ୍ଧ ଲୀଳା ଖେଳା...
ହୃଦୟ ବେଢ଼ାରେ ଅପେ' କାରୁଣ୍ୟର ନିରୁକ୍ତ ଆହୃତି,
ଯୋଜନା ଜମିରେ ହସେ ଜୀବନର ସୃଷ୍ଟି ଶସ୍ୟ ଶୋଭା
ତରୁଣାଖେ ମହୋତ୍ସବ... ଅସୁମାରୀ ମହୁମାଛ ମେଳା...
ସଙ୍ଗୀତ-ଆସର ଶତ... ଯୁଗଘଣ୍ଟେ ଜାଗୃତିର ଭେଳା ।

କାଳେ କାଳେ ଜାଗିଛି ମୁଁ ସୃଷ୍ଟିଘାଟେ ମନୁର ସନ୍ତାନ
ବସୁଭବ ବସୁଧାର ସ୍ତନଜୟ !! ସ୍ଥିତିର ପ୍ରାବଳ !
ସେନାହର ଲବଣ୍ୟ ଶୋଭା ତରୀ ବାହି ଯୁଗାବଧି ନାବକ
ନିରେଶିଛି ଧ୍ରୁବତାର ଜୀବନର ଯୁଗଘଣ୍ଟେ ରେଖା,
ଉଲ୍ଲାସ-ଆସାର ଝର ଜୀବନର ସୌମ୍ୟ ଶୁଭ୍ର ଲେଖା ।

ଧରଣୀର ବନ୍ଧୁ ଘେନି ବଞ୍ଚିବାର ସେନାବଳୀ ଦାନ
ସୌଭ୍ରାତୃକ ଗନ୍ଧେ ଭରି ସଂଗ୍ରାମୀର ଶିବର ଶିବର
କମିର ମୋହନ ମନ୍ତ୍ରେ ନିରେଖେ ମୁଁ ସୁଷ୍ମଳ ପୃଥିବୀ
ସୃଷ୍ଟିର ଏ' ଲୀଳା ଖେଳା ମଧୁର ମୋହନ...,
ସୃଷ୍ଟି ପୁଣ୍ୟବାଣୀ-‘ସବେ ଭବନ୍ତୁ ସୁଖିନଃ ।’

ମନୁଷ୍ୟର ମୂର୍ତ୍ତି ହେଉ କାଳିମାର ହୃଦ ଆବରଣୁ
ଘୁଞ୍ଚି ଯାଉ କାଳ-ଅମାବଳିପିତ ଜୀବା-ସୂର୍ଯ୍ୟସ୍ନାନେ,
ଶୁଭଦ ସୃଷ୍ଟିର ବହୁ ପ୍ରୀତିପୂର୍ବ ପ୍ରାଣର ପାଲଟୁନେ,
ସାର୍ଥକ ଜୀବନାଲେଖ୍ୟ ଶୋଭୁଥାଉ ଅଜନେ ଅଜନେ ।

ପାହାଡ଼ ଜଳଛୁ

ପାହାଡ଼ ଜଳଛୁ.....

ଅସୁମାରୀ ନିଆଁକୁ ଲହଲହ ଜିଭ ତୋଳି

ଡାକୁଛନ୍ତି ଅବା

ଗାୟିକାକୁ ଗାଁଗଣ୍ଡା...ବନ...ବିଲ...ସବୁଜ ପ୍ରାନ୍ତର

ନିଆଁ ଝୁଲୁ ଉଡୁଅଛି ବାୟୁ ସଙ୍ଗେ ଏହିଗୁ ସେହିଗେ

ମାତୁଛି ଖଣ୍ଡିଆଭୂତ ପବନ-ଲହରେ

ନାଲିଆ ପତାକା ତୋଳି ଗୋଭ୍ରଯାତ୍ରା ଚାଲୁଛି ବା

କେଉଁ ପାଟି...କେଉଁ ସ୍ଵର...

ଅବା କେଉଁ ଦଳକର୍ମୀଙ୍କର ।

ତଳେ ଅଗଣନ ଜନ

ଅମାପ ଜୀବନଯାତ୍ରା ଆଦି ଅନ୍ତ ନାହିଁ

ଜ୍ଵାଳାମୟ ତରୁ ତୋଳି

କ୍ଷତାହତ ମନ ଲୁଲି

ବୁଝିଛନ୍ତି ସେମାନେ ତ...

ଆଶା ଶୂନ୍ୟ...ଭ୍ରଷ୍ଟାନ୍ତନ...
 ଭାବେ ଅଭାବ ଯେ ନିତି
 ଡାକୁଛି ନିଆଁର ଝୁଲ
 (କେଡ଼େ ସତେ ମଜୁଆଳ)
 ଆସି ଖାବନର ପାଖେ
 ମହୋତ୍ସବେ ମାତି ।

ତୁମେ ଯିବ...
 ମୁଁ ଯିବ.....
 ସେମାନେ ବି ଯିବେ...
 ତାଙ୍କ ଡାକ ଶୁଣି ଆମେ ରହି କି ପାରିବା ?
 ପଛଙ୍ଗ ତ ସିନା ଆମେ
 ଝାସଦେବା ଅଗ୍ନିଗର୍ଭେ
 ଲଭିବାକୁ ଶାନ୍ତି ଆଉ ସମତାର ସ୍ଥିତି
 ଯିବାଟା ଆମର ତେଣୁ ଏକାନ୍ତ ନିଶ୍ଚିତ,
 ଉତ୍ସର୍ଗ ସୂନେ ଯାହା ଆମ ସ୍ଥିର ଅବସ୍ଥା;
 ଗନ୍ତବ୍ୟ ପଥଟା ଖାଲି ଦୁର୍ଗମ ପିଚ୍ଛିଳ ।

ଆମେ ଯିବା ଏକା ସାଙ୍ଗେ ଡକାଡ଼କା ହୋଇ
 ବନ୍ଦୁ ବାରିବକୁ ନେଇ କେଡ଼େ ଆହ୍ଲାଦରେ...
 ଜାତି ଓ କୁଟୁମ୍ବ ସାଥେ ଆଗେଇ ଚାଲିବା
 ଚଢ଼ିବା ପାହାଡ଼ ମାଳା ଏକ ପରେ ଆନ,
 ଭୁଲି ଖାଦ୍ୟ ପେୟ ସବୁ ଆମେ ଶାର୍ପଯାନ୍ତ୍ରି
 ଲକ୍ଷ୍ୟ ଆମ କୈଳାସ ବା ବଦ୍ଧିନାଥ ସତେ
 ଚାଲିବା ଦୁବାର ଆଗେ ଆରଣ୍ୟକ ପଥେ

ପାହାଡ଼ରେ ପହଞ୍ଚି କି ଝାସିବା ନିଜକୁ...?
 (ଝାସିବାଟା କିନ୍ତୁ ସତ୍ୟ, ନିଷ୍ଠା ଓ ଶାଶ୍ଵତ)

ଅଜ୍ଞ ଆମ ପୋଡ଼ି ଜାଳି ଲଭିବା କି ବସ୍ତୁ
ଯାହାକି ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ସିନା ଏଇ ଧରଣାମେ
କିନ୍ତୁ ଆମେ ପାରିବା କି ବଞ୍ଚି ଅଗ୍ନି ପାଣ୍ଡୁ,
ମାଡ଼ି ଆସେ ଯାହା ଭେଦ ସୀମା ସରହଦ ?
ଜଳସିବା ଚୁଡ଼ି ଚୁଡ଼ି ଅଗ୍ନିକଣ୍ଠା ଭେଦ...

ନରର ନରକ ଆଖି...ନାଟକୀୟ ଲୀଳା,
କୁଣ୍ଠିତ ଜଳଜ ଲୁପ୍ତ ତୋଳୋମୟ ପୁରେ...
ନୂଆ ଭାବ ବଦଳିବ ଜୀବନରେ ଖରେ ।
ସେତେବେଳେ ତୁମେ ଥିବ...
ମୁଁ ଥିବ.../ସେମାନେ କି ଥିବେ
ନ ଥିବ ତୁମର ଶିଶି...ହିଂସା...ଦେଷ-ହାତ,
ଅହମିକା ନଥିବ ମୋ ପ୍ରଭାମୟ ପୁରେ;
କୂଟଜାଲ ସେମାନଙ୍କ ଜଳଥିବ କାହିଁ...?

ପଡ଼ିଥିବ ପ୍ରତାରଣା...
ସ୍ୱାର୍ଥର ଶୁଣାନେ ଥିବ ପ୍ରୀତିର ତୁଳସୀ...,
ଅବିଶ୍ୱାସ-ଗରଳରେ ଗଙ୍ଗୋଦକ-ଡେଉ;
ସ୍ନେହ-ସମତା ସାହିରେ ହସୁଥିବା ସଭୁଷିତ
ଗୀତା କୋରନର ସାଥେ ବାଇବେଲ ନେଇ,
ବ୍ରହ୍ମ ସାହେବ ଉତ୍ତେଜି ନାରୁଥିବା ଗାଁ ଦାଣ୍ଡେ
ସ୍ନେହ-ଶାନ୍ତି-ସମତାର ଶସ୍ୟ-ଗୀତି ଗାଇ ।

ସେଠି ଅଛି ବୁଦ୍ଧ-ଗାନ୍ଧୀ-ସତ୍ୟ-ସେବାଗ୍ରାମ,
ମଣିଷର ଲୀଳା ଖେଳା ମଣିଷର ସାଥେ,
ଲୁଥର'ର ଡାକ ପୁଣି ବାଦ୍‌ଶା ଶାଙ୍କ ବାଉଁ
ସେଠିକରେ ଉଦବୋଧିତ ଜନମନ ସିନା
ମିଶିବାକୁ ହସିବାକୁ ଶୁଭ ଭାଇ ଭଉଁ ।
ଜନଗଣ-ପ୍ରାଣ ମିଶି ମହା ମିଳନରେ

ଉକୁଟାଏ ଉତ୍ତରତ ଜୀବନର ଝଳ ।

ପାହାଡ଼ ତ ଜଳୁଅଛି...
ଡାକୁଛନ୍ତି ଅଗ୍ନିଶିଖା ଅହରହ ନିଉ ତୋଳି
ଉଦ୍ଧୱାସେ ଯିବା ଲାଗି...
ଆମେ ବି ଉଦ୍ଧୱାସ...।

ପୁଣି ଉଦ୍ଧୱାସ ଜାଗ୍ରତ
ବରନ ତ ଛୁଡ଼ି ପଡ଼େ...
ବର ବାଡ଼ି ଶାନ୍ତିଯାଏ...
କେ ରୋଧକ ପଥ ଆମ
ଅଗ୍ରଦୂତ ରଥ ?

ସେ ପାହାଡ଼ ଜଳୁଅଛି...
ହେଉ ଦେଖ...
ଆମ ହୃଦୟରେ
ତୁମ ଆମ ମନ ତଳେ
ପ୍ରୀତିପୁତ ବାୟୁମେଲେ
ପ୍ରାଣ-ପ୍ରଗଣାରେ ।

ରଥେ ଜଗନ୍ନାଥ

ନନ୍ଦିଘୋଷେ ଜଗନ୍ନାଥ

ଜଗନ୍ନାଥ ନାଥ.....।

ବଡ଼ଦାଣ୍ଡ ଉଛୁଳଇ ନରନାରୀ ଘେନି

କେତେ ଭକ୍ତ...କେତେ ସାଧୁ...କେତେ ସନ୍ଥ ଭକ୍ତ

ଆରୁଣ୍ୟାଳ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯେ ନାଚନ୍ତି ବା ଡହଁ

ଦେଖନ୍ତୁ ସରବେ ସୁଖେ ଚକାଡ଼ୋଳା ଚାହିଁ ।

ପଡ଼ିତ ପାବନ ପ୍ରଭୁ

କରୁଣା ସାଗର !!

ଅଦୂରେ ସାଗର ଗଙ୍ଗେ ବେଳାଭୂଇଁ ଛୁଇଁ

କିନ୍ତୁ ବଡ଼ଦାଣ୍ଡେ ଉଠା ଜନତା ଯେ ସିନା

ଗଙ୍ଗେ ସେ ଆପଣା ଦୁଃଖେ ଶୋକେ ଅବଗାଢ଼ ।

ଇଚ୍ଛାମୟ ବଡ଼ ପ୍ରଭୁ ! ବଡ଼ଦାଣ୍ଡ ତୁମ

ଜାତି ଧର୍ମ ନିର୍ବିଶେଷେ ସବେ ଉଠା ତହିଁ

ମାଳନେତ ଉଡ଼ଇ ଯେ ବଡ଼ ଦେଉଳରେ

ଡାକଇ ସଭୁକୁ ଆସ, ଦେଖ ନେତ୍ର ଫେଇ

ପରଂବ୍ରହ୍ମ ହରିନେବେ ସବୁ ଦୁଃଖ ଦୈନ୍ୟ

ତାଙ୍କର ଦର୍ଶନେ ତୁଟିଯିବ କାଳରାତ୍ର,

ସେଗବ୍ୟାଧି କୁଟମାନ କୁମନ୍ତୁଣା ଶତ...।
ବାଇଶି ପାବକୁ ଚାହିଁ ଡାକନ୍ତି ସବେ ତ ।

ମାଳ କନ୍ଦର ନିବାସୀ ଚନ୍ଦ୍ରଦୀପ୍ତରୁକ୍ତ
ଜନତାର ସ୍ଵାତ ଲାଗି ଚଳେ ତାଙ୍କ ରଥ
ଭାଇ ଭଉଣୀକୁ ସାଥେ ଜନଗଣ ମେଲେ
ସିଂହଦ୍ଵାର ଗଲେ ପରା ଜନତାର ଭିଡ଼େ
ଗଙ୍ଗ ଚନ୍ଦ୍ର ଗଦା ପଦ ସାଥେ ଚକାଡ଼ୋଳ!
ଚଳନ୍ତି ତ ଦୁଃଖୀ ରଙ୍ଗ ଗୁହାରି ଯେ ଶୁଣି
କେବଳ୍ୟ କଣିକା ସତେ ହୋଇଯାଏ ବୁଣି ।

ଭକତ ବନ୍ଧୁ ସେ ଦେବ କାଞ୍ଚି-ଅଭିଯାନେ
ରଖିଥିଲେ ଗଜପତି-ଚଉରବ ପରା
ଦ୍ରୋପଦୀର ଡାକ ଶୁଣି କୋଟି ବସୁ ଦେଇ
କୁରୁସଭା ତଳେ ତାକୁ ଉଦ୍ଧରିଥିଲେ ଯେ
ଚନ୍ଦ୍ର ପେଶି ନନ୍ଦ ନାଶି
ଗଜକୁ ଯେ ରଖିଥିଲେ ସିଏ
କୃପାମୟ କୃପାକର ଭାବଗ୍ରାସୀ ପ୍ରଭୁ
ତକା ବଇଁରେ ଉଣା ଚକାଡ଼ୋଳା ବନ୍ଧୁ ।

ମଉ ମାତଙ୍ଗ ଠାଣିରେ ଆସନ୍ତି ଉଥରେ
ମାଳକନ୍ଦର ନିବାସୀ ପ୍ରମତ୍ତ ବାରଣ
ଦୁଃଖୀ ପରା ଡାକେ 'ପ୍ରଭୁ, ଉଦ୍ଧର ଦେବତା
ତୁଟିଯାଉ ମୋର ଯେତେ ଗର୍ବ ଅନ୍ତର୍ମିତା
ସେଗ ବ୍ୟାଧି କେଣ ଶତ ତବ କୃପାବଳେ
ସ୍ଵୟଂ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେ ଦେବ
ନାଶ ଦୁଃଖ ହେଲେ ।

ବସନ୍ତର ଏ ବର୍ଣ୍ଣ ବିସ୍ତାର ବିଭା

ରକ୍ତ ବିମ୍ବିତ ରମ୍ୟ ବିତାନ କବା,
ବସନ୍ତର ଏ ବିଳାସ ବିଲେଳ ବର୍ଣ୍ଣବିସ୍ତାର ବିଭା ।
ଚନ୍ଦ୍ରବାଳରେ ସାଜଇ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅବର ବର୍ଷା ରଥ
ଦିଗଦିଗନ୍ତେ ପଳାଶୋତ୍ସବ...ଫସର ନନ୍ଦବତ...
ଝିଲ୍ଲୀ-ସାଗିଣୀ କୃତ୍ତ-କଳ-ବାଣୀ ମନ୍ଦ୍ରକ ମଧୁରାଗେ
ବସନ୍ତର ଏ ବର୍ଣ୍ଣ ବିସ୍ତାର ବିଳାସ ବିଲେଳ ଭାଗେ ।

ବିକଟ କଳର ଉନ୍ନତ ମନ ଉଡ଼ି ଉଡ଼ିଯାଏ
ଗଗନ ପବନ ଖାରେ
ଜୈନ୍ଦ୍ର କେତନ ଉଡ଼ଇ କି ଅବା ରହଗିରିର
ରମ୍ୟ ତୋରଣ ଶିରେ
ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁର କାଉଁରୀ ମହଲ ତୋଳେ ସୃଷ୍ଟିରେ
କଳାକୃଷ୍ଣର ରେଖା
ବନବିଲ ତଟେ ଜନପଥ ଲଭେ ରୂପ ଦେବତାର
ଚର୍ଚ୍ଚିତ ରୂପ ଲେଖା
ମୁକୁଳେ ମୁକୁଳେ ମୁରୁଧନୀମା ରୂପର ଦୁକୁଳ ଗୁରୁ
ବସନ୍ତର ଏ ବିଳାସ ବିଲେଳ ବର୍ଣ୍ଣରେ ଅବଗାହି ।

ପୁରେ ପୁରେ ଆଜି ପୂଜା ଅରତନା...ରୂପ ନିଶ୍ଚୟନା

ରୂପସୀ ପୁଷ୍ପ ଦାମ
 ଆସରେ ବାସରେ ଗାଥା ଗୀତ ଶୋଭେ...
 ଆକାଶୀ ଆଶାର ବିରାମ ବିଘ୍ନନ ଯାନ ।
 ବାତ-କର୍ମେ ଶତଦଳ କବା ଜଳ ଜମାନ୍ତୁ
 ନିରେଖେ ସୁନ୍ଦରୀଦୟ...
 କାମନା ତୋରଣେ ସ୍ଵାଗତିକା ଶତ...
 ଜୀବନ ଶାଶର ଝଙ୍କାର ମଧୁମୟ ।
 ହୃଦୟ ବେଢ଼ାରେ ମାଙ୍ଗଳକର ମଧୁ ଝଙ୍କାର ଝରେ
 ବସନ୍ତର ଏ ବର୍ଣ୍ଣ ବିଶେଷ ପକ୍ଷର ମରମରେ ।

ଦିନେ ଦିନେ ଆଜି ଜାଗୃତ ରେଖା...
 ଚିତ୍ତ ଚୈତ୍ୟର ପ୍ରୀତି ପୁଷ୍ପଲ ବାଣୀ
 ଜନତା ଜୀବନେ ନ ତନ ଯୁଗର କର୍ମ-ଯୋଜନା...
 ନୂତନ ଜୀବନ-ଠାଣି ।
 ଋତୁ ଚକ୍ରେ ସୂଚକର ଚର ବସନ୍ତର ଏ
 ପିଂଗ୍ୟ ଶୁଭଦ ଦାନ...
 ସୁଗେ ସୁଗେ ତେଣୁ ମଣିଷ ତୋଳଇ ମହା ଉଲ୍ଲାସେ
 ସତ୍ୟ ଶିବର ଗାନ ।
 କଳ କୋଳାହଳେ ଭୁଲି ଜୀବନର
 ଦୁଃଖ ଦଇନି ଗାର
 ଦେଖେ ବସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ଵରେ
 ସୃଷ୍ଟି ନୂତନ ସାର ।

ବର୍ଣ୍ଣିତ ଏହି ବସନ୍ତର ଏ ମମତା-ମୁଗ୍ଧ ମାୟା
 ରୂପ ଅରୂପର ମହା ସଙ୍ଗମେ ଅଶିବରେ ଶିବ ଛୁୟା
 କଳ୍ପସ କାଳିମା ବିଲୟ ଲଭଇ ଶୁଭ୍ର ଶିବର ଧାରେ
 ଦିବ୍ୟ ଜୀବନ ବିକଶି ଉଠୁ ହେ
 ବସନ୍ତର ଏ ବର୍ଣ୍ଣ ବିଶେଷ ଗାରେ ।

ଉତ୍ତରଣ

ଏ' ଅଶାନ୍ତ ଆତ୍ମା ଯେବେ
ଥର ଥର କାମନାର ଅତ୍ୟୁତ ଘୃଷ୍ଣିରେ
ବାହୁରୁଲେ କର୍ମତରୀ ମେଲ ଶତ ପ୍ରତାରଣା ପ୍ରଲେଭନ ପାଲ
ଆଦିଗନ୍ତ ବ୍ୟୋମପଟେ ଅଦମ୍ଭିକା ରତେ ଲୀଳାଖେଳା...
ଜିଆସାର ଜୟଯାଯା ଦୃଢ଼ ଆଶ୍ଚାଳନ
ବିଭେଦର ବାଗୁରରେ ବିଳପେ ମୁମୁଷୁଁ ଶିଖା...
ନିଃସହାୟ ପରହତ ଶୀର୍ଣ୍ଣ ଅବସନ୍ନ ।

ଶୁଣେ ମୁଁ ନିୟତ ଏହା...
ଦେଖଇ ଯେ ନିତି ଏହି ଛବି...
ରୁହିଁ ଖାଲି ଉଦ୍ଧୃତ ଦେଶେ ମହାନେୟା ନେଇ
କାରୁଣ୍ୟର ବେଳାଭୂମେ କୈବଲ୍ୟ କଣିକା ଖୋଜେ...
ଖୋଜେ କାହିଁ ଜ୍ୟୋତି ରେଖା...ମମତାର ମୋତି ?
ଦୂରେ ବହୁଦୂରେ ତଳେ ଯେ ଆଲୋକ ଅନ୍ତରାଳେ
ଛେଦ କୋଟି ଅସଂଖ୍ୟ ବଡ଼ମାର ବାହୁ

ସ୍ବପରଇ ଯେଉଁ ରଖି ବାଧାବନ୍ଧ ଅତିକମି
ଭେଦ ଦିନ ତମିସ୍ରାର କାଳକୂଟ ଗହ୍ମ ।

ସେ ନୁହେଁ କି ଶୁଭକରୀ...
ଯାଏ ଯାହା ସ୍ବପ୍ନଭରୀ...
ମୋ ମାନସ ପ୍ରରେ ପ୍ରରେ
ସେ ତ ଉଦ୍ଧେୟ ଯାଏ
ସେ ଅଟେ ତ ତା' ଆଲୋକ୍ୟ
ଲଲଟେ ମୋ ଯେ ଝଲକ...
ପ୍ରତିଫଳେ କୋଟି ହରି...
(ନାସ୍ତି ମଧ୍ୟେ ଅସ୍ତି-ରେଖା)
ମୁଗଧେ ବେଶୁ ବାଏ ।

ମୋ' ମାନସ ମହାକାଶ...
ସେ ତ କୋଟି ଗ୍ରହ ତାର ଶତ ସୂର୍ଯ୍ୟ ରେଖା
ଶୂନ୍ୟ ମୋର ଗନ୍ତାଘର...
ସେ ସ୍ବପ୍ନ ସମ୍ପଦ ସାର...ମୁଗଧ ଚନ୍ଦ୍ରଲେଖା
ତାରେ ନେଇ ବିହରେ ମୁଁ...ଲଭି ମହାଶୂନ୍ୟ ରକ୍ତ
ବିହୃତ କାରିୟ ଭେଦ ଦ୍ୟାବା ପୃଥ୍ବୀ ତଟେ
ଅଶାନ୍ତରେ ଶାନ୍ତ କରି ସଂଯମ ସାଧନା ବ୍ରତେ
ଆତ୍ମ-ଅଭ୍ୟାସେ ସ୍ବଳ କର୍ମ- କଳ୍ପବଟେ ॥

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଉଦ୍ଧାର

ଆକାଶେ ଲାଗିଲା ମଥା

ଧୂଳି ଧରା ସତଳେ ଚାହିଁ...

ଚଳମାନ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଶ୍ରେଣୀରେ କିଏ ଭୁଲିଯାଇ ପାରିବେ ତାଳେ
ମାରଗର୍ଭୀ ଶୈବଳିଆ ଅବା ସାଗରର ଜୈନ୍ମଗୀତ ଗାଏ
ଧୂପଧୂନୀ ଆରତର ସୁଧ ସମର୍ପିତ ପ୍ରାଣ ଯାଏ ବୁଡ଼ି...
ବାସନ୍ତର ଚନ୍ଦ୍ରରଥ ବାନ୍ଧି ମମତା ବା ଘରେ ମହୋଲ୍ଲାସେ
ଶିମୁଳର ବାସୁ ସନ୍ତରଣ... ମଳୟର ସ୍ନେହାଞ୍ଜଳି ସ୍ପର୍ଶେ

ତୁମେ ସବୁ ଯେତେ ଭାବିବୁଁ ଗ୍ରାମ ନଗ୍ର କର୍ମକାର ସାଥୀ
ମୋତେ ଦେଖି ଥିବା କର କଥା

ମୁଁ ନୁହେଁ କି ତୁମ ମଧ୍ୟେ ଜଣେ...

ମୁଁ ନୁହେଁ କି ତୁମ ପଙ୍ଗତରେ ଭୋଜିଭାତ ପୁର ଖିରୀ ଖିଆ
ଭୋଗ ଶୋକ ବଢ଼ି ମରୁଡ଼ିଲେ ତୁମ ପାଶେ ହୋଇନ କି ଠିଆ
‘ରାମ ନାମ ସତ୍ୟ’ ଗାଇ ଗାଇ ଯାଇନ କି ମଶାଣିର ଦ୍ଵାରେ
ତୁମ ବାପ ଗୋସାପରେ ନେଇ ନିମସ୍ତର ଚାହିଁ ଫେରିନ କି
ବିଭାବିତ ପଦ୍ମପଦ୍ମାଶିରେ ବଳିବଦ୍ଧ କାନ୍ଦି ବହିନ କି ?

ତୁମେ ତେବେ ଭାଷି କର କଥା ?

କୁହାରଟ ଶବ ଶେଳ ଥାପି

ବ୍ୟାଘରେ ଶତାହତ କର ଦେହମନ ଉତ୍ତରିତ ପଥେ

ପଲ୍ଲବର ଦଳ କାଢ଼ି ଦେଖି ମାର ତାର କେଡ଼େ ଶୁଭ୍ର ସ୍ଵପ୍ନ

ମନକଲ ଅଳକ୍ଷ୍ମୀରେ ଗୋହେ ହିରଣ୍ମୟ ବର୍ଣ୍ଣବିନ୍ଦ୍ର ଲେଖ
 ତୁମ ଚିତ୍ତ-ଅଗଣାରେ ନିଜ ଝରିଯାଏ ଯେ ଶୃଙ୍ଗାରହାର
 ଫିଙ୍ଗ ନାହିଁ ତୁଳ୍ଲ ଭାବ ତାକୁ... ଅନାବଳ ସେ ତ ପୁଣ୍ୟ ଧାର
 ରହବେନା ରବ ତାର ଲଗି...

ସନ୍ଧ୍ୟାକାଶେ ଜ୍ୟୋତିମୟୀ ତାର ।

ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ ତୁମ ହୃଦୟରେ ସୃଜେ କୋଟି ରୂପରାଗ-ତେଜ
 ଦୁଷ୍ଟାଳର ତୋଟି ଚିପି ଉଠେ ଅଭ୍ୟୁଦୟ ଜ୍ୟୋତିରେଖା ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ
 ତୁମେ... ମୁଁ... ସିଏ... ଉଠୁ ଉଠୁ... ତୁମେ ସିଏ ପଡ଼ିଗଲ ଯଦି
 ଅହମିକା-ଶୈଳ ଝାମ୍ପିନେଲ ଇତିହାସ ତମିସ୍ତ୍ରିତ ପୁର ।
 କାଳପର୍ବା ଘୋଡ଼ାଇଲ ସବୁ... ତୁମ ମୁଁ... ମାନବିକ ରୂପ
 ଡାକ ତୁମ ନ ଶୁଣିଲେ କେହି ଗର୍ଭ ଗର୍ଭର ଘନ ଅନ୍ଧକାର
 ପ୍ରତିହଂସା-କାଳସପ୍ତ ନେଇ ଉଠ ତୁମେ ବଡ଼ମାର ହାରୁ ।

ଶରଧାର ବାଲି ଚର ଡାକେ ଦୁଃଖୀ ରକ୍ଷୀ ଆର୍ତ୍ତ ଘନଜନେ
 ବଡ଼ମାର ହର୍ମ୍ୟ ଲେଟିପଡ଼େ... ହଂସା-ହାଇ ତୁଟେ ଖରବରେ
 ଧନୀ ମାମା ସବେ ଯୋଡ଼ିହସ୍ତ... ସିଂହଦ୍ୱାରେ ଗର୍ଜେ ବେତବାଡ଼ି
 କୁହେଲିକା ଭେଦି ଫାସ୍ତରେଖା ଡାଳେ ମୈତ୍ରୀ ସମ୍ବେଦନ-ସୁର
 ଉଦ୍‌ଗର ଉଡ଼ୁରଲ ଗୀତି... କର୍ମପୋତ ହୁଏ ଅଗ୍ରସର ।

ଚେତନାର ତୁରଗରେ ଚଢ଼ି ଧାଏଁ ମୁଣ୍ଡି ବାଧାବନ୍ଧ ଏଡ଼ି
 ସେନୁହ ପ୍ରୀତି ସୁବିମଳ ଧାର ଈର୍ଷା ମରୁ ଭେଦ ବହେ ସିନା
 ଶସ୍ୟାୟିତ ଲବଣ୍ୟରେ ଶୋହୁ କର୍ମୀ ସେଖା ହୁଏ ମଣ୍ଡସ୍ଥାନ
 ମହାକାଳ ଶକ୍ତି ହୁଏ କାହୁଁ ? ମୁଁ ଯେ ମିତ୍ର ଗାଏ ତାର ଗାନ

ଦୁର୍ଦ୍ଦଶ୍ୟର ଲଞ୍ଜା ହାରି ସୃଜେ ଦେଶେ ଦେଶେ ଶୁଭ୍ରଶଙ୍ଖ ନାଦ
 ମମତାର ସଙ୍ଗୀତ ମୁଁ ଗାଇ ଉଠେ ଚଢ଼ି ସେନୁହ-ସିଡ଼ି ବେଗେ
 ସହୋଦର ସାଥୀ ବନ୍ଧୁ ଆସ ମମତାର ମୁଗଧ ଅନୁରାଗେ
 ସାଧନାର ସନ୍ନେହୀତ ରଥେ ସେନୁହ ସଖ୍ୟ ପାତେ ତୁମ ଲଗି
 କର୍ମୀ ଶଙ୍ଖ ଡାକେ କର୍ମପଥେ... ସୂର୍ଯ୍ୟ ଶିଖେ ନିରନ୍ତର ଜାଗି ।

ଘରେ ଘରେ ତୁମ ପୂଜା

(ଜାତିସ୍ମର ସିଦ୍ଧ ମୁନ ଶାରଳା ଦାସଙ୍କ ପ୍ରତି)

କାଳର କାଳିମା ଧୋଇ ସୁଗନ୍ଧ-ତଟେ
ତୁମର ଅରୁଣୋଦୟ ଆନନ୍ଦ ଜାତିସ୍ମର !
ସୁଗନ୍ଧ ସୁଗନ୍ଧ ଏ' ଧରାରେ...ଏ' ଜାତି-ଅଙ୍ଗନେ...;
ଶାଶ୍ୱତ ସୁନ୍ଦର ତୁମ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ମଧୁର ।

ଗଜନୀତି...ଅର୍ପଣୀତି... ନ୍ୟାୟ ଓ ଦର୍ଶନ,
ମାନବର ଶିକ୍ଷାଦାୟୀ ଜ୍ଞାନର ଗୌରବ,
ତୁମର ଭାସ୍କର କୃତ ତୋଳେ ପ୍ରାଣେ ପ୍ରାଣେ;
ଚନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ସୁଚର ଶୁଭ୍ର ସୁରମ୍ୟ ସୌରଭ
ବନ୍ଧୁ ତାହା ଧରା ବୁଦ୍ଧେ ମନ୍ଦ-ମୁଗ୍ଧ ତାନେ ।
'ଯାହା ନାହିଁ ଭାରତରେ ତା' ନାହିଁ ଭାରତେ'
ମୁକୁରେ ପଡ଼ିବ କିବା ଜାତି-ପ୍ରତିବନ୍ଧ !
ବିଶ୍ୱର ମିଳନ ପୀଠ ଶସ୍ତ୍ର-ଶାସ୍ତ୍ର-ମେଳେ...

ଜମିରିତ ଧରାଧାମେ ଆଲୋକର ସ୍ତମ୍ଭ ।

ଜୀବନର ଗାଥା ଗାଇ ତବ ଲେଖନୀରେ
ଜୀବା ତୋଳେ ଜୈନ୍ଦାଦ କାଳ କୋଳ ଝେଦି,
ଅମ୍ଳାନ ଅସୁନେ ନିତ୍ୟ ନିରଞ୍ଜନା ବାଡ଼ି
ଶୁଣଇ ସେ ଆତ୍ମାତାଙ୍କ ଅସ୍ମିତାରେ ଛେଦି ।

ଦେଇ ଭାଷା ଜାତି ତୁଣ୍ଡେ...ପିଣ୍ଡେ ଦେଇ ଆଶା,
ଗାଇଛ ଯେ ଗାଥା କବି...ତା' ତ ମର୍ମବାଣୀ,
ଦଗନ୍ତେ ପ୍ରସରି ତାହା ଉଦ୍ଧୃତକାଶ ତୁମି
ବିଭୀଷିତ କାଳ କାଳ... ମଧୁ ମନ୍ତ ରଖି ।

ତେଣୁ ଆଜି ଜାକେ ଜାତି ହେ ସିଦ୍ଧ ସାଧକ !
ସିଦ୍ଧେଶ୍ୱର ସିନା ତୁମେ ତୁମ ମହାଦାନେ
ମମତା ନିର୍ମାଲ୍ୟ ଆସି ମନର ମନ୍ଦିରେ,
ପାଞ୍ଜିର ଆସନ କୋଟି ହୃଦ-ସିଂହାସନେ ।

ଘରେ ଘରେ ତୁମ ପ ଜା...ଦିଗ୍‌ବିଦିଗ ଶୋଭି,
ଜନତାର ଜୈନ୍ଦବୋଲେ କର୍ମିର ଆହ୍ୱାନେ ।
ଧରଣୀର ପଦଦେଶେ ତୁମ ଗୀତି ଗାଥା...,
ମା' ମାଟି ହସଇ ନିତି ତୁମ ମଧୁନାମେ ।

ମୃତ୍ୟୁ ଯାତ୍ରା

ତୁମେ କି ଡରୁଛ ଦେଖି ମୃତ୍ୟୁ ମାଳ ବିକଟାଳ ଗୁପ୍ତା,
ଲେମଣି କଠୋର ହସ୍ତେ ହୁଏ ଯିଏ ଭେଦାଭେଦ ଏଡ଼ି,
ପ୍ରାସାଦ କୁଟୀର କରେ ଏକାକାର ନିଷିଦ୍ଧକେ ଶୂନ୍ୟ,
ମହୋଦଧି ଅଛି ଉଠେ...ମହାକାଳ ଟାଣେ ଯବନିକା
କର୍ମର ପ୍ରାଙ୍ଗଣେ ଲେଖି ଯୁଗବାଣୀ ଜାଣି ଆଲେଖିକା ।

ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ ଜୀବନରେ ମୃତ୍ୟୁ ସତେ ଜାଗ୍ରତ ତ ଭର,
ଆସଇ ସେ ଅଦୃଶ୍ୟ କାହିଁ ତାର ଆଦି ଅନ୍ତଃ ସ୍ଥିତି ?
ପ୍ରତି ମୃତ୍ୟୁରତେ ଆସେ ହସି ଶୁଣି ଦେନାଦେନ ନେଇ,
ବନ୍ଧୁ ପରିଜନେ କହେ—‘ତୁମ ସଖା ମୋର ହେଲୁ ଯେଣୁ
ତୁମେ ହେଲୁ ମୋର ସଖା ! କି ଆନନ୍ଦ ଗଉରବ କଥା !
ନ ବୁଝି ବୁଝାରେ କଥା କୋଡ଼ି ହୁଅ ନିଜେ ନିଜ ମଥା ।’

ଆମକୁ ସେ ମିତ୍ର କରେ ମିତ୍ର ଲଭେ ଆମେ କଥା କାନ୍ଦୁ ?
ଆମ ବନ୍ଧୁ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନେ ତା’ ବନ୍ଧୁ ଭେଦ ଆମେ କଥା ନିନ୍ଦୁ ?

ସେ କି ଆମ ବନ୍ଧୁ ନୁହେଁ ...? ମହାସାଥୀ ସହୋଦର ଭର,
ବିପଦ-ବାନ୍ଧବ ସେ ଯେ...! ଦୁର୍ବିପାକ ଦୁଷ୍ଟାଳର ସାହା,
ତାର ବିନା ଗତି କାହିଁ...? ସେ ତ ଗୁଳେ ନିତ୍ୟ ଆମ ସାଥୀ ।

ଦେଖିବ ଦେଖୁନା ତାକୁ...ଚନ୍ଦ୍ର ଆଉ ଆମେ ଅନ୍ଧ ଯେଣୁ,
ମୋହ ମୁଗଧ ଭେଳା ବାନ୍ଧି ଚଳୁ କାଳ-ମହୋଦଧି ବୁକେ,
ସ୍ୱାର୍ଥର ପତାକା ତୋଳି ବାନ୍ଧି ଆମେ ପାଞ୍ଚଜନ୍ୟ ଖରେ,
ପ୍ରତାରଣା ପଟାଳରେ କେତେ ତଳି କୁଟ ମନ୍ତ୍ରଣାର
ଉକୁଟର ନାନା ମତେ...ପେଶି ଦିଗେ ଶକୁନର ଚାରି ।

ଆମେ ହେଉ କେତେ ବଡ଼ ଶିର୍ଷା-ହଂସା-ଅଛାଳିରେ ଚଢ଼ି,
ଗୁଡ଼ି ଗୁଡ଼ି ଆହ୍ଲାଦରେ ଆକାଶର ବିସ୍ତର ମାୟା,
ତରଙ୍ଗିତ ଭେଳା ବାନ୍ଧି ସାଗରର ଗଭୀରତା କଳି
ଆମେ ହେଉ ଶକ୍ତିମାନ...ସବଜୟୀ ଏହି ଧରଣାମେ,
ଧନ ମାନ ଦାନ ସୁଖି ମହାତ୍ମା ଯେ ଶତ ଶୁଭ୍ର ନାମେ ।

ଏ' ବେଳେ ତ ଆସେ ମୃତ୍ୟୁ ଆମ ରୂପ ବର୍ଣ୍ଣ ବିକ୍ରମ ଫେରି,
ଆବୋରେ ସବିଙ୍ଗ ଆମ...ଲୁବଧ ସତେ ସ୍ୱରୂପରେ ଆମ !
ଆଲିଙ୍ଗର ଅଲକ୍ଷିତେ ପ୍ରିୟତମ ବନ୍ଧୁବର ସିନା !
ଭାଷର ସତ୍ୟର ବାଣୀ...ସୃଷ୍ଟିକାଳ ସୌମ୍ୟ ଶୁଭ୍ର ଗାଥା ।
ଆମେ କି ଶୁଣୁ ତା' କେବେ...ଅଦମ୍ଭିକା ଅନ୍ଧକାର ଭେଦ ?
ଫେରେ ସିଏ ନିଃସହାୟ...ନିରୁପାୟ...ମାୟାଜାଲ ଛେଦ ।

ସେ ଆସଇ ଏହି ମତେ ନାନା ରୂପେ ନାନାବେଶ ନେଇ
ଆମ କଳି କୋଳାହଳେ ସତକ୍ରିୟ ନାନାଶ୍ରବେ ସିନା !
ଆମ ମୁଗଧ ରଜାଳୟେ ସେ କି ଗାଏ ସମାପ୍ତିର ଗାନ,
ଆମର କପଟପାଶା ଶୁଣେ ସିଏ ଉରୁଉଙ୍ଗବେଳେ,
ମର୍ମଦାୟୀ ଜୁନନରେ ରକ୍ତନୟା ସନ୍ତରଣ ଆଖି,
ଜରଦ୍ୱନ୍ଦବ ଜୀବନରେ ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତର ଶେଷ ରଖି ଶୁଦ୍ଧ ।

ଆମେ ତେଣୁ ମାୟା ଏଡ଼ି ମୃତ୍ୟୁ ପାଶେ ନପିବା ସେ କଥା ?
 ଅଧୀର ଅସ୍ଥିର ସେ ତ ନରନ୍ତର ଆମ ଲଗି ଏଥୁ ।
 ଦେବା ତାର ପ୍ରାପ୍ୟ ସେତେ...ବନ୍ଧୁର ବସନ୍ତସ୍ୱ ଦାନ,
 ଅଧି ଆମ କୁଟମାତ...ପ୍ରକାରଣ...ପାଣ୍ଡୁ ଲିପି ସବୁ,
 ହଂସାର ଶଶିତ ହର୍ମ୍ୟ...ବହୁରୂପୀ ବଡ଼ମାର ଜାଲ,
 ଅନ୍ୟାୟ ଅମାତ ଦେଇ ଉଡ଼ାଇବା ଆମ ଚକ୍ର ପାଲ ।

ସବୁ ଦେଇ ନିଃସ୍ୱ ହେବା ଏ ବିଶ୍ୱର ମୁଗଧ ଉପବନେ,
 ବକୃତ ବାସନା ଦ୍ୱାର ଆମେ ହେବା ଅନିବାରଣ ଶିଖା,
 ପ୍ରସ୍ତର ଜ୍ୟୋତି ମୋତି ଭରିଦେବ ଶୂନ୍ୟଥାଳ ଆମ,
 ସୁରୁତ ସୁମାତ କାଆ ଦେବଶକ୍ତି ସୁଖୀ ସଉରଭ,
 ଅଜସ୍ର ମଲ୍ଲୀର ମଧୁ କୁହୁ କେକା ମାଙ୍ଗଳିକ ଗାନ
 ଭରିଦେବ ଗନ୍ତାଘର ସୂକ୍ଷ୍ମ ଶତ ସୂକ୍ଷ୍ମ-ସ୍ଥିତି-ତାନ ।

ମୃତ୍ୟୁରେ ଡରିବ ଆଉ...? ଜୀବନର ଜଉଗଡ଼ ସୁରେ
 ଶୋଭଇ ଆଲେଖ୍ୟ କୋଟି...ତୁମ ଆମ ସମ୍ମିଳିତ ସୁର,
 ସୌଭ୍ରାତ୍ମିକ ବାଣୀ-ତାରେ ସମନ୍ୱୟ ସଂହତର ବାଣୀ,
 ଅମଳିନ ଗାଥା ଗୀତା...ହୃଦୟର ହିରଣ୍ୟ ସୁ ମଣି ।

ମୃତ୍ୟୁ ତେବେ କୁହ କାହିଁ ? ସବୁ ନେଇ ଯାହା ଦିଏ ସିଏ
 ତାହା ତ ଜୀବନ ସାର...ସାର୍ଥକତା କାଳି କୋଳେ ଶୋହେ ।

ଆତ୍ମାନୁରାଗ

ତୁମେ କି ଆସିଛ ସଖି-ସପନ ତଳେ,
ଅଞ୍ଜନବୋଲା ଚକିତ ନୟନ ତୋଳି,
ଗୁଞ୍ଜନ ଗାଥା ଶୁଣିଛି ପ୍ରାଣର କେତେ
ଅବୁଝା ବେଦନା-ସାଗର-ସଲିଳ ଗୋଳି ?

ରହ ପାଇଛ ଯହ୍ନ କରି କି ବୁଝ,
ପଛ ଶୁଣିଛ ପଙ୍କଜ-ଗାଥା ଗୀତି,
କାଳିମା-ବାଦଲେ ଦେଖିଛି ବହୁ-ରେଖା,
ଝଡ଼-ଝଙ୍କାରେ ବହୁ-ଆରାଧନା-ମାତି ?

ପ୍ରାଣରୁ ତୋଳିଛ ପ୍ରଣୟ ଯୁଗ୍ମ ଡାଳ
ଅନଳ-ଦହନୁ ସଖି-ଉଦାର ଶିରୀ ।
କଷଟି ପଥରେ ସୃଷ୍ଟି ଶିରୀମା ତୋଳି
ଉଦୟୋତ୍ସବେ ମାତିଛ ଉଆଁସ ଚରି ?

ମୁଁ ଶୁଣିଛି ତୁମ ଉଷା-ଆଗମନ ଗାଥା,
ଜୟ କଲରେଲେ ଜନତା ଜୀବନ ଢେଉ,
କର୍ମ ଦୁଆରେ ଘର୍ମଦେବ ସେ ଡାକ
ଶୁଣିଛି ନୟନ ନୟନେ ପରଶ ଦେଉ ।

ଯୋଜନା ଜୁଆରେ ଶୁଣେ ଜୀବନର ଭେଳା...,

ଆଶାପୁୀ ପରାଣେ ରଙ୍ଗୀନ ରୂପଛବି,
କାହିଁ ଅବସାଦ...ବିସମ୍ବାଦ...ବା କାହିଁ ?
କର୍ମ ମୋହନ...ଗୁରୁ ଗୌରବ ରବି ।

ବିବସ ଝାଉଁଳେ...ମଉଳେ ମନର ଫୁଲ...,
ବଉଳେ କି ଆଜି ଗତ ଯଉଁବନ ଦେହେ ?
ସାଉଁଳେ ସଞ୍ଜ ବାଢ଼ି କରମର ମୂଲ,
ଯବନିକା ଲେଟେ କର୍ମମୁଖର ଗେହେ ।

ଏତେବେଳେ କିଏ ଆସିଛି...ଆସୁଛି ନିତି... ?
ନାସୁଛି ମୋହର ନିଃସ୍ୱ ଖବନ ବିଷ,
ଜନ କୋଳାହଳ ଦାରେ ଯାହା ମୋତେ ଚିର;
କର୍ମ କଷଣ ଦଂଶନ ଆଣି ବିଷ !

ତାହାରି ପରାଣେ ଭୁଲେ ମୁଁ ଖବନ ଜ୍ୱାଳା...,
ଏକାକାର ହୁଏ ତାର ସାଥେ ପ୍ରାଣ ପଥେ...,
ହଜିଯାଏ କାହିଁ ଏକାଭୂତ ହୃଦ ନେଇ,
ଦେଖାଦିଏ ପୁଣି ଉଷାର ଜୈଷ ରଥେ ।

କହୁଁ ପାଏ ଯେଉଁ ଶକ୍ତି ସାହସ ସୁଧା,
ସେ ନୁହେଁ କି ତୁମ ସୃଷ୍ଟିର ମହାଦାନ...?
ସାର୍ଥକ କରେ ଜନ୍ମ ଖବନ ତହିଁ,
ଶବ ଗାଏ ଯହିଁ ଶାଶ୍ୱତ ଶିବ ଗାନ !

ତେଣୁ ତୁମେ ଆସ ସଞ୍ଜ ସପନ ତଳେ
ଅଞ୍ଜନ ବୋଳା ଚକତ ନୟନ ତୋଳ
ଗୁଞ୍ଜନ ଗାଆ ଶୁଣି ଏ ପ୍ରାଣର କେତେ,
ଅକୁହା ବେଦନା ସାଗର ସଲିଳ ଗୋଳ ।

ସ୍ମୃତିର ବନ୍ଦୁ

ଲଙ୍ଗର ଉଠା ନାବକ ଖର ।
ବାହନିଅ ତରୀ ସୁଦୁରଦେଶେ.....
ଫେନ-ଉଛଳ-ଉମି ବାହୁ
ମଦରା-ମଉ ଆକାଶୀ ବାୟୁ
ସାଗରିକା-ମନ ମୁକ୍ତା କାହୁଁ
ବରନିଏ ବହୁ ବର୍ଣ୍ଣବେଶେ ।
ଅରୁଣ ଦେଶର ତରୁଣ ଖର !
ସେପଣି ସେପ ହେ ତହୁଁ ଶେଷେ ।

ଦେଶନା' ଝୁକୁଛି ସୂର୍ଯ୍ୟ-ଝଳ.....
ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁର କାଉଁରୀ-ମାୟା ।
ଉଉଁରୀ ଉଠୁଛି ଭରମ ଭେଦ,
ମରମେ ମରମେ କୁହୁକ-କାୟା ।
ନବ ଜାତକର ସେଦନ ଶୁଭେ
ଜନମା-କଠର ଯଜ୍ଞ ତଳୁ.....

ପ୍ରାଣର ଫଳକେ ଅଳକ-ରେଖା
 କଳପ କଳପ ସାଧନା ବନ୍ଧୁ ।
 ଯୁଗକ୍ଷମେ ଶୋଭେ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣଚିତ୍ରା.....
 ଉଦୟ-ରବିର ରମ୍ୟ ଛବି ,
 କ୍ଷେପଣୀ କ୍ଷେପ ହେ ଲୁବ୍ଧ ଚଟୁ.....
 ଶୂନ୍ୟ ପରାଣ ଯାଉ ହେ ଦ୍ରବି ।

ହସଇ ଫସଲ ଫେନିଲ ଦ୍ରାସେ.....
 ରସଇ ଜୀବନ ରମ୍ୟ ପୁରେ.....
 ମର୍ମର ଉଠେ ମନର ଶାଣୀ
 ଶର୍ମସେବ୍ୟ କର୍ମସୁରେ ।
 ଡାକଯାଏ କାହୁଁ ଆଲୋକ ଏଥୁ-
 ‘ଆଗେଇ ଚାଲ ହେ ଯାନ୍ତ୍ରୀଦଳ !
 କ୍ଷଣିକର ସୁଖ ଶିରୀମା ଲୁଟି
 ନ ଭୁଟ ଶକ୍ତି ସାହସ କଳ ।”
 ପାହୁ ଶୁଣେଏ’ ଶୁଟିକ ବାଣୀ
 ପ୍ରସ୍ତରୀଭୂତ ପରାଣ ତଳେ,
 ହୋମଶିଖା ଉଠେ ହୃଦୟ ରୁମି,
 ବିଦ୍ୟୁ-ଝଲକ ପୁଲକେ ଝଲେ ।
 ବେଳାଭୂମି ବାଏ ବିଜୟ-ବାଣୀ
 ଅକ’ନା ବାଡ଼ି ‘ଆଗାମୀ’ ପଦେ,
 ଯୁଗଯାନ୍ତ୍ରୀ ହେ କ୍ଷେପଣୀ କ୍ଷେପ
 କ୍ଷରିତ ଜୀବନ ଶିପ୍ର ନଦେ ।

ବିକ୍ରାନ୍ତେ ‘ଅସୀମ’-ବ୍ୟକ୍ତି ବିକ୍ରାନ୍ତ
 ବାରିଧି-ବରଣ-ତୋରଣ-ଶିରେ,.....
 ଫେନ-ଗୁମ୍ଫିତ ନୀଳମ ଗନ୍ଧ
 ଅଧୀର ଉର୍ମି-ମଉ ଖରେ ।
 ଝଟିକା ଝଟିକ ଛୁଟଇ କାହୁଁ.....

ଚଣ୍ଡ ବଜାରୀ ଗରସେ ରାହା,
ଭୀମ ଭୈରବ ଭୁଲୁଟୀ ତୋଳେ.....
ଦିଗ ଦିଗନ୍ତେ ନାହିଁ କେ ସାହା ।

ପ୍ରଳୟ-ବାଜଣା ବାଜଇ ପୁଣି.....
ଧୁଂସର ଧୁମ୍ ଉଠଇ ଖରେ ॥
ଉତ୍ସର କିନ୍ତୁ ଉଦ୍ଧୃତ ଚାହିଁ
କଲ୍ୟାଣ-ବାରି ନରତ ଝରେ ।

ଝଲସେ ଜୀବନ ମିଳନ-ପୀଠେ...
ପାହା ଶେଷର ଜର୍ଥଭୂମି ।
ଏକକ ଜୀବନ ଦବ୍ୟଧାମ
ଉଦାର ଶାନ୍ତ ଶିରୀମା ଭୂମି ।

ଦୁଃଖ-ଦଇନ-ସଇନ ତହୁଁ
ସରକେ ସୁଖର ଶୁଭ୍ରରେଖା,
କ୍ଷେପଣୀ କ୍ଷେପଦେ ନନ୍ଦ ନୋହି
ଜୀବାର କାବ୍ୟଜାତ ଦେଖା ।

ଯୁଗର ସାହୀ । ସାହାପଥେ
ବର୍ତ୍ତମାନ'ର ବିଳାସ-ପୁରେ
ସଞ୍ଚିଛ ସାହା ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣଶିରୀ
ଅଯୁତ-ଜୀବନ କଣ୍ଠସୁରେ ।
ଝରୁଥିବ ତାହା ଆଲୋକ ବାହୀ...
ଆଲୋକ-ଝଲକ ଆଶିଷ ଆଣି,
ଯୁଗ-ତୋରଣର ଯନ୍ତ୍ର ଘୋଷେ
ମୈତ୍ରୀ-ମମତା-ମନ୍ଦ ରଖି ।

ଝଡ଼ ଝଞ୍ଜାରେ ସେ ହେବ ପୁଣି
ଆଶାର ଅସର...ମଳୟ-ମଧୁ...

ବଳୟେ ବଳୟେ ଶୋହଳ ତାର
ସେନେହ-ସୋହାଗ-ସରଗ-ବଧୂ ।
ପାଥେୟ ପଥର...ପ୍ରାଣର ସ୍ବର...
ଜୀବୀର ଜୀବନ-ସୁଷ୍ପଦାମ ।

ଶମ୍ଭୁ-ଶେଷରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ-ମୋତି...
ଦ୍ୟାବା ପୃଥ୍ବୀର ମିଳନ-ଗାନ ।
ମେଘମଣ୍ଡଳ ଖରେ ତାରକା-ମେଳା...
ବିଷର ବାଣେ ଅମୀୟ ଆଶ୍ର,
କାଳର ଗର୍ଭେ କରୁଣା-କଳି
ତମିର ତୋରଣେ ପ୍ରଭାତ-ପ୍ରଭା ।

ଅରୁଣ-ସ୍ଥଳ ଚରୁଣ ଶାର ।
ସଂରୁଳ ତେଣୁ ଜୀବନ-ତରୀ
ସାର୍ଥକ କର ଜନ୍ମ ଏଥୁ
ନୂତନ ଅସୁନ-କର୍ମ ବର ।
କାଳ-ଦେହଲୀରେ ରଖିଯା ଯଶ
ମୈତ୍ରୀ-ମଧୁର-ମୁଦ୍ରାକନ,
ଝରୁଥିବ ପଥେ ସୁଷ୍ପଝର...।
ସ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦର ରମ୍ୟ ରୋମନ୍ତନ ।

●

ସମ୍ଭାଷ

ଜୀବନ ଜାହାଁ ମୋର ଅଶାନ୍ତ ଅରଣ୍ୟ...
ତରଙ୍ଗିତ ଭୃଣ ତଟେ...
ନିଷିଦ୍ଧ ବାଲିବନ୍ତ ଧାରେ...
ଫିଟାଏ ରତ୍ନସ୍ୟ ପର୍ଦ୍ଦା ବିଚିତ୍ର ବରଣେ ।
ପ୍ରାଣର ପୁଷ୍ପିତ କେନ୍ଦ୍ରେ...
ଅଶିଳର ଅଶ୍ରୁଳ ଆଳୟେ...
ସୃଜନ ମମତା-ମାଲ୍ୟ... ଆଲୋକର ମାୟା... !
ଦିଗେ ଦିଗେ ବିସ୍ତାପ ! ବିଚିତ୍ର କାୟା !!

ସୁରମ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ-ସୁର ତେଜୋମୟ ଖରେ
ରତେ ପୁଣି ରମ୍ୟଗାନ... ମଧୁ ମହୋତ୍ସବ...,
ପଙ୍କଜ ପଙ୍କଜ-ଗୀତି... ସୂର୍ଯ୍ୟରେ ପ୍ରଶିତ...,
ଖଞ୍ଜାର ଖଣ୍ଡିତ ଲଗ୍ନେ ପ୍ରସ୍ଥାରେ ଆରତି...,
ବିରାଜିତ କୋଳେ ଯାନ୍ତି ସୌମ୍ୟ ସନାତନ...,
ସୁଗନ୍ଧ ସୁଗନ୍ଧ ଧୂନିତ ସେ ମୃଦୁ ଆଳାପନ ! .

ସୃଷ୍ଟିର ଏ ମଧୁରମା...ସୃଷ୍ଟାର ସୌରଭ...!
ଶାଶ୍ୱତକା-ଗୀତି ରେଖା...ପ୍ରାଣର ଗୌରବ...!
ପ୍ରଜ୍ଞାର ପ୍ରବାଳ-ଦୀପେ...ଚନ୍ଦ୍ରପୁ ତୋରଣେ
ଶୁଣିଛି ମୁଁ କାଳ କାଳ ଆଲୋକ-ବରଣେ ।

କରୁଣାର କଳକବେ ମୋର ଯୁଗକୈଘ୍ନ...
ନିସ୍ତରଙ୍ଗ ନୀରେ ନୀରେ ମୈଘ୍ନ ଉପାୟନ...,
ହୃଦୟ କଟାଡ଼ ଫେଲ ମୋର ଆତ୍ମସତ୍ତ୍ୱ
ଶସ୍ୟର ମାଣିକ୍ୟ ରତେ ନବ ରୂପାୟନ ।

ବହୁଛି ମୁଁ ଯୁଗତଟେ...ଦିଗନ୍ତ କିନାରେ...
ସାହାରର ଶ୍ୟାମାୟିତ ରୂପ ରସ ଗନ୍ଧେ,
ଧୂସରିତ ଧରଣ୍ଡର ବର୍ଣ୍ଣାଳୀ ବିଭବେ...,
ଜାନପଦୀ ସଂଗୀତର ବିମୋହନ ଛନ୍ଦେ ।

ନିବିଡ଼ ତମିସ୍ରା ଖାରେ
ଲେଖିବାକୁ ଆଲେଖିକା...ଉଷାର ଉନ୍ମେଷ;
ଗାଉଛି ମୁଁ ଆତ୍ମାଗାନ...
ଅଶିବର ଶିବସେବା...ସୃଷ୍ଟିର ସମ୍ବାସ ।

କଳାକାରୀ

(କଳାକାର ସମାବେଶ)

ଆକାଶର ମହୋତ୍ସବ...
ସାଗରର ଉଲ୍ଲାସିତ ଡେଇଁ...
ଧରଣୀର ହାସ୍ୟ କଳବେଳ
କଳାକାର ମୁଗ୍ଧ ସମାବେଶେ...
କାଳକୋଳେ ଘାସ୍ତି ପ୍ରମୁଦ ଅବା !
ସୃଷ୍ଟିଶିଖୁ ସୃଷ୍ଟିରେ ବଢ଼େ ।

ଶୂନ୍ୟତାରେ ପୂରିଛୁ ତ ସବୁ...
ତୁମ ଆମ ହସ କାନ୍ଦ ରେଖା...
ରାଗ ରେଷ ମାନ ଅଭିମାନ...
ପ୍ରେମ ପ୍ରୀତି ପ୍ରଣୟର ଧାର...
ବ୍ୟଥା ଆଉ ବ୍ୟର୍ଥତାର ବିଷେ
ଜଳେ ପୁଣି କେତେ ସୃଷ୍ଟିପୁର,
ସତ୍ତ୍ୱଯନ୍ତ୍ର ହତ୍ୟା ଲୁଣ୍ଠନରେ
ହେମମୟ ହର୍ମ୍ୟ ହୁଏ ଜୁର ।

ସୀମନ୍ତନୀ ସୀମନ୍ତରୁ ଲଭେ
ପ୍ରୀତିପୂର୍ବ ସିନ୍ଦୂରର ରେଖା...
ଅଦନର ଝଟିକାର ସେଲେ

ଥରିଉଠେ ଦ୍ୟାବୀ ପୃଥ୍ବୀ ଅବା !
 ଦେବଦୂତ ଡାକେ କୁଆଁ କୁଆଁ
 ଭୂମିକମ୍ପ ଭଗ୍ନସ୍ତମ୍ଭ ତଳୁ,
 ବିଶ୍ୱପିତା ଜାଗେ ଯତେ ଚନ୍ଦ୍ର
 ଅମାତ୍ୟ ଓ ଅଧର୍ମର ବିଳୁ ।

ଏ ସୃଷ୍ଟିର ଯେତେ ସାର ତରୁ...
 ଖର୍ଚ୍ଚକର ଚିତ୍ତକ୍ଷାର ବାଣୀ,
 ବୁଦ୍ଧ ଆଉ ନାନକ ଶଙ୍କର
 ରାମକୃଷ୍ଣ ଦେଲେ ଯେତେ ଆଶି,
 ଗାର୍ଗୀଙ୍କର ଅହିଂସାର ବାର୍ତ୍ତା
 ସଞ୍ଚରଇ ଦେଶ ଦେଶାନ୍ତରେ,
 ଲେଖାହୁଏ ପଥେ ପ୍ରସ୍ତରେ ବା
 କର୍ମମାତ୍ର-ଧର୍ମମାତ୍ର-ଦ୍ୱାରେ !

ସବୁ ଖେଳେ କାଳ-ପଟାଳରେ
 ଜନତାର ଜୟ ଜୟକାର...
 ସଭା ଆଉ ଶୋଭାଯାତ୍ରା ସାଥେ
 ସ୍ୱାର୍ଥ ପୁଣି ବିଭେଦର ବିଷ,
 କୃଷୀବଳ ଶ୍ରମିକର ଆଖି
 ଘୁରିବୁଲେ ପର ଦଶଦିଗ ।

ଦେଶ ମାତା କାନ୍ଦେ ବକଳରେ
 ଶତ୍ରୁରୂପେ ନିଜ ପୁତ୍ରେ ଦେଖି,
 ପୁତ୍ରତର ଶିଶି ମନାଇ ତ
 ଗଢ଼ି ଯାନ୍ତି ନରାଶୁ ମୁଣି ହର୍ମ୍ୟ,
 ବନ୍ଦିତା ଯେ ବଦମାର ରୂପେ
 ମୁଖେ ଅଶ୍ରୁ କାଳ କାଳ ଧରି...
 “ଜନ୍ମଭୂମି ଜନମା” ଯେ ବଢ଼...

ମୁକୁ-ସୂର୍ଯ୍ୟ-ରଶ୍ମି ପଡ଼େ ଝରି ।

ଏସବୁ ତ ଜାଗତିକ ଯାହା...
କଳାସେବା ପ୍ରାଣେ ତୋଳେ ଡେଉଁ...,
ସୁଷ୍ମା ସୁଷ୍ମି ବରି ତହୁଁ ସେ ତ
ଗାଏ ମୁଗଧେ ମାଧୁର୍ଯ୍ୟର ଗାନ;
ହୁଏ ଦୁଷ୍ମା...ସୁଷ୍ମା...ନାନାମତେ...
ଏ' ସୁଷ୍ମିରେ ବିମୋହିତ ପ୍ରାଣ ।

ରୂପ ଦିଏ ଅରୂପକୁ ସିଏ...
ଅଶ୍ରୁଭୂମେ ତୋଳେ ହର୍ଷ-ବନ୍ୟା,
ଅରକାର ଅଳରୁରେ କାଟି
ଶିର୍ଷା-ହଂସା-ପକ୍ଷ ଛେଦ ହେଲେ
କରେ ଧାଞ୍ଜୁ ଧରିଣୀରେ ଧନ୍ୟା ।

କାଳକୂଟ ଘାଟେ ପୁଣି ତାକୁ
ବେଡ଼େ କଳା କଳଙ୍କର ପାଶ,
ନିର୍ଭୟେ ସେ ସୃଷ୍ଟିପ୍ରଭା ବୁଣି
ଅଗ୍ନିଗର୍ଭ ଉଲ୍ଲସିତେ ଧାଏଁ...,
ମୁକୁପକ୍ଷ ବଳାକାର ସମ
ବାୟୁପୋତେ ବିପକ୍ଷ ବା ବାଏ !

ସାଧନାର ସନ୍ନୋହିତ ଶିଖେ
କଳାକାର ବରିନିଏ ସ୍ଥାନ...,
ଚିରୋଦ୍ଭୁଜ କରି ଦେଶ ଦଶ ଦିଶ...
ଏ ସୁଷ୍ମିର କୋଣେ କୋଣେ ରଲେ
କଳାକୃତି କୋଟିଗର୍ଭ ଘାର...
ଜନମନ-ମୟୁଖରେ ମାଜେ ।

ପକ୍ଷୀ ଓ ପକ୍ଷିଣୀ

ଉଡ଼ିଗଲେ ଦୂରେ ମାଳନର ପୁରେ ପକ୍ଷୀ ପକ୍ଷିଣୀ ଦୁଇ
ଶୂନ୍ୟ ପଡ଼ିଲ ପକ୍ଷ ବିଚାର ମୃଗ୍ୟ ମଧୁର ଭୁଇଁ ।
ସବୁକିମ୍ବା କୋଳେ ସେ ହାତର ଭେଳେ
ବାଡ଼ିଲେ ଯେ ଯେତେ ଅନୁରାଗ ଉର ଗୀତ
ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇଲ, ବନାମା ଶୁଭଲ ଚନ୍ଦ୍ର ବିଷାଦ ଭାତ ।
ପକ୍ଷୀ ଗାଇଲ ମୁକ୍ତ ଆକାଶ ଗାନ—
‘ଶୂନ୍ୟ ଉରସେ ଏଇତ ଆମର ଜୀବନର ସମ୍ମାନ ।

ଆମେତ ଖେଳିବା ବଜ୍ର, ବିଜୁଳି ମେଘମାଳା କୋଳେ କୋଳେ,
ଗାଇ ଗାଇ ସୁଖେ ମଧୁ ସ୍ୱର୍ଗୀତ ମଧୁ ମୂର୍ଚ୍ଛନା ଭେଳେ,
ମୁକ୍ତ ଜୀବନ ସ୍ୱାଧୀନତା ଗାନ ଏଇତ ଆମର ସୁଖ ସପଦ ଶିରୀ,
ଜଡ଼ପରି କଥା ପାଦପର ଶାଖେ ରହୁଥିବା ଅନୁସରି
ବନ୍ଧୁ ଦୋଷର ଦାନ,
କଷ୍ଟକ ଏହା ଜୀବନ ପଥରେନାହିଁ ସୁଖ ସମ୍ମାନ ।’

ପକ୍ଷିଣୀ କହେ-‘ଶୂନ୍ୟ ବଳାସ ସ୍ନିଗ୍ଧ ସରସ କଳ୍ପଲେଖକ ଶିରୀ
 ଡାଳବନ ଚର ସୁଖ ଫୁଲେଇ ମର୍ମ ମୋହିନୀ ପ୍ରୀତି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ବାରି ।
 ଶ୍ରୀମନ୍ତ କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇବ ଯେବେହେ ଅଙ୍ଗ ବେଦନା ଭର
 ଅମିୟିବ ଡେଶା ଲହରିତ ଗତି ଉଦ୍ଧୃତ ଗତନେ ପର !
 ସେତେବେଳେ କହ ତୁମେ
 ଆସିବନି ଏହି ପାଦପର କୋଳେ ବସୁଭର ଧର ତୁମେ ?’

ପକ୍ଷୀ ସହାୟେ ଉଡ଼ୁରଇ ସେ ନିଧର ଆକାଶ ବୁକେ
 ପ୍ରୀତିରେଖା ଟାଣି ଚଞ୍ଚୁ ପୁଟରେ ସୁଧାଝାରି ସାଥୀ ମୁଖେ
 ‘କର୍ମର ଲାଗି ଆସିଛେ ଆମେରେ ବିରାଟ ଶୂନ୍ୟ ଆଜି,
 ପ୍ରକୃତ କରେ ମତୁଆଲ ତାର ମଧୁ ଦିଗନ୍ତ ମାଜି ।
 ଚପଳେ ଚପଳା ଡାକୁଛି ଦେଖୁନା ମଳ ମାରଦର ଭରେ,
 ପବନ ଲହରେ ଶୁଣୁନା ଡାକୁଛି ଆକାଶ ବତାସ ଦୂରେ ।
 ପ୍ରକୃତର ଏ ଦାନେ—
 ହସି ହସାଇବା ଏ ସାରା ଜଗତ ଚିନ୍ତାପୁ ଚର ଗାନେ ।

କିନ୍ତୁ ଧରଣୀ ଜନ୍ମ ଦାୟିନୀ ଜନମାଠୁ ବଳି ବଡ଼ ।
 ପୁଟାଲେ ତହିଁ ହୀଡ଼ା କୌତୁକେ ଜୀବନର ପ୍ରତି କଡ଼ ।
 ନବବିଗଳୟେ ଭୁଲିଛେ ନିଜକୁ ରୂପର ଅବିର ନେଇ
 ଚନ୍ଦ୍ରପୁରୀରେ ହଜାଇଛେ ଖଲ ଆପଣାରେ ଆପେ ଦେଇ,
 ଅବଶ ଅଙ୍ଗଭାରେ
 ଫେରି ଆସିବାରେ ତା’ର କୋଳକୁ ପ୍ରାଣର ଅଙ୍ଗୀକାରେ ।’

ଭାଷେ ପକ୍ଷିଣୀ-ତହିଁ ତୋଳିବାନି ଜୀବନର ମଧୁ ମାଡ଼ ?
 ଧର ଦେବାଳୟେ ଦେଖୁନା’ ଲାଗିଛି କେସନ ଜୀବନ ଭିତ !
 ପୁଣିତ ଆସିବ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ ଦାଉ କାଳର ଝଟିକା ଘୋଟି,
 ବାସନ୍ତର ହୋଇ ରହିଲ ପାରିବା ଆସିବଟି ଯେବେ
 ଜୀବନ କଳକା ପୁଟି ?
 ବନାମାର ବୁକୁ ଭରି

ଗାଇବାନ ପୁଣି ପ୍ରୀତି-ସ୍ଵଗୀତ ସାଥୀ ସହୋଦର କରି ?’

ଉତ୍ତରଲ ସେ ବହନ ମୁଖରୁ ସ୍ଵିଚ୍ଛର ଝରଣା ଝାରି-
‘ନିଆ ସଫାର ଗତିବାର ଲାଗି ଆମେ ଆଜି ବ୍ୟୋମବୁରୀ !
ପାଦପର ଶାଖେ କୁଳାର୍ପଣ ଭରବା ବୋଟି ବାରୁକଳା ଭରେ,
ମଧୁ ସ୍ଵଗୀତେ ମୁଗଧ କରିବା ଭୃଷିତ କ୍ଳାନ୍ତ ନରେ ।
(ପୁଣି) ପ୍ରଦୋଷ ଉଷାରେ ପ୍ରଣତ ବାଜି ସେ ପ୍ରସ୍ଥା ପୟର ତଳେ
ସୃଷ୍ଟି ଭରିବା ସୁନ୍ଦର ଗାନେ ପରଶର ବୁଭୁହଳେ ।
କର୍ମର ରଣେ ମାଡ଼
ଆକାଶ ଅବନୀ ଏକାକାର କରି ଢାଳିବା ପୀୟୂଷ ଏଥୁ ।’

ଯୁଗ ଶିଳ୍ପୀର ଶିଳ୍ପ ତୋରଣେ ବହନ ବହନୀ ଦୁଇ
ନଉବୁରୀ ସିନା ! ନତ କରି ମଥା ଶ୍ୟାମାୟିତା ଧର ଛୁଇଁ
କାକଳ ଛନ୍ଦେ ବନ୍ଦଲେ ପଦ ନିତି
ବିଶ୍ଵ ସେବାର ମନ୍ତ୍ର ମୋହନେ ଗାଇ ଉଦ୍‌ଗୀତ ଗୀତି ।

ସମୁଦ୍ର ମନ୍ତ୍ରନ

ତୁମ ଆଖି-ସମୁଦ୍ରରେ ବୁଡ଼ିଲି ମୁଁ...ଉଠିଲି ଅନେକ...
ନୋକିଆର ଡଙ୍ଗା ନେଇ ଭାସିଗଲି କାହିଁ କେଉଁ ଦିଗେ
ଫେନିଲ ଲହରୀ କିନ୍ତୁ ଫେରାଇଲି ମୋତେ ବାରମ୍ବାର ।
ଶ୍ରାନ୍ତ କ୍ଳାନ୍ତ ସୈନିକ ବା ଫେରିଲି ମୁଁ ସମର-ପ୍ରାଙ୍ଗଣୁ...
ବ୍ୟଥାଭର ଅଙ୍ଗ ନେଇ କୁଟୀରର କମଳାୟ କୋଣେ,
ସ୍ମୃତିର ଆଲୋଚ୍ୟ ଆପି କର୍ମିତଟେ...ଜନଗଣ-ପ୍ରାଣେ ।

ସାମୁଦ୍ରିକ-ଲିପି କିନ୍ତୁ ଲୁପ୍ତ କରେ ମୋତେ ଅଦୃଶ୍ୟ,
ଫେନିପୁଷ୍ପ ଆକର୍ଷିତ ତୁମ ପକ୍ଷେ-ଫୁଲିନ-ସୀମାନ୍ତ,
ଭାସନା ପୋତୁରାକି ଗାଏ ମୋର ଯାହା-ଜୈଶ ଗୀତ,
ନାଷତ୍ରକ ବାରିଧିରେ ଲମ୍ପି ଦିଏ ମୁହଁ ଅକସ୍ମାତ୍
ଅନନ୍ତ ଜିଜ୍ଞାସା ଭେଦ ଜୀବକୁଳ କାମନା ଚିତ୍ତ ।

ନିମଜ୍ଜି ମୁଁ ଅତଳରେ ଅଶ୍ରୁକର କାହିଁ ମୋର ଶୁକ୍ତି ?
ଆହରିବ ମନମୁକ୍ତା ସାଇତିଛି ସମ୍ଭବନେ ଯାହା,

ଆସେ କିନ୍ତୁ ଝଡ଼ଝଣା... ବ୍ୟର୍ଥାର ବିଷାଦିତ ସୁର,
ହରକାକ ହୁଏ ମୁହଁ ପ୍ରକୃତିର ପ୍ରତିକୂଳ ବେଶେ,
ନିବନର ରଣଭ୍ରମେ ଦାନ। କନା ଆଶା ଶୁଷ୍କ ଶୋଷେ ।

ତଥାପି ନୁହେଁ ମୁଁ ଶୁଦ୍ଧ...ନୌରାଣ୍ୟରେ ନୁହେଁ ଜର୍ଜରିତ,
 କାମନା-ପୀଡ଼ିତେ ନୁହେଁ ଶିଖାହତ ତନୁମନ ନେତ;
 ବିଶାଳ ଏ' ବିଶ୍ୱେ ଦେଶେ ହାହା/ଭ୍ରଷ୍ଟ କଳାନାଗ ପଟା
 ଘାରିଛି କପରି ପ୍ରାଣୀ ସୁଖ ସଂରକ୍ଷଣରେ,
 ପ୍ରାବୃତ୍ତର ବନ୍ୟା ଘୋଷେ...ଭ୍ରମ ନେତ୍ର ନମନୀୟ ପୁରେ ।

ଜୀବନ-ସଂଗୀତ ଗାଏ...
 ମୁହଁ ତେଣୁ କାଳକୁଟ ଭେଦି
 ଅତଳ-ସାଗରେ...ପୁଣି ମହାକାଳ ଧାରେ ଧାରେ ଭାସି,
 ଅମୃତ ସନ୍ଧ୍ୟା ମୁଁ ଯେ...
 ଲଭିବି ତା' ଜୀବନ-ସଂସାର,
 ସାର୍ଥକତା...ଶୁଭଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆଣି ମୋର ଅସୁନେ ଅସୁନେ...
 ହରିବି ଜୀବନ-ଜୁଲା...ମନମୁକ୍ତା ନିରେଖି ନୟନେ ।

[illegible]

ମହାମିଳନ

ଅନ୍ତତଃ ସୁଖାଏ କେତେ ଜୀବନର ଗାଥା
ବର୍ତ୍ତମାନେ ଛଇଦିଏ ଜୀବନର ଛୁଇ
ଭବିଷ୍ୟତ ଆଶିଦିଏ ନବ ରୂପ ରାଗ
ଏ' ଜୀବନ ଖେଳୁଥାଏ କର୍ମେ ଅବଗାହ ।

ସକାଳେ ଉଠଇ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅନ୍ଧକାର ଭେଦ
ନିବିଡ଼ ତମସା ଯାଏ ଦୂରେ ଅପସରି,
କନକ କରଣେ ଶୋଭେ ଦଶଦଶ ସିନା !
ଚନ୍ଦ୍ରଚନ୍ଦ୍ର ବିହସର ନବରୂପ ଧରି ।

ଏ' ଜୀବନେ ହସ ବାଦ କେତେ ସୁଖ ଦୁଃଖ
ଅନ୍ତତଃ ସେମନ୍ତନ ବର୍ତ୍ତମାନ ଗୀତ,
ବରମ ବେଗରେ ସବେ ଉଲ୍ଲସିତ ପରି !
ଦୁଃଖେ ପୁଣି ଦଶାଦିତ ସଦା ଦିବା ରାତି ।

ଶିଶୁ ଖେଳେ ଗାଁ ଦାଣ୍ଡେ ଚୋଟା ବନମାଳେ,
କେଦାରେ କେଦାରେ ତାର ମେଲା ମଉଛବ
ନାହିଁ ତାର ଶର୍କ କେନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର ତ ସଭୁଏଁ,
ଚଉଦିଗେ ଖେଳେ ତାର ଜୀବନ ମରବ

ଧରଣୀ, ମାଆର କୋଳେ ହସେ ନାଚେ ମିଶ୍ର
ବାହୁଲ୍ୟ ମମତା ନେଇ ବୁଲେ ଚଉଦିଗେ
ସଭୁଙ୍କୁ ମଣେ ସେ ତାର ଜନକ ଜନନୀ
ଆକାଶେ ଚନ୍ଦ୍ର, ମା ଦେଖି ଅମୃତ ଯେ ମାଗେ ।

ବଡ଼ ହୋଇ ହୁଏ ସେ ତ ସରଳିକ ପୁଣି
କର୍ମୀ ସେବା ବାର ହୋଇ ପାଳେ ଦେଶ ନେତା,
ସାର୍ଥକ ହୁଅଇ ତାର ଜୀବନ ଧରଣେ
ଦେଶ ପାଇଁ ଅରପଇ ଆପଣାର ମଥା ।

ଏ' ଧରଣେ ସେ ତ ହୁଏ ମହତ ପୁରୁଷ
ଜୀବନ ତା' ଧନ୍ୟ ହୁଏ ଦେଶ ମେବ ସଦା,
ଲେଖଇ ସେ ଜୀବନର ଅମର ଗୀତିକା
ଅକ୍ଷୟ ଜୀବିତ ରଖେ ଏଡ଼ି ବର ବାଧା ।

ଜଗଜ୍ଞୀ ହୋଇ ସୁଦ୍ଧା କରେ ଦେଶ କାମ
ସେନେତ୍ର ମମତା ପ୍ରୀତି ତା' ଗଳ୍ପରେ ଶୋହେ,
ବାହୁଲ୍ୟ ବାହୁଲ୍ୟ ଛବି ପରିପ୍ଳୁଟ ହୋଇ
ଜୀବନର ସାର୍ଥକତା ଶୋଭା ଶିରୀ ବହେ ।

ମଞ୍ଜିରୁ ବରଟ ବୃକ୍ଷ ହୁଏ ଧରଣୀରେ
ବାଳକ ସେପରି ବୁଝି ହୋଇ ରଖେ ଜାଣି,
କର୍ମେ ଖାଲି ରହେ ତାର ଅମର ସ୍ଵାସର
ଜୀବନର ଆବର୍ତ୍ତନେ ତା' ଅକ୍ଷୟ ଗୀତି ।

ଜୀବନର ପଟୁଆର କର୍ମ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ
ପ୍ରରେ ପ୍ରରେ ଗତିରେଖା ଅମ୍ଳାନ ଶ୍ରବ୍ଧର,
ଶୂନ୍ୟରୁ ବିରାଟ ଜନ୍ମ ଶୂନ୍ୟ ତା' ବିଲୟ
ତହିଁରୁ ଜନମ ପୁଣି ବିରାଟ ଓଁକାର ।

‘ଶୂନ୍ୟ’ ‘ଶୂନ୍ୟ’ ‘ମହାଶୂନ୍ୟ’ ଉତ୍ପତ୍ତି ଯେ ତହିଁ
ଆକାଶେ ବତାସେ ସିଏ ରାଜେ କାଳସୁଧ,
ସୂକ୍ଷ୍ମା ସାଥେ ମିଶେ ଯେବେ ଜୀବ ‘ଆଦି’ ‘ଅନ୍ତ’,
ଆଉ କେ ବା’ ଦେଶେ ତାରେ
ଏକକାର ହୁଏ ।

ଶୁଶାନ ଭୂଲସୀ

ମୋ' ଅସ୍ତିତ୍ୱ ଲେପ ହେଲ...
ଚେତନାର ପ୍ରହରୀ ସକଳ
ମଦ୍ୟପାନେ ଯେତେବେଳେ ପ୍ରଳପିଲେ
ଅପନ୍ତସ୍ତ ମୋଡ଼େ ।
କେତେକ ବା ଗଡ଼ିଲେ ଗସ୍ତରେ...
ମୁଣ୍ଡପୋତା କେଳା ପରି
ଭାଙ୍ଗିକୃଷ୍ଣ କରି ।
ଆଉ କେତେ ହୋ' ହଲ୍ଲୀ ଚକ୍ରାଋରେ
ଘର ବାଡ଼ି ପ୍ରକମ୍ପିତ କରି
ବାଇଲେ ଡେଇଁବା ମାନ ।
ମୁଁ ହେଲି ନିର୍ବିକାର...ନିର୍ବାକ ନିଉନ
ମୁଁ ହୋଇଲି ନିରୁପାୟ...
ଅସୁରୁଣୀ କଳା ଗୁଗ ସମ
ବଶୀଭୂତ ହେଲି 'ସିନା,

ହରଇ ମୋ ଗୁଣଗ୍ରାମ ସୀମା ।
ମୁଁ ହୋଇଲି ଥୁଣ୍ଡା ଦାନ୍ତୁ...
ବୈଜ୍ଞାନିକ ଭଙ୍ଗାଶୁଣ୍ଢ...
ଅଛି ମଧ୍ୟେ ନାହିଁ କିଛି ଜମା ।

ଆସିଲ ବୈଶାଖୀ ଯେବେ ମୋ' ସ୍ନେହର ଘାସବନେ
ଟହଟହ ନିଆଁ ଝୁଲି ବିଦେଶର ଡାଳି...
ପୋଡ଼ିଲ ମୋ ପ୍ରୀତି ଫୁଲ...
ସେନେହର ଦୁବାଦଳ ମରି ହଜଗଲ କାହିଁ
ମରୁଭୂର ଜଳଧାର ଲୁଚିଗଲ ପରି ।
ଭୁଲିଥିଲେ ଯେତେ ଯାତ୍ରା
ସାଙ୍ଗମେଲେ ଓଟନେଲ
ଖଜୁର ଓ ଦ୍ରାକ୍ଷା ବାନ୍ଧି ଅଳି ଓ ମୁଣ୍ଡିରେ;
ଅଦିନିଆ ଝଡ଼ ଦେଖି
ଶୋଇଲେ ସେ ବାଲୁଚରେ...
ଶୋଇଛନ୍ତି ଏବେ ବି ତ !
ଉଠିବେ ସେ କେବେ କୁହ ?
କୁହ ଚକାଡୋଳା କୁହ ?
ଶରଧା ବାଲିକି ତୁମ ଏଡ଼ିକି ନିର୍ମମ...
ଅଜଗରୀ ନିଦ୍ରା ତାଙ୍କ ଭାଙ୍ଗିବନି ଆଉ ତେବେ...
ଧୂଳିଧସ ଦରପଣେ ଶୋହିବନି ଛବି ଚାକ...?
ଯୋଡ଼ୁ ବେଶ ସୌନନ୍ଦ୍ୟ...ସୀମାନ୍ତ ଜବାନ ?
ତୁମ ଭଥେ ଅଣ୍ଟା ଭଡ଼ି
ନେବେନି କି ତୁମକୁ ସେ
ମାଉସୀ-ମା ସୀମାସ୍ଥାନ ଆଦର-ତୋରଣେ ?
ମଣ୍ଡା ଖିରୀ ବୃଥା ହେବ...
ତୁମ ଲଗି...ତୁମ ବିନା ସିନା !
ରୁଣ୍ଡିଥିବ ବଡ଼ଦାଣ୍ଡ...ହେ ଜଗତ ନାଥ ଆହା !

କି ଦାନ୍ତଣ ବପର୍ଯ୍ୟୟ
ତୁମ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ !
ସଂହତର ଉକ୍ତ ଛୁଟି ..
ଗୁପ୍ତଚର ସତ୍ୟଯନ୍ତ୍ର-ଭେଦ ବିଭବରେ ।

ଚେଣୁ ତୁମେ ଉଠ ବେଗେ ଚରଚର ଚଉବାହା !
ଉଠାଅ ସେ ଅରକ୍ଷିତ ନିଆଣୀ ଜନକୁ ।
ସେ ତ ତୁମ ବୈକୁଣ୍ଠର କୈବଲ୍ୟ କଣିକା ବଳ !
ଅଭୟର ସ୍ଥାନପ୍ରଭ ଆଲୋକ ସଂସାର !
କରୁଣାର ରେଣୁକଣା...
ପଡ଼ିଛନ୍ତି ହତାଦରେ
ବନବିଲ ବାଟଦାଟ ବାଲୁକା ପ୍ରାନ୍ତରେ ।
ସେମାନେ ତ ମୋ ପ୍ରାଣର ପ୍ରାଣ...
ମୋର ମର୍ମ କବିତାର ରସୋଜ୍ଜ୍ୱଳ ଧାର !
ଶୁଣାନର ନଗ୍ନ ହାସେ ତୁଳସୀର ଆରାଧନା
ସ୍ୱପ୍ନେ ଶାନ୍ତି ଲାଗି ।
ଆକାଶର ଲକ୍ଷ ତାର ଆଶ୍ରିଛନ୍ତି
ତୁମ ସୂର୍ଯ୍ୟ କାଳ କାଳ ଲାଗି ।

ଉଠାଇବ ନାହିଁ ତାକୁ...?
ଜଠି ବନ୍ଧ ନିଜେ ପ୍ରଭୁ ତୁମେ...?
ଯୁଗ ଯୁଗ ଆରତ କି ମଥାପିଟି ଗଡ଼ ଥିବ
ତାହା ହେଲେ ଦେଶ ତୁ—ମେ
‘ଉଠୁଛୁ ମୁଁ ନିଜେ...’
ଉଠାଇଛୁ ମୋର ସାଥୀ ସହୋଦର ଗଣେ...
ବନ୍ଧନର ବନ୍ଧ ଭାଙ୍ଗି ଛୁନୁ ଭିନ୍ନ କରି...
ଏ ଅସବ ଜଗତର ଜାଲି ଜାଲି ଦିଗ ଦିଗନ୍ତରେ ।

ମୁଁ ଜାହାଜ ଏ ଯୁଗର !
ମୋ' ଚେତନା ଚୈତନ୍ୟର ନିଃଶଙ୍କ ପ୍ରହରୀ !
ପଲ୍ଲବର ପିଣ୍ଡ କାହିଁ ?
କାହିଁ ଭୀରୁ ସ୍ଥାନ ଖାବ ବଳ...?
ମୋର ସୁପ୍ତି ସମାଧିରେ ମୁହିଁ ଘାତ...
ସୂର୍ଯ୍ୟସ୍ଥାବ ନବଦୁର୍ବାଦଳ ।

ସୂର୍ଯ୍ୟାଲୋକର ଦ୍ଵୀପ

ଝଡ଼ର ଡମ୍ବରୁ ଶୁଭେ ଲହଡ଼ର ପାହାଡ଼ ଶିଖରୁ
ଅନ୍ଧାରର କଳାଗୁଚ ମାଡ଼ିଆସେ ଦିଗଭାଗ ସାନ୍ଧ,
ପିଏ ସେ ସବୁର ରୂପ...ବେଶ...ବାସ...ବର୍ଣ୍ଣ ବଜ୍ରଭବ
ଡକ ଡକ କରି ପିଏ ଆଶା-ଭାଷା-ସ୍ଵେଦ-ପ୍ରୀତି ମାଗି,
ସେ ସତେ କାଳୀୟ ନାଗ ଗୁହଁ ଅବା କଳାକାନ୍ଥୁ ଲାଗି !
ଉଛନ୍ତି ଗରଳ ସେ କ ମାଳକଣ୍ଠ-କାଳଭୃଷା ହରେ !
ମହଲ ସଞ୍ଜର ତଳେ ତାର ଡାକ ବ୍ୟାପ୍ତି ବିଷ ଡେଉଁ
ହାହାକାର ତୋଳ କେତେ ମୃତବତ୍ସା ଜନମା-ହୃଦୟେ !
ଆକୁଳ ହରିନ ହଜେ ଆକାଶର ଗନ୍ଧିରୀ କୋଣରେ...
ସେ କିନ୍ତୁ ଆନନ୍ଦେ ଗାଏ...
କାଳକୂଟ ପଶା ତୋଳି କୁଣ୍ଡିତ ବଣରେ ।

ସେ ଅନ୍ଧାର ମାଳଜଳ...

ହଳାହଳ...ବ୍ୟାପିଛି ଚୈଦିଗ...

ଆଦାତର ଅହନିଶ ନମା' ଉଦର ସବୁଜିମା ଭୂଇଁ ।

କ୍ଷେତ ମୋର ମଥା ପିଟେ...

ଅଶ୍ରୁଧାରରେ...

ଅନାଥୁଣୀ ଶୈବ୍ୟା ସମ ରୋହିତର ଲଗି... ।

ମୁଁ ସତେ ବା ସେ ଅନାଥ ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ସମ

ସବୁନେଇ ସୁଖ ସଖ୍ୟ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବିଭବ

‘ସତ୍ୟ’ ଲଗି ଶବ ଜଗେ ଗାଁ ଗାଁ ମଶାଣି ପଦାରେ ।

କୋକୁଆ ଭୟରେ ଥରେ ଗାଁ ଦାଣ୍ଡ ତୋଟା ନଇପଠା

ଦିନ ଆଉଁ ତାଟି ପଡ଼େ...

ପିଲାଏ ଲୁଚନ୍ତି କାହିଁ...

(କାହିଁ ତାଙ୍କ ସରଳତା ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଆହୂଦ ?)

ମୋ' ଆଶା ଭରସା ହଜେ ନିର୍ବିବାଦେ

ପ୍ରତାରଣା-କଣା ପକେଟରୁ ।

ଆତ୍ମା ମୋର କାନ୍ଦେ ବସି

ନିରୀହ କପୋତ ସମ

ଅବିଶ୍ୱାସ-ଅସନ୍ତୋଷ ଶବର-ଜାଲରେ...

ଯେତେ ସବୁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ରଜ ଆଖି ମୁଁ ସାଇତି ଥିଲି

ଲଭିଯାଏ ନିମିଷକେ ଦିଗଭେର ସ୍ୱାର୍ଥର ପାଲରେ ।

ମିଶିଥିଲି ଅନ୍ଧାରେ ତ...

ଥିଲି ତାର ଅତି ପ୍ରିୟ ସଖା !

ତା' ସଙ୍ଗର ସୈନ୍ୟ ବାହୁ ଖର ଦପେ' ମୁହଁ

ବଢ଼ାଇଲି ଦେଶ ସୀମା ସମୃଦ୍ଧି ବିଭବ...

କାଳର ସାଗରେ ମେଲି ତା' ମହାର୍ଦ୍ଦ ପୋତ'

ଆଖିଲ ଅମୂଲ୍ୟ ରତ୍ନ କୈଦୁର୍ଯ୍ୟ ଅମାପ,

ତା' ଲାଗି ସମସ୍ତ ଅର୍ପି ସମୟର ଗର୍ଭେ
 ହେଲି କିନ୍ତୁ କୁର୍ମି ଶେଷେ କର୍ମ କରି ଏଥି...
 ଅକ୍ଷୟ ଅରକ୍ଷ ସୁଁ ଯେ ଆଜି କିନ୍ତୁ ସୁନା !
 ନ ଅନେଇ ନ ବରୁଣ ଯାଏ ଢେଣୁ ଯୁଗ ଯୁଗ ବଳି ।

ମନର ଅଇନା ମାଜି ଦେଖେ ବେଳେ ବେଳେ
 ମୋ' ଆଦମ ରୂପରାଜି ଆଲୋକର ଲୀଳା...
 (ମମତା-ମାଣିକ ସେ ଯେ ଝଲେ ଚରଦିନ ।)
 ସ୍ମୃତି ମୋ' ପାକୁଳ କରେ ସେ ହଜିଲି କଥା,
 ଅନାବଳ ସୁଧାଧାର...ହୃଦ ଦେନା ଦେନ...
 ବନ୍ଧୁମେଲେ ବାଲିଯାହା...ପ୍ରୀତି-ପରୁ ଦେଉ...
 'କପୁଟେକ କୁଟୁମ୍ବକମ୍...ସେନ୍ଦ୍ରର ରାଗିଣୀ...
 ଐକ୍ୟର ଆକାଶ ଛଡ଼ି...ବିଶ୍ୱର ମିଳନ...
 ସେ ତ ସବୁ ସ୍ୱପ୍ନ ଆଜି...ସ୍ୱାର୍ଥର ଶିବରେ,
 ହତ୍ୟା ଆଉ ଲୁଣ୍ଠନର ଲେଲିହାନ ଶିଖା
 ଗ୍ରାସିବାକୁ ଧାଏଁ ମୋର ପ୍ରଜ୍ଞର ରବିରେ ।

ଝଡ଼ର ପ୍ରକୋପ ବଢ଼େ...
 ସାଗର ତ ଗଳ୍ପ ଅଛି
 ଅମାବାସ୍ୟା ମଦ ପିଇ ମତୁଆଳ ସେ ତ ।
 ଫଣା ତୋଳି ବାର ବାର ଲହଡ଼ି ହାଣିଲି ଶ୍ୱେତ
 ମୋ' ଛପିଲି ଦ୍ୱୀପ ଦେହେ...
 (ବାଲୁକା ତଳପ ତାର କେଡ଼େ ଯେ ମସୃଣ ।)
 ନାଚିକେଲି ପୁନଃଗର ଦଞ୍ଚ ଶ୍ୟାମବନ...
 ମଣିମୁକ୍ତା ବିମଣ୍ଡିତ ଧୂଳିମାଟି, ତାର
 ଜୀବନ୍ୟାସ ହିଏ ସତେ ମୋ ମୁମୁଷୁଁ ପ୍ରାଣେ ।)

ସେହି ମୋ' ଆଲୋକ ଦ୍ୱୀପ

ସୂର୍ଯ୍ୟ ଲୀଳା ଭୂଇଁ...
ଆଦି ଅନ୍ତ ବାଣୀ ଦିଏ ଜନ୍ମ ମରଣର ।
ସେହର ଭଣ୍ଡାରୁ ଖୋଲ ଦୁଗଧ ସରସ୍ୱଳି,
ଡହଡହ ଜୀବନରୁ ଉଦାର ସଉକୁ,
ଦିଏ ସେ ତ ନବଜନ୍ମ ନବରୂପ ଝଳି ।

ଝଡ଼ ନଈ ଗଜୁଆଉ...
ଅବକାର-ବର୍ତ୍ତାଣିକା ଘାତ ପଛେ ଯେତେ...
ନ ଚୁଟିବ ଦ୍ୱୀପ ମୋର...
ଥୁବ ସେ ଅସତ...
ଝଲୁଥୁବ ପ୍ରଜ୍ଜା ଚର ବାଧାବିଘ୍ନ ଏଡ଼ି...
ଥୁବ ମୁଁ ଦଣ୍ଡାୟମାନ କାଳସୀମା ତଟେ...
ବିଚର ସଂପ୍ରୀତି-ରେଣୁ ଶୁଭଙ୍କର ପଥେ ।

କ

ଶିଳ୍ପତୀର୍ଥ-ରତ୍ନରକେଳି

ହରହାର ନୁହେଁ ଏହା...କୋଣାର୍କ ନୁହେଁ ଏ !
ମେହେନତ ମଣିଷର ମାଙ୍ଗଳକ ଗାଇ
ଶିଳ୍ପ-ସଭ୍ୟତାର ଶିଖେ ସୃଷ୍ଟିଶିରୀ ଛାଇ
ପ୍ରଗତିର ପ୍ରବାହରେ ପଣ୍ୟତରୀ ମେଲି
ବିଶ୍ୱ ବିପଣୀରେ ଜାତି-ଗୌରବ ଗାଏ ଏ' !
ମୋ' ଦେଶର ଶିଳ୍ପତୀର୍ଥ ! ସମୃଦ୍ଧି ଛାଏ ଏ' !!

ସଭ୍ୟତାର ଅନ୍ଧକାରୁ ଅରଣ୍ୟାମ୍ଳ ତଳୁ
ଗିରିଗୁହା ଅନ୍ତରାଳୁ କୋଇଲିର ଜଳୁ
ଜନ୍ମନଏ ଶିଳ୍ପତୀର୍ଥ ଏ' ରତ୍ନରକେଳି !
ସ୍ୱାଧୀନତା-ସୂର୍ଯ୍ୟ ଯହିଁ ସୀମାରେଖା ଡେଇଁ
ମୋ ଜାତି-ତୋରଣେ ଅପେ' ପଣ୍ୟ-ଜବାମାଳା ।

ଅଖ୍ୟାତ ଅଶ୍ରୁତ ମୋର ବନ୍ଧୁ ପରିଜନ
ଶତ ଅଧିବାସୀ ମୁକ୍ତ ଆରଣ୍ୟକ ବେଶେ

ପଦ୍ମ ମେଖଳା ଘେରୁ ଶିଳ୍ପ-ଦେବାଳୟେ
 ଦେଶ ବିଦେଶର କଳା-ସମୃଦ୍ଧି-ନିଳୟେ
 ଦେଖିଲେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଶତ...ଶୁଭ ଜଳବେଶୀ...,
 ପ୍ରାକୃତ ଜୀବନ-ମୟ ଜାତି-ଜୈନ୍ତ ରଖି ।

ମଧୁର ଏ' ସମ୍ମେଳନ...ଭାଷା ଭାବ ବେଶ...,
 ଶୀର୍ଷରେ ଜନତା ଉଡ଼ି...ଗୁଣିବୁ ଗର୍ଜନ,
 ଅହୋରାତ୍ର ଉଦ୍ଧୃତ କର୍ମଜୀବୀ ଶତ
 ସେବୁଥାନ୍ତି ଲୁହ ଲହୁ ସ୍ବେଦ ଝାରି ଅଙ୍ଗୁ
 ପଞ୍ଚେସର ତଳେ ଅବା କନରୁଟିର ପାଶେ ।
 ଲେଖନ୍ତି ଜୀବନାଲେଖ୍ୟ ସ୍ବାକ୍ଷର ଅମ୍ଳାନ,
 ଖଣି ଶାସନର କୋଳେ ସଂଗ୍ରାମୀ ଜବାନ ।
 ଆଗ୍ନେୟ ଯନ୍ତ୍ରର ତଳେ ଅବ୍ୟର୍ଥ କରଣି,
 ବିଶ୍ବ ପରିଧରେ ଗର୍ବ ଗୌରବ କାହାଣୀ ।

ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ବେଦବ୍ୟାସୁ ଦେଖି ବ୍ୟାସଦେବ ଏହା
 ଲେଖନ୍ତି ବା ଭାରତର ନବ୍ୟ କଳାକୃତି...,
 ନୂତନ ମହାଭାରତ ଯାନ୍ତ୍ରିକ ଉଦ୍‌ଘୋଷ !
 ପରାଶର ସତ୍ୟବତୀ କୁଜଝଟିକା-ଝଡ଼େ
 ଆଜି ବା କଳନ୍ତି ଏଥି ନବସୃଷ୍ଟି ଜ୍ୟୋତି !
 ଶଙ୍ଖ କୋରଲ ସଙ୍ଗମେ ଗ୍ରାହଣୀର ଗୀତି ।

ସୁପ୍ତ ବନଭୂମି ଆଜି ବାଡ଼ୁୟୁ ରଞ୍ଜିତ...,
 ଜନତାର ଶୋଭାଯାତ୍ରା ଛଳେ ନବରୂପେ ।
 ଅନାମୀ ପ୍ରବଳେ ଶୋଭୁ ବିଚିତ୍ର ଜୁଡ଼ା
 ଚଳନ୍ତି ଲଳନାକୁଳ ଆଦିବାସୀ ଗ୍ରାମୁ
 କେରୀ କେରୀ ଝରଣାର ଶିରୀ ଶିରୀ ଗାନେ ।
 ଶୀର୍ଷବେଶୀ କର୍ମଜୀବୀ-ସମୁଦ୍ର ବା ମାଡ଼େ...,
 ଅକଳନ୍ତି ଅଗ୍ନିଶିଖା ରକ୍ତ ରେଣୁ ଝାଡ଼େ ।

ଏ ଆକାଶ ପତକରେ ନିଶ୍ଚୟ ଦେଖେ ତେଣୁ
 ଅଗ୍ନିଶର ନିଶ୍ଚେଷି କେ ଧରଣୀରୁ ତାରେ
 ନିମୋହିତ କରେ ସୃଜି ଲୀଳାୟିତ ବିଶ୍ୱ...
 ଚାନ୍ଦ୍ରବାଦ୍ୟ ତାଳେ ତାଳେ ମଧୁ କଥାକଳି...
 ଶଙ୍ଖଗର ସାଥେ ପୁଣି ଓଡ଼ିଶାର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳିତ ତାନ,
 ବକଟେଲ ପାଟି ସାଥେ
 ଉଦ୍‌ବଳିତ ବିଦେଶୀୟ ଗାନ,
 ନିଜ ନ ନିଶ୍ଚୁନ ଏହି ଶିଳାଶୈଳ ଦେହେ
 ତଳେ ଦୃଢ଼ କର୍ମରଥ ବଞ୍ଚିଲ ବିଭୋର
 ସ୍ନେହ ସଂପ୍ରୀତିର ଶେଳେ ମମତା-ବନ୍ଧନେ
 ମୋ' ଜାତି-ଜନତା ସାଜେ ଉଦ୍‌ବାହୁ ବିନାଶି ।

ଭେଦାଭେଦ ହେବ ଉଠେ ଶିଳ୍ପର ମନ୍ଦିର...,
 ମୃତ ବନଭୂମେ ଶୁଭ୍ର ଶୁଭଗ ସୁନ୍ଦର ।
 ମୁଁ ଦେଖିଛି ମିଶର ଓ ବାବଲୋନ ଭୂଷା...,
 ସେମ୍ବର ଅନଳ ତଳେ ଶାଫ୍‌ଲର ରଞ୍ଜ...,
 ହିରୋସିମା ନାଗାସାକୀ କାନ୍ଦେ ଘନ ରାତେ,
 ବ୍ୟଥାର ବାଇଦ ବାଇ' ଥରଇ ଆକାଶ,
 ରୂପ-ଭୂଷା ମେଣ୍ଟେ ନାହିଁ...ମାଂସ-କ୍ଷୁଧା ବଢେ...
 ମଣିଷ ପିଣ୍ଡର ସାଜେ ନାରାଜୀୟ ଗଢ଼େ ।

ଆଜି ତେଣୁ ଏ ଶୀର୍ଷରେ ମୁଁ ନିଃସ୍ୱ ନିଉନ
 ବନ୍ଦ କର୍ମୀ ସେବା ଜନେ...ସଂଗ୍ରାମୀ ପରଶେ
 (ସମୃଦ୍ଧି ବିତର ସେହୁ ଉଡ଼ାନ୍ତି କେତେନ ।)
 ଇଚ୍ଛଇ —ହେଉ ଏ' ଚର ସୁଦୃଢ଼ ସମୁଜ...,
 ପ୍ରୋଜ୍ଜ୍ୱଳ ପାବନ ଘାସ କାଳ କାଳ ଧରି ।
 ନ ଲଗୁ ଆଧୁରୀ ମାୟା...ତୁଟି ହିଂସା-ହାଇ,
 ଶୁଭ୍ରତର ଜୀବନରେ କଲ୍ୟାଣ-କାକଳି
 ଦେଉ ଜାତି ଜୈନ୍ଦ ଶିଖେ
 ବିଶ୍ୱାସିତ ଭୁଇଁ ।

ଶୂନ୍ୟ-ସଂହିତା

ମୋର ଚକ୍ରାମାନେ ଯେବେ ମନର କଠଉ ମାଡ଼ି
ଆକାଶ ପାହାଚ ଚଢ଼ି ଉଠୁଁରୁ ଉଠୁଁକୁ ଗଲେ
ବାଇଶି ପାହାଚେ ତାଙ୍କ ଧୂଳି ଧୂସରେ ଦେହ
ପଡ଼ି ଉଠି ଧାଇଁଲା ବା ଚକାଡ଼ୋଳା ପାଶେ !
ଗରୁଡ଼ ସ୍ତମ୍ଭର ତଳେ ତାଙ୍କ ଗୀତି ଆକୁତିର
କାତର କରୁଣ ଧ୍ବନି—

‘ଜୟ ଜଗବନ୍ଧୁ ପ୍ରଭୁ ତୁମେ ଏଡ଼େ ନିଦାହୁଣ !
ଦୁଃଖୀ ମରେ ଡାକ ଡାକ ତୁମେ ସତେ କି ପାଷାଣ !’

ଉଠେ ଉଠେ ସ୍ତର ଭେଦ ଅସୀମ ଅନନ୍ତ ପ୍ରସ୍ଥ,
ଆଗକୁ ଆଗକୁ ପୁଣି ଆହୁରି ଆଗକୁ ଉଠେ ।
ତାଙ୍କ ପାଇଁ ସତେ କଣ ରଥ ଦେନ ଆସିବେ କି
ସ୍ବର୍ଗପୁରୁ ଧର୍ମରାଜ ପାହେଟିବା ଲଗି ସୁଖେ !
ସାଥେ ତାଙ୍କ ଶୂନ୍ୟ କାହିଁ...ସେମାନେ ଯେ ଏକା ଏକା !

ଏ' ଧରର ଯାଣିବଣ ମାୟା ମୋହ ଡାଗୀ ଏଥି ।

ନିଶେଳା ମୋ' ମାଟିରେ ସେମାନେ ତ ଫୁଲ ଫଳ...
ଫଗୁଣର ମହୋତ୍ସବ...ମଳୟର ସୁଖ ସାଥୀ,
ରୂପର ଅରଣ୍ୟ ଡେଇଁ ସେମାନେ ତ ଖୋଜୁଥିଲେ
କନକିତ କୃଷ୍ଣଚୂଡ଼ା...ଲବଙ୍ଗର ମୁଗ୍ଧ ତନ୍ମୟ,
ବର୍ଷାର ବଳୟ ଭେଦ ଚଢ଼ିଲାର ଆଶେ ଖରେ
ଫିଙ୍ଗୁଥିଲେ ମୁଠା ମୁଠା ଅବରର ରୂପ ଫୁଲ;
ଶ୍ୟାମ ଶସ୍ୟ ଗୀତ ଗାଇ ଆଶୁଥିଲେ ଆନନ୍ଦରେ
ଅଗଣିତ ନୃମଦଧେନୁ...ମୁକ୍ତ ଚୋଟା ବନମାଳେ;
ପୌଷର ପାହାନ୍ତି ରତେ ନିଆଁର ଉଦ୍‌ହେଳ ପାଖେ
ସାଙ୍ଗ ସାଥୀ ମେଲେ ବସି ଗାଉଥିଲେ
ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣଧାନ ସୁରଭିତ ଗୀତ,
ନାଚୁଥିଲେ ନିଜେ ଭୁଲି ସେବି ପୁରପୁରା ପୃଥିବୀ
ସବଂସହା ରତ୍ନମୟୀ ମାତା ଧରାଧାତ୍ରୀ ।

ମୋର ନିଷ୍ଠା ନଞ୍ଜା ଚାଲେ ସେମାନେ ବି ରହିଥିଲେ
ଆକାଶ କୁଆଁ ଅଟ୍ଟାଳି ବିଳାସର ରମ୍ୟ କୋଠି,
ମହାକାଶ ଯାନ ଚଢ଼ି ଯାଉଥିଲେ ଖରବାହୁ
ଗ୍ରହ ଗ୍ରହାନ୍ତର ଭେଦ ମହାବେଗେ ଶୂନ୍ୟ ମଣ୍ଡଳରେ,
ଜଗିଥିଲେ ସୀମାନ୍ତ ମୋ'...ଅଗତରେ ଭୀତି ସୃଜି
କୂଟମାତି ବିଜ୍ଞାନରେ ମହାବଳୀ ବଳୀୟାନ ସାଜି,
ଖରବିର ଗନ୍ତାଘରେ ଆସିଥିଲେ ସ୍ଵାଗ ମୋତି
କଳା କାରିଗରୀ ଶିଳ୍ପ ସଂସ୍କୃତିର ବିଭା,
ସବୁ ତେଜ ସେମାନେ ଯେ ଶେଷେ ଆଜି ଶୂନ୍ୟଯାତ୍ରୀ,
ବଳପେ ଅତୀତ କୃତି କାରୁକଳା ପ୍ରସା !

ସବୁ ଥିଲା...କିସ ହେଲା...
ଜାଳିଲ କେ ନିମିଷକେ ନଷ୍ଟକୁଆଁ ନିଆଁ,

ସବୁପାଇଁ ହାତୁଡ଼ାଗେ କପୋତା କାନ୍ଦେ ଯେ କଥା
 ‘ଉଠ୍ ପୁତା ଉଠ୍ ଉଠ୍... ଶୂନ୍ୟ ଥାଲ ଉଠ୍... ।’
 ଅଦନ କାଳିମା ରହୁ ଗ୍ରାସିଯାଏ ଚାହିଁ ଚାହିଁ
 ଅବଶ୍ୟାସ ଶିଖି ହିଂସା ପ୍ରତାରଣା ଦାରେ,
 ସନ୍ଦେହର ଦନରାତେ ଗୁମର ଉଠଇ ପ୍ରାଣ,
 ରୋମର ଅନଳ ଜଳେ...ଜଳେ ଖାଉଁ କଳା !
 ସଙ୍ଗ ମେଲେ ନିଃସଙ୍ଗତା...
 କଳରେଲେ କାରୁଣ୍ୟର ସୀମାହୀନ ଦେଉ,
 ଯନ୍ତ୍ରଣାର ଶେଳ ବଢେ...
 ବଦେହ ଆତ୍ମାର ଆଖି ଶୁଭେ ମୁହଁମୁଁ ହୁ ।

ଶୁକ ମୋର ବାହୁ ନଇ...
 ପଞ୍ଜୁରୀ ବି ଥରଥର...,
 ଝଡ଼ର ଜୁଆର ଉଠେ ଦେହ ସମୁଦ୍ରରେ,
 ଦୃଶ୍ୟ ଯେତେ ଅଦୃଶ୍ୟ ତ...
 ରୂପ ଯେତେ ଅରୂପ ବି...
 କୁନାଳର ପ୍ରାଣେ ଖାଲି ଜିଜ୍ଞାସାର ଜ୍ୟୋତି ।
 ଅନ୍ଧାରର ଦନରାତେ ଅସହାୟ ‘ମୁ’ କାନ୍ଦେ—
 କଂସର କବାଟ ଖୋଲେ
 ବସୁଦେବ ବେଢ଼ି ଫିଟେ...
 ବୁଡ଼ିଆଣୀ ଜାଲ କାଟି ଦେଖାଏ କେ ରହା;
 ‘ମୁଁ’ ଶୁଣେ କା’ର ଡାକ...
 ଦେଖାଏ କେ ଅଭ୍ୟନ୍ତରେ
 ଗ୍ରହଣର ସୃଷ୍ଟି...ସ୍ଥିତି...ସତ୍ୟ ଶୁଭ୍ର ରଜି,
 ଚେତନାର ଚଇତାଳି ବହେ ଖାଲି ଦେହ ସାଥ...
 ଯାଏ ‘ମୁ’ ଉଦ୍ଧୃତ ଉଦ୍ଧୃତ
 ନବ ରୂପ
 ନବ ଗାଥା ସୃଜି ।

ଶୁକ୍ରର ସ୍ବପ୍ନ

ମାଳ ମାରେ ଆକାଶଟା ଲହରତ କବା !
କଣ୍ଠେ କୋଟି ମୃତ୍ୟୁମାଳା...ରୂପ ରାଗ ଶିରୀ
ଅତୁଳ ବର୍ଣ୍ଣାଭ୍ୟ-ଶୀର୍ଷେ ଅନୁପମ ଲୀଳା,
ପୁଷ୍ପ-ଜୀବନ-କ୍ଷେତେ ପ୍ରୀତିପୂର୍ଣ୍ଣ ବାରି ।

ଏ' ଆକାଶ ସମୁଦାର ସମୁଦତ ଚର,
ଉଦ୍ଧୃତ ମାଳାଞ୍ଜନା ଗୁପ୍ତା ଆଶେ ବଶ୍ୟପ୍ରୀତି,
ଧରଣ ବ୍ୟାପକ ଦୁଃଖ ସୂକ୍ଷ୍ମ ସତତ,
ଅଶ୍ରୁ ପରମାଶ୍ରୁ ଭେଦ ବିମେହନ ଶାନ୍ତି ।

ଗର୍ବପ୍ରୀତ ବାରିଧି ତ ପ୍ରକାଶିତ କନ୍ତୁ
ଫେନୋକ୍ତାସେ ପୁଞ୍ଜାରର ମୌସୁମୀରେ ଦୁରୁ,
ଶଙ୍ଖ ଶୁଭ୍ର ତୃପ୍ୟନାଦେ ଆମନ୍ତ୍ରି ବା ଆଶେ
ଲୁବଧ ନାଗରିକେ କାହିଁ ବିମୁଗ୍ଧ ବଳାସୁ ।
ମହାଦ' ସମ୍ପଦ ଲଭେ ଜୀବର ଅନ୍ୟେଷା

କାଳ କାଳ ମହୋଦଧି ଅତଳ ଗରରେ ।
 ରହକୋଷ ହୁଏ ଜୁର...ବାଗର ପୁଷ୍କିତ
 ରହାକର ନାମେ...କନ୍ତୁ ଶୁକ୍ତି ବଳପର
 ବିଗତ ଐଶ ଯ୍ୟ ଗଗେ ନିଃସମ୍ଭବତାରେ,
 ଅବଲୁପ୍ତ ବୈଭବର ଶୂନ୍ୟ ହା'ଡ଼ାକାରେ ।

ତେଣୁ ସେ ନରେଶେ ସ୍ୱପ୍ନ—

କାରିୟ-ଗରଭୁ
 ଉଠି ଯଠି ରହୁବଳ ଅତଳ ଅଛାନ୍ତୁ
 ଶୋହୁଛନ୍ତି ଆକାଶର ବିଶାଳ-ଅଙ୍ଗନେ
 ସୃଜ ଆଲୋକର ବିଭା ବିବ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣୋତ୍ସବ,
 ମହୋଜ୍ୱଳ ମମତାର ବିସ୍ତାରିତ ମାୟା
 ବିଶ୍ୱର କଲ୍ୟାଣେ ସୃଷ୍ଟି ଶିବରେ ଶିବରେ,
 ବିଦ୍ରସି ମଙ୍ଗଳ ଗାନେ ପ୍ରୀତିର ଅବରେ ।

ମୁଁ ତେଣୁ ଇଚ୍ଛକ ଧରା ଧ୍ୱାନ୍ତ ଆସ୍ତରଣୁ
 ସେ ସ୍ୱପ୍ନ ସାର୍ଥକ ହେଉ ମୋର ଶୁକ୍ତି ଦେହେ...
 ଶୋହୁ ମୋର ରହୁବଳ ବିବ୍ୟ ଭବସୂକ୍ତି
 ବିଶ୍ୱର ବିଶାଳ-ଶୀର୍ଷେ...ଜନ ହୃଦାକାଶେ...,
 ସୌଭ୍ରାତ୍ୟ କ ଗରେ ଭରି ଆକାଶ ଅବନୀ ;
 ଲୁଚିଯାଉ ଅତ୍ୟାଚାର-ଅନ୍ଧକାର-କାଗ,
 ଅବିଶ୍ୱାସ ଅସନ୍ଦେହ-ପ୍ରେତାତ୍ମିତ ମାୟା ।
 ଖେଳିଯାଉ ମୈତ୍ରୀ ମଧୁ...ସ୍ୱପ୍ନର ଦ୍ୟୁତି...,
 କରୁଣା-କୈବଲ୍ୟ-ଦାନେ-ସୃଜ ସୁଖ ଶାନ୍ତି ।

ଜୀବନ-ଯାତ୍ରାର ଗାଥା

କଳାବତୀ ତୁମେ କିବା କବିକୁଳ-ମାନସ ଚାରିଣୀ !
ମମତା ମଧୁର ସୁରେ ଅବଗାହି ନିଜ ମଧୁମୟୀ,
ତମିର ତୋରଣେ ବସି ପ୍ରସ୍ତର ପ୍ରସ୍ତ-ପୁଷ୍ପମାଳା
ପ୍ରଲୁବ୍ଧ କରିଛ ତର ସୁଗନ୍ଧର ତଟ ଦେଶେ ମୋତେ
ଆଶା ଆଶ୍ୱାସନା ଦାନେ ଆଗାମୀର ସ୍ନେହାଞ୍ଜଳି ପଥେ ।

ଅନ୍ତର ଅବସାଦ ଜ୍ୱାଳାମୟ ଜୀବନର ଶଙ୍ଖଦ
ସବୁ କିଛି ସଂପାଦ ମୁଁ ସମୟର ନିର୍ଭୃତ ଚକ୍ଷୁରେ
ଅଗ୍ରଗାମୀ ଅଶ୍ୱସନ ଆବୋରିଛି ଜୀବନର ନେଇ...,
କ୍ଷତ ଶତ...ବାଧା ବନ୍ଧ...ପ୍ରତିବେଧ ପ୍ରାଚୀର ସମୁଦ
ଏଡ଼ି ପ୍ରତିକ୍ଷଣେ ଏଥୁ ଚାଲିଛି ଏ' ପ୍ରାଣର ପ୍ରବାହେ...
ଯାତ୍ରା ଯହିଁ ସତ୍ୟ ସିନା ଜୀବନର ସିନ୍ଧୁ ସମାବେଦେ ।

କନକତ କେଦାରର ମଧୁଗନ୍ଧ ଶ୍ରବିଆସେ କାହୁଁ...
ମତୁଆଳ ହୁଏ ମୁହିଁ ପ୍ରକୃତିର ବିବିଧ ବିତାନେ,
ରୂପରଞ୍ଜନ ଗନ୍ଧାର ରଚେ କେତେ ଲଜ୍ଜାଳ-ମାୟା,

ବୌଦ୍ଧଗର ଘୁଣ୍ଟି ଘେରେ ବାରିବନ୍ଧ ସୁପିନ ବିଳାସ
ଆସେ କେତେ ନେତ୍ର ପଥେ... ଅନୁଲପ୍ତ କରି ଯାହାପଥ
ଲେପି ଅନୁରାଗ-ବିଦା ବର୍ଣ୍ଣାକିତ କରି ପାଶରଥ ।

ସରେକ ଏ' ଯାହା କେବେ ?... ସରେନି ତ... ଉଜ୍ଜଟ ଦଂଶନ
ଅନୁରବେ ଅଙ୍ଗେ ଅଙ୍ଗେ... ଅବସନ୍ନ ଦେହା ଦେହ ନିତ୍ୟ,
ତେବେ ବି ରୁଲେ ମୁଁ କଂପା ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୁଖୀ ମନ ମୋର ନେଇ
ଗତପଥ ଅବସ୍ଥା ଖାବନର ରୂପରେଖ ଫେଲ ।

ଆଗାମୀର ରୂପାଲେକ ବେଳୁବେଳ ହୁଏ ସମୁଦ୍ଧଳ,
ଉଦ୍ଭାସିତ ଏ' ବିଗଳ .. ଦେହେ ମନେ ଖାନ୍ତି ଆକର୍ଷଣ...
ଆଶା ଭାଷା ପୁଟାଇ ଯେ ରୁଲିନିଅ ଶି ପ୍ରପଦେ ମୋତେ,
ଭାସିଯାଏ ସାଥେ ତୁମ ମହାକାଳ ଆବର୍ଣ୍ଣିତ ପୋତେ ।

ଅନାଦୃତା ଅସ୍ତି ତୁମେ ! ଯାହା ପଥେ ଅବସ୍ଥା ରଖିପା !
ସୁଖେ ଦୁଃଖେ ସମସାଥୀ... ପ୍ରାଣପୁର ପ୍ରଜ୍ଞା ପ୍ରଦାୟିନୀ !
ସୃଷ୍ଟି ଓ ବିଲୟ ମଧ୍ୟେ ଯାହା ଯେଣୁ ଶିବ ଓ ଶାଶ୍ୱତ
ଜାଣର କଲ୍ୟାଣ ଆଶେ... (ହେ କଲ୍ୟାଣି...) !
ଆସ ତୁମେ ସାଥେ ମୋର...,
କରୁଣା-କୈବଲ୍ୟ ଦିନେ ଗାଇ ସୁଷ୍ଟା ମଧୁମୟ ଗିର ।

ତପ୍ତ ମରୁର ତପସ୍ୟା

ମୁଁ ଭୁଲି ଆସିଛି ଏଥୁ ଆଲୋକର ତପ୍ତ ଉଦ୍‌ଘ୍ରବାସେ
ସଞ୍ଚିତ ମାୟା ଜାଲେ ପଡ଼ିତ ମୁଁ ଦବ୍ୟଦେଶ ପର୍ଣ୍ଣୀ !
ନାହିଁ ମୋ କଳକଳନ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷର ସାମଗାନ-ସୁରେ,
ପ୍ରଦୋଷ ତ ବହୁଦୂର...ମଧ୍ୟାହ୍ନର ମୃଗତୃଷ୍ଣା ସାର୍ଣ୍ଣୀ ।

ପ୍ରଜ୍ବଳିତ ଅଙ୍ଗେ ମୋର ଧରିଶୁର କ୍ଳାଳାମୟ ବିଷ,
ଆଗେନୁଁ ବିଭୁତ ବୋଲି ରଚିଛି ମୁଁ ଏକକ ସାଧନା,
ନୀରାସମେଁ ଶର୍ଣ୍ଣା ହିଂସା ସ୍ଵାର୍ଥ ଯେତେ ଆବୋରିଛି ମୋତେ,
ତାରେ ମୁଁ ଆହୁତି ଦେଇ ବାଡ଼େ ନିତ୍ୟ ପୂର୍ବ ନିରଜନା ।

ଭୁଲି ମୁଁ ଜନ୍ମର ବାଣୀ...ନୀବନର ପ୍ରଜ୍ଜ୍ବଳିତ ପଥ
ମାତିଲି ଶଶିକ ଲଭେ ମଦମତ୍ତ ଅଳୀକ ବିଭବେ,
ଛୁପାଛୁନ୍ନ ଗତିଲୀଳା ମେଲିଦେଇ ଭେଳିବ ଭବନ
ସନ୍ତୋହିତ କଲି ମୋତେ ଭଞ୍ଜନ ଏ' ପ୍ରାଣ-ପରାଧବେ ।

ଅଜ ହେଲି ଆଲୋକରେ... ବାରବାର ଦେଖି ନ ଦେଖିଲି,
ସାଗରର ବିପ୍ଳବରେ ଆଶ୍ୱେଷିଲି ସଗରର ଭ୍ରମ,
ଉଦାର ଆକାଶ ଦେହେ ଅଦାତ ମୋ' କାଳକୃଷ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ର
ସବଂସତା ଧରିଛାରେ ଆସିଲ ମୋ' ନାରାୟଣ କର୍ମ ।

ଭ୍ରମି ଭ୍ରମି ଆଜି ଏଥୁ ଭଗଜାନ୍ତୁ ଶତାହତ ହୋଇ
ଆଣ୍ଡିଛି ଏ' ଧୂଳିଧରା ଦହନ ଓ ଜ୍ୱଳନର ଶରେ,
ସୌକାନ୍ତ୍ୟକ ବେଶୁତାନେ ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତ ପୁଲକିତ ଗାସେ
ସୃକ୍ତିର ସାଧନା ଶେଷେ ଘମିଁଦେବ ତପ୍ର ବାଲୁତରେ ।

ଆଜି ଏ' ଶୂନ୍ୟ ସୀମାନ୍ତେ ବାରିବାହେ କରେ ଆବାହନ
ନୀଳ-ନୀରେ ସୁଶ୍ୟାମଳ ଶୋଭନ ଯେ ହେବ ଏ ଉଷର,
ବିଦ୍ୟୁତର ଦୁ୍ୟତ ଲଭି ଯିବି ମୁହିଁ ଆଲୋକର ଦେଶେ,
ଜୀବନ ଜିଜ୍ଞାସା ଯହିଁ ଲଭେ ତାର ଶାଶ୍ୱତ-ଉତ୍ତର ।

କବି ଓ କବିତା

ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ସମ୍ପର୍କିତ ଶୃଙ୍ଖଳାଏ ରୂପ ପ୍ରସଙ୍ଗେ କିଏ
ପାଷାଣ-ବୁକେ ମୋ' ରୂପର ଫଳଗ୍ର ତୋଳି...,
ଶବ୍ଦ ଶିରୀ ଝାରି ମନର ମାର୍ଗେ ମମତା-ଅର୍ପଣ ଦିଏ...
ପଥ-ଗହଳେ ଅଳକା-ପ୍ରସର ବୋଲି ?

ଅନ୍ଧାରୁ ଏ' ଅଜନେ ଶୁଣେ ଉଦୟୋତ୍ସବ-ଗାନ,
ରଶ୍ମିରେଖାର ଚଳଚଞ୍ଚଳ ଶ୍ରୀତ୍ତା...
କମଳାୟ ଚାନ୍ଦ୍ର ତନୁ ତଟେ କବି କନକ ସୁଷମା ପାନ
ନିରେଖେ ରମ୍ୟ ମୃଦୁ ମାଧୁକରୀ କ୍ୱୀତ୍ତା ।

ଉଷା-ମୋତି ଜ୍ୟୋତି ବହସେ କପୋଳେ ନବ ଅରୁଣିମା ପାତେ
ଉଷସୀ-ଅୟନେ ବହୁ ବର୍ଣ୍ଣାଳୀ ଗୁପ୍ତା...

ଶସ୍ୟ-ସୋପାନେ ଉଷର ଶିବରେ ନବ ମୌସୁମୀ ବାଜେ...;
ମମତା-ମୁକୁରେ ସ୍ନିଗ୍ଧ ମଧୁର ମାୟା ।

ମୂର୍ଚ୍ଛନା ଖେଳେ ଧୂଳି ଧରା କୋଳେ ଆଶାର ଅଗଣା ଫେର
କଳ କାକଳୀରେ ପୂରେ ଅନୁରାଗ-ସୁର
କୁସ୍ତିତ ହୃଦ କୋଟି କମଳାୟ ପ୍ରାଣ ବିପକ୍ଷ ବାଇ
ଦିଗେ ଦିଗେ ଖେଳେ ଶୁଭ୍ର ଶିରୀମା-ସୁର ।

ସ୍ବିନ୍ନ କପାଳେ ମଣି ମାଣିକର ଉପହାର ଦେଇ ଆସେ
ପଲ୍ଲବ ଘେର ପଲ୍ଲୀର ତଳେ ବୌଦ୍ଧ ରୁଦ୍ରତାନେ...;
ଦ୍ବିପ୍ରହରର ମହା ସଙ୍ଗୀତେ ଦିଗଦିଗନ୍ତ ହାସେ...
ଘର୍ମର ଘଟେ ଘନ ଆବାହନ-ଗାନେ ।

ମେଘ ମହାରେ ଶୁଭେ ନବ ସୁରେ ବିଶ୍ବର ବାତାୟନା,
କୃଷକ କଣ୍ଠେ ପ୍ରାଣଭର ନିରାଜନା,
ଶୁଭ୍ର ଶରତ ଉର୍ମିଳ ନଭୁ ଗାଇ ଶୁଭ ଆବାହନା
ବିଶ୍ବ ଜନନୀ ପୟରେ ଅରପେ ଅନ୍ତର ଆରାଧନା ।

ହୈମବନ୍ତ ସେ ହେମଚନ୍ଦ୍ରର ସମ୍ବିତ ଅନୁରାଗେ
ସାର୍ଥକ କରି ଜାଗର ସାଧନା କଳ କଲ୍ଲୋଳ ଉଠେ,
ଆଶା ଉଲ୍ଲାସେ ଖେଳି ବୁଲେ ନର କର୍ମମୋହନ ରାଗେ...
କାଳକୋଳ ଭେଦି ଜୈନଗୀତିକା ଛୁଟେ ।

ଥରଥର ସୁରେ ଓଡ଼ିଶାର ତଳୁ ଅବନମିତା ସେ ନମେ...
ଶୈଳ କାତର...ଧରର ପ୍ରପ୍ନାବଳୀ !
ପ୍ରିୟର କଣ୍ଠେ ଜଡ଼ି ରହି ସୁଖେ ତୃଷ୍ଣିତ କପୋଳ-ରୁମେ
ଦିଗେ ଦିଗେ ଥାପେ ଏକକ ଅର୍ଘ୍ୟ-ଛତି ।

‘ମଳୟୁତ ବାତ-ବଳୟୁତ ନଭେ ସୁରଭି ସଜ୍ଜା ତଳେ...

କୋରକିତ ହୁଏ ଜୀବନ କୁଞ୍ଜ ଚର,
ସଞ୍ଚିଯାଏ କଳ୍ପନାକୁଳ ଦିଗଦିଗନ୍ତ ତଳେ...
ସୀମାହୀନ କୋଳେ ପ୍ରାଣ-ଅନେଷା...ମୃତୁ ଆଳାପନ ଶର

ଉନ୍ନତ ହୁଏ ପୁଲକିତ ପ୍ରାଣ...ମନ ମନ୍ଦିର ତେଜୁ...
ଛୁଇଁ ଡାର ମୁକୁଳିତ ହୁଏ କ୍ଷଣେ,
ସନ୍ଧ୍ୟା ସୁଖେ ଗଗନେ ପବନେ ବାଏ ମୁକ୍ତି ବେଣୁ...
ସତ୍ୟ...ଶିବ ଓ ସୁନ୍ଦରେ କବି ନମେ ।

କାଳ ଛୋଳେ ଚର କବି ତା' କବିତା କବିତା ଓ କବି ରାଜେ,
ମହତ ହୁଏ ସେ ଏକ ଅପରକୁ ଅପର ଏକକୁ ଘେନି;
ସୃଷ୍ଟିର ତାରେ ଶାଶ୍ୱତ ପୁରେ ଉଦୟ ତନ୍ତ ବାଜେ...
ଅସୀମେ ସମୀପ...ସମୀମେ ଅସୀମ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୁଏ...
କାହିଁ କଳାରେ ରଖି ।

ଶଯ୍ୟ ସାଗର ତରୀ

ଶଯ୍ୟ ସାଗରେ ଭାସି ଭାସିଯାଏ ଇନ୍ଦ୍ରମାଳର ତରୀ...
କୃଷାଣ-କାମିନୀ କନକ-ଯୋଜନା-ରେଖା,
ଶେଫାଳୀ ଶୟନେ ସାଧବ ଦୁଲ୍ଲଳୀ ଶାରଦ ଅର୍ଦ୍ଧ୍ୟ ଭରି
ପ୍ରକାଳ ଛିଠେ ତା' ରବିଯାଏ ଶତ ରକ୍ତଜବାର ଲେଖା ।

ସଞ୍ଜ ସପନେ ଶିହରିତ ହୁଏ ଲହରିତ ମନବାସ
ମଞ୍ଜୁ ସୁଷମା ମଥା ପରେ ଟାଣେ ମମତା ଆବେଶ ମାୟା,
କଳ୍ପନା କଳି କୋଟିକମ ଲେଖେ...କମ୍ର କାଞ୍ଜିରୀ ହାସ
ମଧୁ ଗୁଞ୍ଜନେ ଅଳି କଳିଯାଏ ପ୍ରୀତି ପୁଲକିତ କାୟା ।

ଇନ୍ଦ୍ରରଥର ମହାଉତ୍ସବ ମନ୍ଦିର ନଭସେ ଆଜି...
ଚନ୍ଦ୍ର ଚକିତ ନିଶୀଥନା ହସେ ଶରତ ସରିତ ପୁରେ,
ବାଲି ବନ୍ଦର ଅନ୍ତରେ କାହିଁ ଶୁଭ୍ର କେତନ ବଳି...
ପାନ୍ଥେ ଡାକଇ ପବନ ଲହରେ ପରଶ ପୁଲକ ପୁରେ ।

ସେହି ତ ପାତ୍ର ! ପଥଧାରେ ମୁହଁ...ଦଇନ ଦୁଃଖଦଳେ
ଅଶ୍ରୁ ମାଣିକ ମୁଖ ଚାହିଁ ମମତା ମାର୍ଗ ଫେଲ,
ଆଶାର ଅସର ଅରଣ୍ୟ ମୋର ଗତିମାନ ଯାନ ଚଳେ,
ଆଲୋକ ମିଳେନା' ଆଲୋକ ଝଲକ ପଲକ ପୁଲକ ଦେଇ

ଭ୍ରାନ୍ତି ବହଳ ଜୀବନ ଭୁଠରେ ମନର ମରାଣୀ ମୋର
ଭ୍ରମର ସରଳ ଗତି ପଥଧାରେ ବରଷା ଚପଳ ନୀଡ଼ା,
ରୁହଁ ରୁହଁ ଘାତେ ନିଷାଦ ନାରୀ...ବଜ୍ର ନିନାଦ ଘୋର
ଭୁଟର ସ୍ପର୍ଶ ସବେଳ ଭୂମାରୀ କେଳି କୌତୁକ ଗ୍ରୀଡ଼ା ।

ହଂସାର ହାଲୁକାଏ କାହୁଁ ଗୁରୁ...ସୂର୍ଯ୍ୟ ତମିର ତାଳି,
ଉଷସୀ ଅସୁନେ କଣ୍ଠକ ହାଟ ରଚେ ଉଲ୍ଲାସ ଖେଳା,
ଜୀବନ ଜମିରେ ପାତ୍ର ନିରେଖେ ଜହର ଝରଣା ମାଳି...
ହଜ ହଜିଯାଏ ସୁନାର ସପନ ସୌରଭ ଶିରୀ ମେଳା ।

ଖୋଜୁଛି ତେଣୁ ମୁଁ ସୃଷ୍ଟି ସାରସ ଆଜି ଏ' ଶରତ ମୁରେ
ଶସ୍ତ୍ର ଶେଷରେ ପାଇବି ମନର ମୁକ୍ତା ମାଣିକ ତାଳି,
ଗାଈବି ଗରବେ ବିଜୟ ଗୀତିକା ସୃଷ୍ଟି ସରଗଭରେ...,
କାହୁଁ ଗିରୁ...ଚନ୍ଦ୍ର ଚର ପ୍ରାଣ ପୁଷ୍କଳ ପାଲ !

କ୍ଷୟଶୀଳ ଏହି ଜୀବନେ ଦେଖିବି ଅକ୍ଷୟ ଚନ୍ଦ୍ର ଛବି...
'ସମତା' 'ମମତା' ତୋଳି ଆଣିବେ
ମୋ' ଆତ୍ମାର ଅଦୂରଧା,
ରବିପିବି ଏଥୁ ଯୁଗନଦ ଭାଲେ ପ୍ରାଣପୁରଜଣା ରବି...,
ହୃଦୟ ହୃଦରେ ସଂଗୁଳି ତରୀ ଛେଦି ବନ୍ଦନ ବାଧା ।

ପଞ୍ଚମ ସ୍କନ୍ଧ

କନକନ ଶୀତ ଘନ ଘନ ମାଡ଼ି ଆସିଲା,
ପାଉଁଶିଆ ରାତେ ପଞ୍ଚଷ ଏବେ ତ' ଶିଶିର ଦୋଳାରେ ହସିଲା

ସୁନା ସୋରିଷର ସ୍ନିଗ୍ଧ ସୁରଭି ଶ୍ରେଷ୍ଠ
ଛନଛନ ବାଆ ସନସନ ସୁରେ
ବହିଯାଏ ଦେହ ଥରାଇ,
ଶୀତଭଜା ଧର ଶିତୁଳିଆ ବାଆ ପରଶି,
ବକଳେ ଚାହିଁଇ ପୂର୍ବ ଗଗନେ
ସୂର୍ଯ୍ୟ ପଦରେ ଭରିଯି,
ଉଇଁଲେ କଅଁଳ ସୂରୁଯ;
ଉତ୍ସାହ ଭରେ ଅକଳିନା ଦେବ ସିଞ୍ଚ ମୁକୁତା ମୁରୁଜ ।

କେଦାରେ କେଦାରେ ସୁନେଲି ଶସ୍ୟ ମେଳା,
କନକ କରଣ କଉତୁକ ଭରେ ଲଗାଏ ପୀରତି ଖେଳା,
ନୟନ ପଲକେ ଇନ୍ଦ୍ରକାଳର ଛବି,

ଖେଳିଯାଏ ଏହି ଧରଣୀ ବସେ
ମୁଗ୍ଧେ ନରେଶେ କବି,
ପଦ୍ମ-ଧାନର କଣ୍ଠେ
ମଣ୍ଡିତ ହୁଏ କୁଣ୍ଡଳ ମାଳ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହିମ ବଣ୍ଠେ !

ମଧୁ ମଙ୍ଗଳ ମୃଦୁ ମଞ୍ଜୁଳ ବେଳା...,
ଅନ୍ତର ତଳେ ପଞ୍ଚସ ରଚଇ ଆଶା ଉଲ୍ଲାସ ନଖଳା,
ଜୀବନ ସେପାରି କଳ୍ପଲୋକର ସୁଖ
ଆଜି ମରମେ ମାଟିର ମଣିଷ ଭୁଲଇ ଦୈନ୍ୟ ଦୁଃଖ
ସେତରେ ଶୋଭେ ତା' କର୍ମର ଶୁଭ ଫଳ,
ବନ୍ଦନ ବାଧା ଶୀତ ଶୀତ୍ତାର ହୃଦ ସବୁ ନିଶ୍ଚଳ ।
ତେଣୁ ସେ ମାଟିର ପୁଅ,
ଦା' ଦଉଡ଼ିର ସଙ୍ଗେ ଛୁଟାଏ କେସୁର ଗାନର ପୁଅ ।

ପଞ୍ଚସ ଆସଇ ଏଇପରି ବରଷକେ...,
ସରସ ସୁଷମା ଶୋଭା ସମ୍ପଦ
ସରଳ ପଲ୍ଲୀ ବୁକେ !
ସ୍ୱର୍ଗର ସୁଖ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ବରଣ ହାସ,
ନୀରସ ଜୀବନେ ବିକଶି ପୁଟାଏ ମଞ୍ଜୁଳ ପରକାଶ !
ଜନ୍ମମାଟି ଏ' ମୋର,
ସୁନାଶିରୀ ଲଭୁ ସେ ସୁଖ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ,
ନ ରହୁ ଦୁଃଖ ଘୋର ।

ଅମୃତାୟନ

ଲୀଳାୟିତ ବାରିଧର ବସ ଭେଦି ଉଠେ
କରୁଣାର କଳରବେ ଯୁଗଜ୍ୟୋତି ରେଖା,
ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଏ ଧରିଣୀ ଧ୍ବଂସ ବୁକୁ ଭରି
ବର୍ଣ୍ଣାଳୀ ବିଭବ ହସେ ଦିଗ ଚନ୍ଦ୍ରବାଳେ;
ବିଚିତ୍ରତ ବାସେ ବାସେ ଜ୍ୟୋତି ନମାନ୍ତି ଝଲେ ।

ଜଳଦେଶ ତୋଳିବିଏ ଫେନ ପୁଷ୍ପାଞ୍ଜଳି,
କମ୍ପନର ଆଲିଂପନେ ମଧୁ ଆକାସନୀ,
ଅନ୍ତରୀକ୍ଷେ ଅଗଣିତ ତାରକା ମିଳନ...,

ସାଜେ ତାହା ଶୂନ୍ୟ ମେଘେ ଶୁଭକ ତୋରଣ ।

ଚନ୍ଦ୍ରକାର ଅଞ୍ଜଳେକେ ଚନ୍ଦ୍ରସ୍ୱ ଗୀତିକା,
ସାଗରିକା ମାଳବେଣୀ ରଚେ ମୋହାବେଶ,
କାନନ୍ଦିକା ଖୋଲି ହୃଦ ବିମୁଗ୍ଧ ଅସ୍ତନ
ତାଙ୍କେ ନିତ୍ୟ ନିରୁଦ୍ଧବେଗେ ଶବଳିତ ପଥେ...
ରଚି ଶବ୍ଦ ଚିତ୍ତରେଖା ବିଚିତ୍ର ରଥେ ।

ଝରିଯାଏ ପ୍ରାଣଝର...ପ୍ରଣୟ ପରାଗ,
ଶୃଙ୍ଗାରକ ଦନସାଥ୍ ଲୋଳେ ପ୍ରୀତି ପ୍ଳୁଷ୍ଟା,
'ଆଷାଢ଼ର ଆଦ୍ୟ ଦିନେ' କୃଷ୍ଣା କାଦମ୍ବିନୀ
ବିରହିତ ବନ୍ଧ ତୋଳି ଧାଏଁ ଦିଗନ୍ତରେ;
ବିଦ୍ୟୁନଟୀ ନିଜୁ ଶବ୍ଦ ମେଘବନ୍ତ ଶିରେ ।

ଅଶ୍ରୁତର ସ୍ୱପ୍ନଦେବ ମିଳନ ଆସର
କୋରକିତ କଦମ୍ବର ଶୀର୍ଷେ ଦେଖେ ପୁଣି
ପ୍ରୀତିବାସି ସ୍ୱଚରଣ...ପ୍ରଣୟିତ ସସ,
ତମାଳର ଶାଖେ ଶାଖେ... ଶାଶ୍ୱତିକା ଶୋଭା,
କାଳ କୋଳେ ମିଳନର ମାଙ୍ଗଳିକ ବସ୍ତ୍ର !

ସବୁ ତ ରହିଛି ଆଜି ଶତାୟୁର ଗେହେ...
ସମୟର ସାଞ୍ଜୁ ପୀଡ଼େ ତନିମା ତାରୁଣ୍ୟ...
'ଗାଲ ମାଧବ'ର ଯେନା ସିକତା ସୋପାନୁ
ଢ଼ଉଛନ୍ତି କର୍ତ୍ତୃରଥ...ସ୍ତ୍ରୀ ମହାଦାନ...
ମାନବର ଛାଣପୁରେ ପ୍ରଜ୍ଜପୂର୍ବ ଗାନ ।

ଆଲୋକ ଅରଣ୍ୟ ଶୋହେ ତମିମ୍ବିତ ତଟେ...
ସଞ୍ଚାରିତ ମୂର୍ତ୍ତି ବସ୍ତ୍ର କାଳ ଚଢ଼ିକାଳେ...,

‘ଅଜାମିଳ’, ‘ଅମ୍ବାପାଲୀ’, ‘ବିଲ୍ୱ’ ବା ‘ଜରତା’

ଏକେ ଏକେ ଶୋଭନ୍ତି ସେ ବିପଦ ମୁହାଁଇ !
‘ବୁଦ୍ଧି’ ଶରଣ...’ ପୁଣି ‘ସଦ୍‌ ଶରଣ’...
‘ଧର୍ମ’ ଶରଣ... ଘୋଷେ ଧଉଳର ଚଢ଼ା,
ପଦପ୍ରାନ୍ତେ ନିରାଜନା...ଅମରୀର ଶ୍ରୀତ୍ତା ।

ପଙ୍କଜ ପଙ୍କଜ ଗାନେ...ଦିବ୍ୟ ସୁଧା ପାନେ...
ପଙ୍କୁ ହିମାଦ୍ରୀ ଲଢ଼ନେ...ସବଂସହା ଉରେ
ବିଜୟୀ ମାଗର ଭିକ୍ଷା...ପ୍ରାଣ ପରାଜୟ,
ଅମର ସ୍ୟନ୍ଦନେ ଲଭି ଆଶ୍ରୟ ଅଭୟ ।

ଏ ଧରିଣୀ ଦେଖିଛି ଏ ଭୟର ଭୂମିକା;
ବିପଦେ ମାନବ ଡାକ...ଦିବ୍ୟ ଆଶ୍ୱସନା...,
ସବୁର ଅସ୍ତ୍ରରେ ଘାତ ପ୍ରୋକ୍ତୁଳ ପ୍ରକାଶ ,
ଅସୀମ ଆହ୍ୱାନ ପଥେ ଅମୀୟ ଉଲ୍ଲାସ ।

ସେ ଉଲ୍ଲାସ ଜାଗିଛି ତ ସଂହତର ଦୁଃଖ
ଜାଣି ପ୍ରାଣ ସଂବେଦନ ସୂର୍ଯ୍ୟ ସ୍ନାନ ସରେ...,
ଅନ୍ଧକୂଳ ସ୍ୱପ୍ନତଳୁ ମହାକାଳ ଡାକ
ଆଖିର ମୃତ୍ତିର ସ୍ୱାଦ...ମମତା ମାଣିକ...,
ଏକକ ବିପତ୍ତି ପଥେ ବିହ୍ୱଳ ବଣିକ !

ନିଷ୍ଠୁରାଢ଼େ ଭ୍ରଷ୍ଟ ସେତେ ଭ୍ରମ୍ୟମାଣ ଦଳ
ଭୋଗର ଭଣ୍ଡାର ଫେଲ ରହକୋଷ ଜୁରି
ମୃଜିଲେ ଅହଲ୍ୟା ପୃଥ୍ୱୀ...ଅଶ୍ରୁମଣ୍ଡଳ ନୟା...,
ଅସୁବିଧା ଆସୁରୀ ମାୟା...ଧ୍ୱଂସର ଭୈରବୀ...,
କାହାନ୍ତି ସେ ... ?

ନ ରହିଲେ କାଳ କୋଳ କୁଟିଳ ଆବର୍ତ୍ତେ !
ରକ୍ତଗର୍ଭୀ ଉନ୍ନତପ୍ରଜା...ମଧୁ ମୁଦ୍ରାଙ୍କନ...,
ଶ୍ୟାମାୟିତା ଧରିତ୍ରୀର ସ୍ନେହାଞ୍ଜଳ ଦାନ ।

ଜୀବନର ସୌମ୍ୟବାଣୀ...ଶୁଭର ଗୀତିକା...
ବୁଦ୍ଧ ଗାରୀ ବଂଶେ ଚର ମୂର୍ତ୍ତି ଓ ମୂର୍ତ୍ତିତ,
‘ସବୁ ଶ୍ରେୟା ବସୁଭବ’...‘ସବୁ ଶୁଭ ଦାତା’...
ବସୁଭବ...ବାସୁଭବ...ଜନ ଜନସୂକ୍ଷ୍ମ...
ନରେଶି ପଞ୍ଚକ ପୂଜା...ପ୍ରୀତି ପ୍ରତିଷ୍ଠା
ସୃଜିତ୍ତ ମୌଣ୍ଡର ମଧୁ...ମମତାର ସ୍ତବ୍ଧ ।

ସରସ୍ବତୀ...ଦୁଶଦ୍ବନ୍ଦ୍ବ କହେ ଆଜି କଥା...
ସାକେତ ସଙ୍କେତ ଦିଏ ଜାଣି ଧର୍ମପଥେ...
ଉଦୟିନୀ ଅବନ୍ତୀ ବା ବୈଶାଳୀର ଗାଥା
ଅମର ଆଲୋକ୍ୟ ଲେଖେ କାଳ କାଳ ଧରି...,
ବର୍ଣ୍ଣୋଜ୍ଜ୍ବଳ ବିଶ୍ବ କୁଳେ...ଶୂନ୍ୟବାସ ଭର ।

ତେଣୁ ଏ’ ଆଗେ ଯୁଦ୍ଧବେ...ବିଷ ବାସ୍ତବ୍ୟାନେ...
ଅଶୁ ପରମାଶୁ ଭୀତ ଧ୍ବାନି ଧରତଳେ
ହେ ଜାଣି ଜ୍ୟୋତିଷ୍ଠ ! ତବ ଜ୍ୟୋତିଷ୍ଠ ରେଖା
ହେଉ ସଞ୍ଚାରିତ ପ୍ରାଣ ପୁଷ୍ପଳ ଅୟନେ
ଜରୁଗୁହ ଜନରାଜ୍ୟ ଜୀବନ ଚୟନେ ।

ଭଗ୍ନ ପଦ...ଜୀର୍ଣ୍ଣଜାନୁ...ପ୍ରବ୍ୟ ଏ’ ଜନତା
ମହିମ୍ନ ମଣ୍ଡଳେ ତୋଳେ ତବ ଆବାହନ...,
ମୁହୂର୍ତ୍ତର ମୂର୍ତ୍ତିମାନ ! ଯୁଗଜ୍ୟୋତି ଧାର !!
ମନର ନିର୍ମୋକ୍ତ ଫେଇ କାଳ ଦେହଲୀରେ,
ଲୁଲି ଦିବ୍ୟାଞ୍ଜନ ବିଶ୍ବ କଳ କାକଳରେ ।

ମମତାର ମାଲ୍ୟ ଧରି କାଳସିନ୍ଧୁ ତଟେ
ଶୁଭଦ ନିନାଦ ରଣି ହୃଦ ହୃଦ୍ୟ ଚୁଲେ
ମୁଗ୍ଧ ହୃଦ କଳାକାର ! କରୁଣା କୈବଲ୍ୟ
ଖେଳିଯାଉ ଦିଶି ଦିଶି...ଜୀବା ଜୟମାଲ୍ୟ ।

ଅଶରୀରୀ ! ଶରୀରରେ ନିତ୍ୟ ତବଲୀଳା,
ଦେବ ଦାନବ ଯନ୍ତ୍ରଣେ ତବ ଆବିର୍ଭାବ !
ଅମୃତର ଶିଶୁ ! ଲୁଟି କାଳକୂଟ ଚନ୍ଦ୍ର
ପୁଗବୁକେ ସୃଜି ନବ ଜାଗୃତ ବିଭବ ।

ବଣ ପାହାଡ଼ର ଧାରେ

ସୀମାହୀନ ଏଇ ବଣ ପାହାଡ଼ର ଧାରେ
ଜୀବନ ବତାଅ...କର୍ମଜୀବୀ ହେ...ମୁଗ୍ଧ ମଧୁର ଗିରେ ।
ମାଟିର ଜୀବନ...ମାଟିର କରମ...ମାଟିର ପୁଷ୍ପ ଭୂଷି...,
ନାହିଁ ଅବଶୋଷ ନାହିଁ ଦ୍ଵା' ହୃତାଶ କର୍ମରେ ଅବଗାହି ।

ଜୀବନର ଦାନ ବିକଶିତ ତୋର ସକାନ୍ତ ସଞ୍ଜି ଯାଏ...
କର୍ମ ଆସରେ ଖେତ ଖମାରରେ ସଂଗ୍ରାମ ଫୁଲ ଛୁଏ ।

ମାତୃବାଗୀଶ ମୁଁ ଗାଉଛି ତୋ ଆଗେ
ଦେଶ ସେବା ଗୁଣ ମାତି...
ବକ୍ସମି ମୋ' ବାଗୁର ମେଲୁଛି
ତୋର ଆପଣାର କଳି ।

ତୋ' ସୁଖ ସାଗରେ ଚାଲୁଛି ଆଜି ମୁଁ
ମାରଣାସୁର ଭେଳା

ଯୋଜନାର ଦାନ ଦୁରେ ବହୁଦୁରେ...
ସ୍ୱର୍ଥଲଗି ମୋ' ଘନ କୁହୁତ ଖେଳା ।

ତୁ ଆଜି ଯାଉଛୁ କର୍ମ ବେଞ୍ଚରେ
କର୍ମର ଘେର ଡେଇଁ,
ହାଣ୍ଡି ମାଠିଆ...ପନପରିବା...ତୋ'
କୁଟୀର ଶିଳ୍ପ ନେଇ;

ଯାଉଛୁ ତୁ ଆଜି ଖେତ ଖାଦାନକୁ
ସାର ପୁଞ୍ଜବ ବେଶେ,
ପ୍ରକୃତି ରଣେ ବିଜୟୀ ସାରର
ଶ୍ରମ ଶାବ୍ଦକ ଦେଶେ ।

କାରୁକଳା ଭରା ଜୀବନେ ଦେଖୁଛୁ ଚଉଦିଗ ରୂପଗୋଷ୍ଠ...
ବନଲତକାର ପୁଲ ମଞ୍ଜୁବ...କେତେ ଛଇ ମନଲେଖ,
ପାହାଡ଼ି କନ୍ୟା ରୂପର ବନ୍ୟା ତୋଳୁଛୁ ଝରଣା ଜଳେ...
ଦେଖୁଛୁ କିନ୍ତୁ ଅନ୍ଧ ହୋଇ ଯେ...ଏ' ସବୁ ଏ ଧରତଳେ

ନେତା ସାଜି ତେଣୁ ନୀତି ମୁଁ ବଖାଣେ
ଭାଷଣ ଭେଳିକି ଯନ୍ତ୍ରେ...,
ପଞ୍ଜୁ ହୋଇଛି ପାଷାଣ ହୁଆ ତୋ'...
ମାୟାର ମୋହନ ମନ୍ତ୍ରେ ।

ଗିରି ବନ ଶେଷେ ତୋଳଇ ଗୀତିକା...
ଆଉଁ...ଆତୁର ବାଣୀ,
ତୋର ମଙ୍ଗଳେ ପ୍ରତିଧ୍ୱନି ଛଳେ
ଅନ୍ଧାରର ରୂପ ଆଣି ।

ମୁଁ ତହୁଁ ଡାକୁଛୁ ଭେକ ମୋର ଫେଲ

ମାଆ ମାଟି ମଧୁ ଦାନେ,
ବନ ବାଟିକାର ମୁଗଧ ଅସ୍ମରୁ
ଅମୀୟ ଅସର ଗାନେ ।

ଉଷା ଆଗେ ତୋର ପରହସ ମୁଁ ଯେ...
ଛଦ୍ମ ବେଶ ମୋ ଛିନ୍ନ,
ଦୟାମୟ ପୁଣି ଅତି ଘନଘନ...
ତାହା ସ୍ଫୁଲିତ ପତିତ ଘଣ୍ଟି ।

ତୁ ଯାହା କରୁଛୁ ପଥେ ପଥେ ତୋର
ଶକ୍ତି ସାହସ ନେଇ,
ସେବା ଦାନେ ତାହା ଶାଶ୍ଵତ ସିନା !
(ମାଟି) ବରପୁରରେ ତୁହି ।

ନୂତନ ପସଲ

କୋଇଲି ପାହାଡ଼ ଚଢ଼ି
ଧରବୁକେ ଯୁକ୍ତ ମୋତି-ମାଣିକ ମୁରୁଜ;
କଣ୍ଠେ ଗାଏ ନବ ସାମଗାନ
ସାମ୍ୟର ଶସ୍ୟ ଆହର ତଳେ ଆଜି ମୁହିଁ
ଏ' ଯୁଗର କର୍ମକାର କୃଷାଣ ମହାନ ।

କ୍ଷେତେ କ୍ଷେତେ ନାଚେ ମୋର ପ୍ରୀତିର ପସଲ...
ମୌଣୀର ସମୀରେ ଦୋଳେ ମୁକ୍ତାଝର ଧାନ...
ଶୀତ ସାଥେ ମିତ ସାଜି ଶାନ୍ତି-ଶତଦଳ
ସୃଜେ ମୁହିଁ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗେ ଚର ଧାବମାନ ।

ନଦାଘର ବୈଦ୍ର ତେଜେ ହୃଦୁ ହିଂସା ଜାଳି
ମେଦୁରତ ମେଘେ ମିଥ୍ୟା ମାୟାଯାଲ ଯେତେ
ଛନ୍ଦ ମୁଁ କରୁଛି ଝଞ୍ଜା ଝଡ଼ ବଜ୍ର ବ୍ୟୁତ୍ପେ,
ଶରତର ଶୁଭ୍ର ଶେଷେ ବଳସିନ୍ଧୁ କେତେ ।

ସ୍ଵାର୍ଥ ଶିବରର ଶତ ଛଦ୍ମ ଆସୁରଣ...
 ପଣ୍ୟବେଦ୍ଵାରୀ ଅଂଗନେ ମାଂସ ବେନରଣ
 ଜାବନ କୃଷ୍ଣିର ଭଣ୍ଡ ସଭ୍ୟତା ଗୀତିକା
 ପ୍ରବନ୍ଧନା ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରତା ଶତକା ମାଳିକା
 ତୋଳନେଇ ଆଦ୍ୟେ ଭୂମି କର୍ଷଣ ସଂଗ୍ରାମେ
 ଚୂର୍ଣ୍ଣ ମୁଁ କରିଛି ସବୁ...
 ନବ ଗଜ ବସନର ଲୁଗି
 ଚନ୍ଦ୍ରାବତୀ ଧରିଣୀର ପ୍ରାଣ ଆଲୋଡ଼ନେ ।

ପେରଣାର ମାଣି ଭାଳି କହିଁ
 ବଡ଼ାଇଛି ପୁଲକିତେ ପଲ୍ଲବିତ ସେତ...,
 ଜନତାର କର୍ମପୀଠ ତୋଳି ନେଇ
 ଜାଗୃତିର ଜ୍ୟୋତି ମୋତି ଶତ ।

ତେଣୁ ଆଜି ହସେ ମୋର ନୂତନ ପଞ୍ଚଲ
 ଦଗନ୍ତର ତଳେ ତଳେ ଗୃହ ଗୃହାନ୍ତରେ...,
 ଲଭି ମୃଦୁ ମାଦକତା ସ୍ନେହ ଶୌର୍ଯ୍ୟ ବଳ
 ଜନତାର ଉଲ୍ଲାସିତ ଅନ୍ତରେ ଅନ୍ତରେ ।

ତେଜିକି ମାରୁନା ତାକୁ
 ହୃଦ ସେଇ ପରେ ?
 ହସୁଛି ସେ କର୍ମପୀଠେ...
 ହସେ ନିଜ ବିଭୂଷିତ ପୁଷ୍ପକ ପଥରେ ।

ପରମାଣୁ ପାରେନା ଯା' ଧରୁବୁକେ ଆଖି
 ପାରେ ସେ ତା ଅନାୟାସେ ପୁରଇ ବିତର
 ଦୁଃଖ ଦାଉ ନାଶ କରି ସୁଖ ଶୌର୍ଯ୍ୟ ଲୁଗି
 ସୌଭ୍ରାତ୍ମକ ଗନ୍ଧେ ଶାନ୍ତି ସରସତା ଝାରି ।

ଏ ଧରର ଶିଶୁ

ଗାଉଛି ମୁଁ ତୁମ ଗୀତି ଆକାଶ-କନାରେ,
ତାରରେ ତାରରେ...ପୁଣି...ଜହର ଜୁଆରେ;
ଦ୍ୟାବ୍ୟା-ପୃଥିବୀର ମଧୁ-ମିଳନ-ଆସରେ,
ଶ୍ୟାମଳନା ଧରିଶ୍ରୀର ବିମୁଗ୍ଧ ଭାଷରେ ।

ଆକାଶ କହୁଛି-‘ସଖା ! ଗାଉଥାଅ ଗାନ,
ଭରୁଥାଅ ହୃଦ ମୋର ବଞ୍ଚିଲ ଆବେଶେ...,
ବନ୍ଧପାତି ଘେନୁଥାଅ ସୃଷ୍ଟି-ସନମାନ...,
ଆଲୋକର ମହାଦାନ...ସୁରମ୍ୟ ସମ୍ଭାଷେ ।’

ତାରକା କହୁଛି-‘ସାଥୀ ! ଶୁଣୁଥିବ ଗୀତି
ଲଭି ସୁଗନ୍ଧ ଜ୍ୟୋତି ରଖି ବଞ୍ଚିତ୍ୟ ବିଭାରେ,
ବାଡୁଥିବ ନିବଜନା ମୁଗଧେ ପଦପ୍ରାନ୍ତେ
ତାଳି ଶବ୍ଦ ଅର୍ଦ୍ୟାଞ୍ଜଳି କୁସୁମ-ସମ୍ଭାରେ ।’

ଜୋଛନା ଜୁଆଡ଼େ ଡାକେ ଫେନାୟିତ ଶରୀ
 ‘ଶୁଣାଉ ଥା’ ଗୀତି ନତି ମହିମା ସରଗେ,
 ଶୁଣୁଥିବି ସୁଧା ଝାରି ସୁଲଳିତ ସ୍ଵର
 ସରସାଇ ସଂସ୍କୃତି ଶିରୀ ପୁଲକ-ପରଗେ ।

ମିଳନ ମନ୍ଦିରୁ ଶୁଭେ ଅମ୍ବୁଷ୍ଟ ଗୁଞ୍ଜନ
 ଉଷା-ଉଷସୀ ଅପୂର୍ବେ ଏକାକାର ଗୀତି...
 ଦିବ୍ୟ ମାନସାୟ ବାଣୀ...ମମତା-ରଞ୍ଜନ...
 ଡାକେ ସଦା ବାରବାର ବିମୁଗ୍ଧ ଭାରଣୀ ।

କଣ୍ଠ ମୋର ମିଶେ ତହୁଁ ଧରିଣୀର ସୁରେ
 ସାଜେ ଧରା ପ୍ରାନ୍ତରସ ଶବଳିତ ପଥେ,
 ଗାଏ ଗୀତି ଉଦ୍ଧୃତ ନତି ଦିବ୍ୟ ଦୁଃଖ ନେଇ
 ଭୁଲେକ-ଦୟାଲେକ ଭେଦ ଅତିହୀନ ରଥେ ।

ସତ୍ୟ ସରଣୀ

ଲେଡ଼ା ନାହିଁ ମୋର ଗୁରୁ ଗୌରବ ସୌରଭ ସାର ସ୍ଥାନ...
ଲେଡ଼ା ନାହିଁ ମୋର ମାଣିକ ମୁକୁଟ...ମମତା-ମୁକ୍ତାଧାନ
ଲେଡ଼େନି' ମୁଁ ପୁଣି ପଦଗର ଖଣି...ପୀରତ ଶ ନ୍ୟ ପଥ
ଲେଡ଼େନି' ମୁଁ ଶୋଭା ସମ୍ପଦ-ସଭା...ସଂସାର ଶିରୀହତ...
କାଞ୍ଚନ-କାଶା ବାସେ
ଲେଡ଼େନି' ମୁଁ ନିତି...ଆକୁଳ ମିନତି...ଦୈବତ ଦାନ ଆଶେ ।

ରାଜପଥେ ନିତି ଚାଲୁଛୁ ଯାହାର ଅଶ୍ରୁଳ ଅଭିଯାନ...
ଲହୁ ସାଥେ ଶ୍ରମ-ମହୁ ଗୋଲି ଯିଏ ପିଣ୍ଡରେ ଦିଏ ପ୍ରାଣ'...
ସେନେହ ସରତ ଛୁଟାଇ ଧରରେ ଶରଧାର ସୁଧା ବହି
ସରଗ-ସୁଷମା ବକଶାଏ ଯିଏ ଦୈନ୍ୟ-ଯାତନା ସହି
ତାର ପଥ ମୁହିଁ ଚାହେଁ
ଦରକାରୀ ଦାନ ପିଙ୍ଗି ତେଣୁ ମୁଁ ସତ୍ୟ ସରଣୀ ଛୁଏଁ ।

କବି ଶ୍ରୀ ମହେଶ୍ୱର ପଣ୍ଡା

ଏମ.ଏ. (୧୯୩୭)

ଯାଜପୁର ଜିଲ୍ଲାର
ବିରୂପା ଶାଖା ଗେଙ୍ଗୁଠି
(ଗଙ୍ଗୋତ୍ରୀ) ନଦୀ
କୂଳସ୍ଥ ଶାନ୍ତିପୁର ଗ୍ରାମରେ
ତାଙ୍କର ଜନ୍ମ । ତାଙ୍କ ପିତା
✓ ଯଦୁନାଥ ପଣ୍ଡା ଓ ମାତା

ଶ୍ରୀମତୀ ଚମ୍ପା ଦେବୀ । ତାଙ୍କର ସୃଷ୍ଟି ସମ୍ଭାର ମଧ୍ୟରେ
'ନବଦିଗନ୍ତ' 'ଆଶା-କଲ୍ଲୋଳ', 'ଅଶାନ୍ତ ତରଙ୍ଗ',
'ମାଳବିକା' ଓ ନାନା 'ଗୀତି କବିତା' ମୁଖ୍ୟ ଅଟେ ।
ତାଙ୍କର ବହୁ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ, କବିତା ଓ ପ୍ରବନ୍ଧ ବିଭିନ୍ନ ପତ୍ର-
ପତ୍ରିକାରେ ପ୍ରକାଶିତ । ତାଙ୍କର କେତେକ ଲେଖା
ଆକାଶବାଣୀ କଟକ, ସମ୍ବଲପୁର ଓ ରାଉରକେଲାକୁ
ପ୍ରଚାରିତ ହୋଇଛି । ଆକାଶବାଣୀର ଜଣେ ଗୀତିକାର
ଭାବେ ମହେଶ୍ୱର ବାବୁ ସୁପରିଚିତ । ତାଙ୍କର କୃତିକୁ
ସମ୍ମାନ ଜଣାଇ ଆମ ରାଜ୍ୟର ବହୁ ସାହିତ୍ୟ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ
ଅନୁଷ୍ଠାନ ତଥା ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ତାଙ୍କୁ
ପୁରସ୍କୃତ ଓ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧିତ କରିଛନ୍ତି । ସେ ୧୯୭୧-୭୪
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀର ଜଣେ ସଭ୍ୟ
ଥିଲେ । 'ଉଦୟନ', 'ଅଭ୍ୟୁଦୟ' ଓ 'ରାଉରକେଲା
ସମାଚାର' ଆଦି ପତ୍ରିକା ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସଂପାଦିତ ।
କବିଙ୍କର ସାଧନାରେ ଆମ ଭାଷା-ସାହିତ୍ୟ ପୁଷ୍ପଳ
ଅଟେ । ସଂପ୍ରତି ତାଙ୍କର ମହନୀୟ ଲେଖନୀ ମଧ୍ୟ
ଚଳ-ଚଞ୍ଚଳ ।